

**TÜRKİYE’DEKİ ALTI SİYASİ PARTİNİN TWİTTER SÖYLEMLERİNDE
SURIYELİ MÜLTECİLERİ İNŞASI: ELEŞTİREL BİR ANALİZ**

TANER DENİZ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi İnci AKSU KARGIN

Uşak

Eylül, 2023

**TÜRKİYE’DEKİ ALTI SİYASİ PARTİNİN TWİTTER SÖYLEMLERİNDE
SURİYELİ MÜLTECİLERİ İNŞASI: ELEŞTİREL BİR ANALİZ**

TANER DENİZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi İnci AKSU KARGIN

Uşak

Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Eylül, 2023

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

TÜRKİYE’DEKİ ALTI SİYASİ PARTİNİN TWİTTER SÖYLEMLERİNDE SURIYELİ MÜLTECİLERİ İNŞASI: ELEŞTİREL BİR ANALİZ

TANER DENİZ

Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ağustos 2023

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi İnci AKSU KARGIN

Günümüzde medya yalnızca bireyleri güncel gelişmelere ilişkin bilgilendirmekle kalmamakta aynı zamanda gündem belirleme ve gündem çerçeveleme yönüyle de kamu oyunun hangi konularda, ne yönde bilgi sahibi olacağını da şekillendirme özelliğine sahiptir. Medyanın kamuoyu üzerindeki bu kapsamlı etkisi göz önüne alındığında ve özellikle son yıllarda hızla artan sosyal medya kullanımı da bununla beraber değerlendirildiğinde, göçmen ve mülteci gruplara ilişkin yapılan haberlerin ve sosyal medya paylaşımlarının önemi daha da anlaşılmaktadır. Bu araştırma günümüzde Türkiye siyasetinde ön plana çıkmış altı partinin (Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, İYİ Parti, Halkların Demokratik Partisi ve Zafer Partisi) ve parti liderlerinin resmi Twitter hesaplarında Suriyeli mültecilere ilişkin atmış oldukları tweetleri inceleyecek ve partilerin ve parti liderlerinin tweetlerinde Suriyeli mültecilere ilişkin en çok hangi konular üzerine odaklandıklarını ve Suriyeli mültecilere ilişkin temsillerini nasıl yapılandırdıklarını belirleyecektir. Bu çalışmada inceleme sahası olarak Twitter’ın seçilmiş olmasının ana nedeni, son yıllarda ana akım medyanın yanında sosyal medyanın bilgi edinmek amaçlı kullanılan mecralardan biri haline gelmiş olması ve Twitter’da bilginin yayılma hızının diğer sosyal medya mecralarına göre yüksekliğidir.

Anahtar Kelimeler: Twitter, Türkiye, Siyasi Partiler, Suriyeli Mülteciler, İçerik Analizi, Eleştirel Söylem Analizi

ABSTRACT

THE CONSTRUCTION OF SYRIAN REFUGEES IN THE TWITTER DISCOURSE OF SIX POLITICAL PARTIES IN TURKEY: A CRITICAL ANALYSIS

Department of Public Administration

Uşak University Graduate Education Institute, August 2023

Advisor: Asst. Prof. İnci AKSU KARGIN

Today, the media not only informs individuals about current developments, but also has the ability to shape which issues the public will be informed about and in which direction with its agenda setting and agenda framing aspect. Considering this comprehensive impact of the media on public opinion, and especially when the rapidly increasing use of social media in recent years is evaluated together with this, the importance of news and social media posts on migrant and refugee groups is understood more. This research will examine the tweets of six parties (Justice and Development Party, Republican People's Party, Good Party, Nationalist Movement Party, Peoples' Democratic Party and Victory Party) and party leaders on Syrian refugees on their official Twitter accounts and will determine which issues related to Syrian refugees the parties and party leaders focus on the most in their tweets and how they structure their representation of Syrian refugees. The main reason for choosing Twitter as the field of investigation in this study is that in recent years, social media has become one of the channels used to obtain information in addition to mainstream media and the speed of information dissemination on Twitter is higher than other social media channels.

Keywords: Twitter, Türkiye, Political Parties, Syrian Refugees, Content Analysis, Critical Discourse Analysis

ÖNSÖZ

Bu tezi hazırlamamda emeğini sonsuz harcayan, gece-gündüz demeyip en kıymetli hazinesi olan zamanını çalışmam için feda eden; bilgi ve tecrübesiyle yolumu ışıklandıran, çok kıymetli danışman hocam, hocaların incisi İnci AKSU KARGIN'a şükranlarımı sunuyorum. Saygıdeğer hocamın azim ve çalışkanlığı ufuk çizgimi daima yükseltecek.

Bu çalışmamda ki en büyük motivasyon kaynağım, daimi destekçim, çocukluğum, gençliğim ve hayat arkadaşım sevgili eşim Esin'e ve yakında kavuşacağım sevgili oğluma sevgimi ve dualarımı sunuyorum.

Son olarak, çalışmamın güzel ülkemizin düşünce dünyasına bir damla da olsa katkı sağlamasını diliyorum.

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Taner DENİZ

Lise Öğrenimi: Dayı Karacabey Anadolu Lisesi, 2013

Lisans Öğrenimi: Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi(İngilizce), 2017

Bilimsel Faaliyetler

Deniz, T. & Aksu Kargın, İ. (2023). Twitter’da Göçmen-Karşıtı Söylemlerin Yükselişi: Zafer Partisi Örneği. Göç Dergisi, 10(2). DOI: 10.33182/gd.v10i2.867

İş Deneyimi

Uşak İl Özel İdaresi (2020- devam ediyor)

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vi
 1. BÖLÜM: GİRİŞ	 1
1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	4
1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	5
1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIĞI.....	6
 2. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	 8
2.1. GÖÇ OLGUSU.....	8
2.2. TÜRKİYE’DE MÜLTECİLİĞİN HUKUKİ DAYANAĞI VE MÜLTECİ-SİĞINMACI AYRIMI.....	9
2.3. TÜRKİYE SURİYE İLİŞKİLERİ VE SURİYE İÇ SAVAŞI.....	14
2.4. TÜRKİYE’YE YÖNELİK SURİYELİ GÖÇÜ.....	18
2.5. MEDYANIN KAMOUYU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ VE SURİYELİ MÜLTECİLERİN TÜRK MEDYASINDA TEMSİLİ.....	22
2.6. SİYASETTE GÖÇ OLGUSU VE TÜRK SİYASETİNDE SURİYELİ MÜLTECİLER MESELESİ.....	25
2.7. BİR SOSYAL MEDYA ARACI OLARAK TWİTTER VE SURİYELİ MÜLTECİLERİN TWİTTERDA TEMSİLİ.....	29
 3. BÖLÜM: YÖNTEM	 32
3.1. VERİ TOPLAMA.....	34
3.2. VERİ ANALİZİ.....	34
 4. BÖLÜM: BULGULAR	 36
4.1. ADALET VE KALKINMA PARTİSİNİN VE PARTİ LİDERİNİN SURİYELİ MÜLTECİLERE İLİŞKİN TWEETLERİNİN ANALİZİ.....	36
4.2. CUMHURİYET HALK PARTİSİ’NİN VE PARTİ LİDERİNİN SURİYELİ MÜLTECİLERE İLİŞKİN TWEETLERİNİN.....	47

4.3. MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ'NİN VE PARTİ LİDERİNİN SURİYELİ MÜLTECİLERE İLİŞKİN TWEETLERİNİN ANALİZİ.....	54
4.4. İYİ PARTİ'NİN VE PARTİ LİDERİNİN SURİYELİ MÜLTECİLERE İLİŞKİN TWEETLERİNİN ANALİZİ.....	58
4.5. HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİNİN VE PARTİ LİDERİNİN SURİYELİ MÜLTECİLERE İLİŞKİN TWEETLERİNİN ANALİZİ.....	62
4.6. ZAFER PARTİSİNİN VE PARTİ LİDERİNİN SURİYELİ MÜLTECİLERE İLİŞKİN TWEETLERİNİN ANALİZİ	66
 5. BÖLÜM: TARTIŞMA VE SONUÇ	76
 KAYNAKÇA.....	88

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Temalarına Göre Adalet ve Kalkınma Partisi Tweetler.....	36
Tablo 2. Temalarına Göre Cumhuriyet Halk Partisi Tweetleri	47
Tablo 3. Temalarına Göre Milliyetçi Hareket Partisi Tweetleri	54
Tablo 4. Temalarına Göre İYİ Parti'nin Tweetleri	58
Tablo 5. Temalarına Göre Halkların Demokratik Partisi Tweetleri.....	63
Tablo 6. Temalarına Göre Zafer Partisi Tweetleri	66

1. BÖLÜM: GİRİŞ

İnsanlık tarihi kadar eski olan göç olgusu, bireyler ve toplumlar tarafından kimi zaman mücbir sebepler nedeniyle kimi zaman ise daha yüksek yaşam standartlarına ulaşabilmek gayesiyle gerçekleştirilen bir yer değiştirme eylemidir. Tarihsel süreç içerisinde bireyler ekonomik, siyasi, kültürel, toplumsal ve askeri olmak üzere birçok sebebe bağlı olarak ait oldukları topraklardan ayrılarak dünyanın farklı bölgelerine göç etmişlerdir. Bir göç eyleminin gerçekleştiği noktada göç, yalnızca göçü gerçekleştiren bireyleri değil hem geride bırakılan kaynak ülkeyi, hem de göç edilen hedef ülkeyi de farklı açılardan olumlu veya olumsuz şekilde etkileyebilmektedir.

İnsanların neden yaşadıkları yerlerden ayrılarak farklı coğrafyalara gitme ihtiyacı duyduğu araştırmacıların da ilgisini çeken alanlardan biri olmuş ve göç eyleminin altında yatan motivasyonlara yönelik çok çeşitli teorik yaklaşımlar geliştirilmiştir. Ancak her ne kadar göç eyleminin doğasını anlamaya yönelik çeşitli teorik perspektifler geliştirilmiş olsa da, göçün karmaşık ve çok boyutlu bir yapıya sahip olması ve göç sürecine etki eden çok fazla değişkenin bulunması günümüzde bu olguyu tek başına açıklayacak nitelikte bir teoremin varlığını da zorlaştırmaktadır (Massey vd., 1993).

Günümüzde göç eylemine ilişkin çeşitli tipolojiler de mevcuttur. Örneğin, eğer ki bireyler göç eylemini ülke içerisinde yer değiştirerek gerçekleştiriyor ve bu eylem ülke sınırlarını aşmıyorsa bu ‘iç göç’ olarak nitelendirilirken, eylem ülke sınırını aşarak başka bir ülkeye yönelik gerçekleşiyorsa ‘uluslararası göç’ olarak tanımlanmaktadır. Bunun dışında, başka bir ülkeye göç edecek bireyler o ülkeye giriş için gerekli yasal evraklara sahiplerse bu ‘yasal göç’, gerekli yasal evraklara (pasaport, vize vb.) sahip olmadan kaçak yollarla ülkeye giriş yapmaya çalışıyorlarsa bu ‘yasa dışı göç’ olarak nitelendirilmektedir. Yine bireyler göç eylemini kendi rızaları dahilinde daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak amacıyla gerçekleştiriyorlarsa bu ‘gönüllü göç’ olarak adlandırılırken, mücbir sebepler nedeniyle istemedikleri halde ülkelerini terk etmek zorunda bırakılıyorlarsa bu ‘zorunlu göç’ olarak ifade edilmektedir. Genellikle gönüllü göç eylemini gerçekleştiren kişiler daha iyi çalışma ve barınma imkanlarının, sağlık ve eğitim hizmetlerinin bulunduğu yüksek refah düzeyine sahip ülkelere göç etmeyi tercih etmekte olup bu kişiler göç alanyazınında göçmen olarak tanımlanmaktadır. Diğer yandan, savaşlar, iç çatışmalar, etnik ve dini

ayrımcılığa maruz kalma, insan hakları ihlalleri, anti-demokratik yönetimler ve doğal afetler gibi sebepler nedeniyle bireyler vatanlarından ayrılmak zorunda kalıyorlarsa, bu kişiler sığınmacı veya mülteci olarak nitelendirilmektedir (Betts, Loescher ve Milner, 2017). Göçmenler ile sığınmacılar ve mülteciler arasındaki temel farklılık, göçmenler istedikleri anda ülkelerine geri dönebilme şansına sahipken ve ülkelerinin korumasından her daim faydalanabiliyorken, sığınmacılar ve mülteciler ülkelerinin korumasından faydalanamadıkları gibi güvenlikleri açısından ülkelerine dönmemeleri beklenmektedir (Bozbeyoğlu, 2015; Eroğlu ve Taşkiran, 2002). Günümüz çağında, zorla yerinden edilerek mülteci durumuna düşen birey sayısı giderek artmaktadır (Loescher, 1996). Uluslararası Göç Örgütü'nün (2000) yayınladığı raporun sonuçlarına göre, dünyada 175 milyon göçmen bulunmaktadır (Bratram, Poros ve Monforte, 2017, s. 191). Ancak 2015 yılında açıklanan rakamlar incelendiğinde bu sayının 244 milyona çıktığı belirlenmiştir (Türkcan, 2017, s. 773).

Günümüzde, küreselleşmeyle birlikte iletişim ağları ve teknolojideki muazzam gelişmeler, bireylerin dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen olaylardan kısa sürede haberdar olmasına olanak sağlamakta ve özellikle kitle iletişim araçları kamuoyunun bu gelişmelere ilişkin bilgi sahibi olmasında önemli ölçüde rol oynamaktadır. Medyada bir olayın kamuoyuna sunuluş biçimi, bireylerin o konu veyahut sorun hakkında bilgi edinmesi kadar o konuya ilişkin değerlendirmeler yapabilmesine de fırsat vermektedir. Dolayısıyla medya, kamuoyunu güncel gelişmeler hakkında bilgilendirdiği kadar göç gibi toplumları ilgilendiren önemli konular hakkında da halkın düşüncelerine yön verebilme özelliğine sahiptir (Wright, 2002).

Türkiye kuruluşundan itibaren sahip olduğu jeopolitik konumu sebebiyle muhtelif göç ve sığınma hareketleriyle karşı karşıya kalmış ve yalnızca göç alan bir ülke değil aynı zamanda az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere refah seviyesi yüksek Avrupa ülkelerine gitmek isteyen kişiler için geçiş güzargahı olmuştur (Baykal ve Yılmaz, 2020). Mart 2011 tarihinde Suriye'de halk protestolarıyla başlayan siyasi kriz kısa süre içerisinde hükümet güçlerinin halka orantısız güç uygulamasıyla bir iç savaşa dönüşmüş ve bu durum beraberinde bir insani krizi de doğurmuştur. Milyonlarca Suriye vatandaşı güvenliklerini sağlayabilmek adına ülke içerisinde yer değiştirmiş, milyonlarcası da ülke dışına çıkarak mülteci durumuna düşmüştür.

Türkiye, günümüzde 3.6 milyon Suriye vatandaşına ev sahipliği yaparak 2015 yılı itibariyle dünyada en fazla mülteciyi ağırlayan ülke durumuna gelerek bu insani krizden en fazla etkilenen ülke olmuştur (Ferris ve Donato, 2019, s.88).

Türkiye'nin Suriye'den gelen bu kitlesel göç neticesinde dünyanın en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumuna gelmesi ve mültecilerin 12 yılı aşkın süredir gönüllü geri dönüşünün gerçekleşmemiş olması, meselenin Türkiye siyasetinin de bir parçası haline gelmesine yol açmıştır. Özellikle mülteciler, Türkiye'deki mevcut muhalif partiler tarafından iktidar partisinin hem Suriye dış politikasının hem de göç politikasının eleştiri aracı haline dönüştürülmüştür.

Mevcut literatür incelendiğinde, Türkiye'de yaşamakta olan Suriyeli mültecilerin medyadaki temsillerine ilişkin çok çeşitli akademik araştırmaların yapıldığı belirlenmiştir (Çobaner, 2015; Doğanay ve Keneş, 2016; Kurt, 2019; Pandır, Efe ve Paksoy, 2015). Bu akademik çalışma, önceki medya araştırmalarından farklı olarak hem Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) hükümetinin hem de muhalif partilerin (Cumhuriyet Halk Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, İYİ Parti, Halkların Demokratik Partisi ve Zafer Partisi) Twitter söylemlerinde Türkiye'deki Suriyeli mültecileri nasıl sunulduklarını içerik analizi ve eleştirel söylem analizi yöntemleriyle inceleyecektir. Medya söylemlerinin kamuoyunun eylemleri üzerindeki önemli tesiri göz önünde bulundurulduğunda, günümüzün popüler sosyal medya araçlarından olan Twitter söylemlerinin de toplumların mültecilere olan bakış açısında önemli düzeyde yön verici olduğu düşünülebilir. Bu çerçevede, Türkiye'de farklı ideolojik yaklaşımlara sahip siyasi partilerin ve o partilerin siyasi liderlerinin Suriyeli mültecileri Twitter hesaplarında en çok hangi temalarla ilişkilendirerek sunduğu ve Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki varlığına nasıl yaklaştığı bu çalışma çerçevesinde açıklanacaktır.

Bu doğrultuda, bu çalışmada aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

- 1) Suriyeli mülteciler Türkiye'de altı farklı siyasi partinin (Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, İYİ Parti, Halkların Demokratik Partisi ve Zafer Partisi) resmi Twitter hesaplarında en çok hangi temalar ile ele alınmaktadır?
- 2) Suriyeli mültecilerin altı farklı siyasi partinin (Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, İYİ Parti, Halkların

Demokratik Partisi ve Zafer Partisi) resmi Twitter hesaplarında nasıl temsillerle sunulmaktadır?

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Suriye'de Mart 2011'de başlayan iç savaş neticesinde ortaya çıkan kitlesel göç akını başta Türkiye, Lübnan, Ürdün, Mısır ve Irak gibi komşu ülkeleri etkilemiş; Türkiye, hem Suriye'ye olan coğrafi ve kültürel yakınlığı hem de Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) iktidarının Suriye vatandaşlarına yönelik izlemiş olduğu 'açık kapı politikası' neticesinde Suriye'de yaşanan insani krizden en fazla etkilenen ülke durumuna gelmiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR, 2023) güncel verilerine göre, günümüzde Türkiye 3.3 milyonun üzerinde Suriyeli mülteci yaşamaktadır. AK Parti hükümetinin Suriye iç savaşının ilk aylarında Suriye vatandaşlarına yönelik izlemiş olduğu 'açık kapı politikası' Türk vatandaşlar tarafından ilk etapta hoşgörüyle karşılanmış ve toplumun büyük bir bölümü mültecilere hem ekonomik hem de sosyal destek sağlamıştır. Ancak Suriye'deki siyasi krizin kısa sürede çözüme kavuşacağı beklenirken bunun gerçekleşmemiş olması, mültecilerin gönüllü geri dönüşünün sağlanamaması ve kitlesel göçün Türk toplumunu ekonomik, sosyal ve kültürel bazı açılardan olumsuz etkilemeye başlaması (Aksu Kargın, 2018a; Erdoğan, 2014; Ferris ve Kirisci, 2016) Türk toplumunda giderek Suriyelilere karşı bir memnuniyetsizliğin oluşmasına sebep olmuştur. Özellikle muhalif partiler Türkiye'nin karşı karşı kaldığı bu mülteci sorununu siyasetin aracı haline getirmişlerdir (Tuğsuz ve Yılmaz, 2016; Yanaşmayan, Üstübcü ve Kaslı, 2019).

Bu çalışma, Mart 2011'de Suriye'de patlak veren iç savaş neticesinde Türkiye'ye sığınmış olan Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye gelmeye başladıkları ilk tarih olan Nisan 2011 tarihinden Nisan 2023 tarihine kadarki zaman zarfında iktidar partisi olan Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) ile 2016 yılında Adalet ve Kalkınma Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) arasında oluşan Milliyetçi Hareket Partisi'nin (MHP) ve muhalif kanatta yer alan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), İyi Parti, Halkların Demokratik Partisi (HDP) ve Zafer Partisi'nin resmi Twitter hesaplarındaki Suriyeli mültecilere ilişkin söylemlerini hem partinin atmış olduğu hem de parti liderlerinin atmış olduğu tweetler üzerinden analiz edecektir.

1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Uluslararası göç, son yüzyılda ulus-devletlerin hem dış politikalarında hem de iç siyasetlerinde önemli düzeyde yer tutan bir mesele haline gelmiştir. Özellikle son yıllarda, Avrupa’da ortaya çıkan aşırı sağ partiler, göçmenleri siyasetteki hedeflerine ulaşabilmek amacıyla araçsallaştırmaktan çekinmemekte (Geddes, 2001; Sekeris ve Vasilakis, 2016), böylece hem göçmenlere karşı ılımlı politikalar izleyen iktidar partilerini yıpratmayı hem de göçmen karşıtı söylemler üzerinden kamuoyunun daha fazla desteğini arkalarına almayı istemektedirler. Ancak diğer yandan aşırı sağ partilerin bu göçmen karşıtı söylemleri, göçmen ve mültecilerin içerisinde yaşadıkları ev sahibi toplumlardaki statülerini de olumsuz yönde etkilemektedir.

Suriye’de 2011’in ilk çeyreğinde başlayan insani krizin beklenenden uzun sürmesi ve belirtildiği gibi uzayan bu süreçle birlikte mültecilerin Türkiye’de birtakım sosyoekonomik ve kültürel sorunlara yol açmaları, Türk halkında Suriyelilere karşı olumsuz bir bakış açısının gelişmesine yol açmış (Ferris ve Kirişçi, 2016) ve hatta bu durum zaman zaman mültecilerin sosyal dışlanmasına kadar ilerlemiştir (Tümtaş, 2020, s.21-22). Bu noktada, Avrupa’daki siyasi partilerde olduğu gibi Türkiye’deki siyasi partilerin de mültecilere ilişkin söylemleri Türk halkının Suriyeli mültecilere olan bakış açısını önemli ölçüde etkileme olasılığına sahiptir. Bu bağlamda bu çalışma, Türkiye’de iktidar partisi olan AK Parti ile diğer muhalefet partilerinin resmi Twitter hesaplarında hem partinin kendisinin hem de parti liderlerinin söylemlerinde Suriyeli mültecilerin en çok hangi konularla ilişkilendirilerek ele alındıklarını ve nasıl temsil edildiklerini derinlemesine inceleyecektir.

Son yıllarda, sosyal medyanın kamuoyunun algılarını yönlendirme ve kitleleri örgütlemadaki öncü rolü göz önünde bulundurulduğunda, bir ülkede yaşamakta olan göçmenlere ve mültecilere ilişkin atılan twitlerin sıklığı ve içeriği de, toplumsal algıyı doğrudan şekillendirme kapasitesine sahiptir. Bu nedenle bu çalışma, dezenformasyonun ciddi bir sorun olarak var olduğu sosyal medya mecralarında, iktidar partisinin ve ana muhalefet partilerinin Suriyeli mültecilere Twitter söylemlerinde nasıl yaklaştığını ve mültecileri en çok hangi temalarla ilişkilendirerek sunduğunu analiz ederek mevcut literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca, sosyal medya analizi üzerinden yapılan bu araştırma, Türkiye’deki popüler siyasi partilerin ve bu parti liderlerinin Suriyeli mültecilere yönelik izledikleri politikaları

meşrulaştırmak için söylemlerde ne tür araçlara başvurduğunu da eleştirel söylem analizi vasıtasıyla değerlendirecektir. Türkiye’deki siyasi parti liderlerinin Suriyeli mültecileri mütemadiyen Türk toplumuna yönelik bir ekonomik, sosyal, kültürel tehdit ve güvenlik tehditi olarak sunması, hem onların Türk toplumu tarafından benimsenmelerini zorlaştıracak hem de mültecilerin Türk toplumuna olan sosyal uyumlarını geciktirecektir. Dolayısıyla günümüzdeki bireylerin gündelik yaşamının bir parçası haline gelen sosyal medya mecralarında mülteci temsillerinin gerçeği yansıtacak yönde çerçevelenmesi iki toplum arasındaki uyumun sağlanabilmesi açısından önem arz etmektedir.

1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIĞI

Bu çalışmada, günümüzdeki Türk siyasetinin önde gelen partileri kabul edilen Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), İyi Parti, Halkların Demokratik Partisi ile göçmen karşıtı söylemleriyle son yıllarda ön plana çıkmış Zafer Partisi’nin ve bu partilerin liderlerinin Suriyeli mültecilere yönelik Twitter’deki söylemleri değerlendirilmiştir. Çalışmada veri olarak kullanılan tweetler, Twitter’deki gelişmiş arama motoruna ‘Suriyeli’, ‘Mülteci’, ‘Yabancı uyruklu’, ‘Sığınmacı’ ve ‘Göçmen’ anahtar kelimeleri yazılarak yapılan aramalarda tespit edilmiştir ve bu tweetlerle sınırlıdır. Bu çalışmada Nisan 2011 – Nisan 2023 tarihleri arasında, Twitter gelişmiş arama motorunda yukarıdaki anahtar kelimeler ile yapılan aramalar sonucunda AK Parti için toplam 299, CHP için 243, MHP için 129, İYİ Parti için 95, HDP için 154 ve Zafer Partisi için 328 tweet’e ulaşılmıştır. Ancak çalışma yalnızca Suriyeli mültecileri kapsadığı için Türkiye’de yaşamakta olan Afgan, İranlı, Somalili vb. gruplara yönelik atılan tweetler çalışmanın dışında tutulmuştur. Buna göre yalnızca Suriyeli mülteciler ile ilgili atılan tweetler değerlendirildiğinde AK Parti için 129, CHP için 169, MHP için 47, İYİ Parti için 72, HDP için 100 ve Zafer Partisi için 274 adet tweete ulaşılmıştır.

Bu çalışmanın bir diğer sınırlılığı ise Türk siyasetinde çalışmaya konu olabilecek birçok siyasi parti bulunmasına rağmen çalışmanın yönetilebilirliği açısından siyasette diğer partilere nazaran daha ön plana çıkmış partiler çalışmaya dahil edilmiştir. Adalet ve Kalkınma Partisi’nin bu çalışmanın örneklerimden biri oluyor olmasının sebebi Kasım 2002 genel seçimlerinden beri Türkiye’deki iktidarı elinde bulunduruyor olması ve Suriyeli mültecilere yönelik açık kapı politikası

uygulayan parti olmasıdır. Milliyetçi Hareket Partisi uzun dönem AK Parti'ye siyasette muhalefet eden bir partiyken daha sonrasında AK Parti ile 2018 yılında kurmuş olduğu Cumhur İttifakı sonrasında onunla eşgüdümlü politikalar izlemiştir. Dolayısıyla Cumhur İttifakı öncesinde ve sonrasında MHP'nin Suriyeli mültecilere yönelik yaklaşımının değerlendirilmesi ve bir farklılığın olup olmadığının tespit edilmesi önem taşımaktadır. Bunların yanı sıra Türkiye'nin ana muhalefet partileri arasında yer alan Cumhuriyet Halk Partisi ve İYİ Parti'nin de AK Parti'nin hem dış politikasına hem de göçmen politikasına yönelik eleştirileri onların Suriyeli mültecilere olan yaklaşımını değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır. Ayrıca, Halkların Demokratik Partisi, hiçbir siyasi ittifak içerisinde yer almamakla birlikte Türkiye siyasetinde uzun süredir var olan bir parti olması ve mecliste milletvekili bulundurması sebebiyle bu çalışmaya dahil edilmiştir. Son olarak bu partilerin dışında çalışmaya bir de Zafer Partisi dahil edilmiştir. Zafer Partisi 2021 yılında kurulmuş yeni bir parti olmasına rağmen bu çalışmaya dahil edilmiş olmasının sebebi partinin anti-göçmen söylemlerini siyasi ideolojisinin merkezine yerleştirmiş olması ve bu yaklaşımını Twitter'da oldukça etkili bir biçimde duyurmasıdır.

2. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. GÖÇ OLGUSU

İnsanlar ve toplumlar, tarihsel süreçte muhtelif sebeplerle anavatanlarını terk ederek farklı ülkelere göç etmişlerdir. Göç terminolojisinde, göç veren ülke ‘kaynak ülke’ olarak adlandırılırken, varılan güzergah ‘hedef ülke’ olarak ifade edilmektedir. Göç olgusuna ilişkin çok çeşitli tanımlamalar olmakla beraber, en genel hatlarıyla göç, ekonomik, toplumsal, siyasi vb. sebepler ile bireylerin veyahut toplulukların içinde yaşadıkları mekândan başka bir mekâna doğru gerçekleştirdiği hareketliliklerdir (Demirhan ve Aslan, 2015).

Göç eylemi farklı açılardan ele alındığında birtakım sınıflandırmalara ulaşılmaktadır. Örneğin, göç edenin rızasına bağlı olarak göç eylemi genellikle ‘gönüllü’ veyahut ‘zorunlu’ olmak üzere ikili bir sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır. Gönüllü göç, sıklıkla bireylerin daha iyi yaşam standartlarına ulaşabilmek gayesiyle anavatanlarından ayrılarak gelişmiş ülkelere yönelik gerçekleştirdiği göçü ifade ederken; zorunlu göç, bireylerin rızasına bağlı olmaksızın iç savaşlar, insan hakları ihlalleri, anti-demokratik yönetimler ve doğal afetler gibi zaruri sebeplerle anavatanlarından ayrılma kararını ifade etmektedir. Bunun dışında göç eylemi eğer ki uluslararası bir sınırı geçmeden ülke içerisinde yer değiştirme şeklinde vuku buluyorsa bu ‘iç göç’ olarak tanımlanırken, başka bir ülkenin sınırlarına yöneliyorsa ‘dış göç’ veya ‘uluslararası göç’ olarak kabul edilmektedir. Eğer ki birey göçü tek başına gerçekleştiriyorsa bu ‘bireysel göç’ olarak nitelendirilirken, göçü gerçekleştiren kesimin yoğunluğu fazlaysa bu ‘kitlese göç’ olarak tanımlanmaktadır. Bununla beraber, birey hedef ülkede bir süreliğine yaşayıp sonrasında anavatanına temelli bir geri dönüş gerçekleştirmeyi planlıyorsa bu ‘geçici göç’ olarak tanımlanırken, birey bundan sonraki yaşamını hedef ülkede idame ettirmeye yönelik bir amaca sahipse bu ‘kalıcı göç’ olarak nitelendirilmektedir. Son olarak kişi uluslararası göçü gerçekleştirebilmek için gerekli yasal prosedürleri izlemişse ve gerekli hukuki evraklara sahipse bu eylem ‘yasal göç’ olarak nitelendirilirken, kişinin gerekli yasal evraklara sahip olmadan başka bir ülkenin sınırlarından geçmeye çalışması veyahut ev sahibi ülkede yaşarken ikamet süresi dolmasına rağmen belirtilen sürede ülkeyi terk etmemiş olması ‘yasa dışı göç’ olarak tanımlanmaktadır (Deniz, 2014).

Ülkelerindeki mevcut koşullara bağlı olarak bazı bireyler ülke içerisinde yer değiştirmeyi tercih ederken, bazı bireyler ise uluslararası göçe yönelmektedir. Özellikle son yıllarda küreselleşmeyle birlikte iletişim ağlarının ve teknolojinin muazzam bir biçimde gelişmesi, bireylerin dünyanın farklı yerlerine göç etme eğilimlerini arttırmıştır. Uluslararası göç bir kez gerçekleştiği takdirde göç eden bireyler ev sahibi ülkelerde bir takım ekonomik, sosyal ve kültürel değişimleri de beraberinde getirebilmektedir (De Haas, Miller ve Castles, 2019). Özellikle göçmen ve mültecilerin yaşam biçimlerinin, dillerinin, kültürlerinin ve adetlerinin ev sahibi ülke halkından belli açılardan farklılıklar taşıyor olmaları, ev sahibi toplumlar tarafından kabullenilmelerini zorlaştırmakta ve zaman zaman gelenlerin toplumsal güvenliğe bir tehdit olarak algılanmalarına sebep olabilmektedir (İşçi ve Uludağ, 2019, s.14).

2.2. TÜRKİYE’DE MÜLTECİLİĞİN HUKUKİ DAYANAĞI VE MÜLTECİ-SIĞINMACI AYRIMI

1948 tarihinde yayınlanmış olan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 14. maddesinin 1. fıkrasında “Herkes zulüm karşısında başka memleketlerden mülteci olarak kabulü talep etmek ve memleketler tarafından mülteci muamelesi görmek hakkını haizdir.” diye belirtilmiştir (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1948). Dolayısıyla dünya üzerinde yaşayan her bireyin güvenliğini tehlikede hissettiği noktada uluslararası koruma ihtiyacı talebinde bulunması temel bir haktır. II. Dünya Savaşı neticesinde Avrupa’nın birçok bölgesinde milyonlarca insan yerinden edilmiş ve Birleşmiş Milletler ortaya çıkan bu insani kriz karşısında hem vatansız kalan bu kişilerin haklarını düzenlemek hem de kendilerine uluslararası koruma sağlamak amacıyla Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği adı verilen bir uluslararası örgüt oluşturmuştur. 1951 yılında hazırlanan Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme ile ilk kez mülteci kavramı uluslararası bağlamda tanımlanmıştır. 1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme ya da diğer bir adıyla 1951 Cenevre Sözleşmesi’nde mülteci "ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet

ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişi” olarak tanımlanmıştır (Cenevre Sözleşmesi, 1951). 1951 Cenevre Sözleşmesi zaman ve coğrafi sınırlandırmaya dayalı olarak hazırlanmış ancak ilerleyen zamanda sözleşme yeniden gözden geçirilerek değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişikliklerle sözleşmenin kapsamı genişletilse de mevcut tanımlamanın sınırlılığı konusunda tartışmalar mevcuttur. Türkiye Cumhuriyeti Cenevre Sözleşmesi’ni coğrafi sınırlandırma şartıyla imzalamış ve yalnızca Avrupa’dan gelen kişilere mülteci statüsü tanıyacağını bildirmiştir. Bunun sebebi Türkiye’nin Orta Doğu ve Kuzey Afrika gibi siyasal ve toplumsal açıdan istikrarsızlıklara gebe bölgelere olan coğrafi yakınlığı ve bu bölgelerde ortaya çıkan insani krizlerden Türkiye’nin doğrudan etkilenme riskidir.

Cenevre Sözleşmesi’nde tanımlanan mültecilik statüsü hukuki (de jure) bir statüye tekabül etmekte ve bireye yerleştiği ülkede birtakım haklardan faydalanma imkanı sağlamaktadır. Göç literatüründe mülteci gibi bireylerin mücbir sebepler dolayısıyla ülkelerinden ayrılmak zorunda kaldığı koşullarda kullanılan diğer bir kavram da ‘sığınmacı’ kavramıdır. Mülteci olarak sığınmacı, mültecilik statüsü halen incelenmekte olan dolayısıyla kendisine statüsü onaylanana kadar geçici olarak koruma sağlanan (de facto) kişi anlamına gelmektedir (Çiçekli, 2007, s.212). Literatürde mülteci(refugee) ile sığınmacı(asylum seeker) zaman zaman birbirinin yerine kullanılsa da, kavramların muhtevası incelendiğinde çok farklı anlamlara tekabül etmektedir. Bu sebeple çalışmanın güvenilirliği açısından her iki kavramın ayrıştığı noktalara değinmekte fayda vardır. İki kavramın arasındaki en temel farklılık hukuki ‘statü’dür. Sığınmacı kavramı, insanların en temel hakkı olarak karşımıza çıkarken mülteci, sığınmacılıktan bir adım öteye geçip sığınılan devlet tarafından muhatap alınmanın ifadesidir. Hem İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’nin hem de Türkiye’nin de taraf olduğu 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin belirtildiği üzere, herkesin gördüğü zulüm karşısında sığınma hakkı vardır. Hatta ülkemizde en son çıkarılan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 4. Maddesinde ‘Geri Gönderme Yasağı’ başlığıyla hiçkimsenin gördüğü baskı ve tehditten dolayı geri gönderilemeyeceğine vurgu yapılmıştır. Dolayısıyla sığınmacı, gördüğü baskı, zulüm ve işkence gibi haklı gerekçelerle acil şekilde ülkesinden ayrılan, uluslararası hukukun kendisine tanıdığı asgari haklardan faydalanan ve mültecilik statüsü işlemleri devam eden yabancıdır (Ekşi’den aktaran, Ganiyeva, 2014, s.56). Mülteci ise ev sahibi devlet

tarafından kendisine belirli bir statü ve hukuki güvence sağlanmış kişidir (Ergüven ve Özturanlı, 2013, s.1020) .

1934 yılında çıkarılan 2510 sayılı İskan Kanunu'nda "Türkiye'ye yerleşmek maksadıyla gelen, Türk soyundan olan ve Türk kültürüne bağlı kimselere" göçmen denileceği belirtilmiş ve Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan itibaren çok farklı milletlerden insana ev sahipliği yapmıştır. Müslüman Arnavutlar, Bulgarlar, Romenler, Bosnalılar, Alman zulmünden kaçan Yahudiler farklı dönemlerde Türkiye'ye göç etmişlerdir (Demirhan ve Aslan, 2015). Örneğin, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu ilk yıllarda yalnızca Balkanlardan Türkiye'ye göç eden birey sayısı 1.6 milyonu geçmiştir (Sert, 2014, s.160). Erken Cumhuriyet dönemindeki göçmen tanımlaması, dönemin yönetim yapısı ve kurulmak istenen devlet teşekkülünün nüvelerini yansıtmaktadır. Nitekim yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti, Balkan savaşlarında göçün acı tecrübesini yaşamış, Kurtuluş Savaşıyla Türk kimliği oluşturma arzusu epeyce pekişmiştir.

Türkiye, 1960'lı yıllardan itibaren göç veren bir ülke haline gelmiş ve Avrupa'nın hızla büyüyen sanayisinin ihtiyaç duyduğu işgücü açığı karşılıklı yapılan işçi antlaşmalarıyla karşılanmaya çalışılmıştır. Bu dönemde, özellikle kırsal kesimden Avrupa'ya yaşanan göçler hem ülke içerisindeki işsizlik sorununu bir nebze olsun hafifletmiş hem de göçmen dövizleri sayesinde ekonomik büyümeye olumlu katkı sağlamıştır. Bunun dışında, Türkiye'nin siyasi istikrarsızlıkların yoğun olarak yaşandığı Orta Doğu ve Asya bölgelerine coğrafi yakınlığı ve doğu sınırının dağlık bir yapıya sahip olması sınır geçişlerindeki kontrollerin istenilen düzeyde sağlanamamasına; yine Ege ve Akdeniz bölgelerinin coğrafi açıdan kaçak geçişlere uygun bir yapıya sahip olması Türkiye'nin Avrupa'ya ulaşmak isteyen göçmenler açısından bir geçiş noktası olmasına sebebiyet vermiştir (Aktel ve Kaygısız, 2018, s.588).

1970'li yılların sonu ve 1980'li yılların başından itibaren Türkiye'ye yönelik gerçekleşen göçün kaynak ülkeleri değişmiş ve Türkiye Orta Doğu ve Asya bölgelerinden önemli ölçüde göçle karşı karşıya kalmıştır. 1979'da İran'da yaşanan İslam Devrimi neticesinde, ülkede İslam Cumhuriyeti kurulmuş ve yeni yönetim altında yaşamak istemeyen İran vatandaşları Türkiye'ye sığınmıştır (Kirişçi, 2003). Yine 1979 yılında, Afganistan'ın Sovyetler Birliği tarafından işgali sonucunda Afgan

vatandaşlar güvenliklerini sağlamak amacıyla İran, Pakistan ve Türkiye’den sığınma talep etmiştir. Son olarak 1988 ve 1991 yıllarında Saddam Hüseyin’in Irak’ın kuzeyinde yaşayan Kürtlere yönelik uyguladığı kimyasal silah saldırıları neticesinde yüz binlerce Irak Kürdü Türkiye’ye sığınmıştır (Kaynak, 1992). Türkiye bu zamana kadar ulusal göç mevzuatında yalnızca Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı kişilere yönelik bir hukuki tanımlama yapmışken, yeni gelenlerin bu tanımlamaya uymaması sonucu 1994 yılında Mülteciler ve Sığınmacılarla İlgili Yönetmelik çıkarılmış ve böylece ilk kez Avrupa dışından gelen kişiler için sığınmacı kavramından bahsedilmiştir (Eroğlu ve Taşkiran, 2002). Türkiye’yi çoğu zaman bir transit ülke olarak gören sığınmacılar ülkelerinden ayrıldıktan sonra zaman zaman Türkiye’de kalma eğiliminde de olmuşlardır (Sağıroğlu, 2015, s.20). Bu sebeple legal veya illegal yollardan ülkelerinden ayrılarak Türkiye’ye gelen sığınmacılar Avrupa ülkelerine geçmedikleri koşullarda Türkiye’deki kalış süreleri de uzamakta ve kalıcılık durumu gelişmektedir. Bu sebeple Türkiye yalnızca Avrupa göç etmek isteyen bireyler için bir köprü görevi görmemiş aynı zamanda son yıllarda büyük kitlelerin hedef ülkesi olma yolunda da hızla ilerlemiştir.

Aralık 2010 tarihinde, Arap Baharı adı altında Orta Doğu ve Kuzey Afrika’da işsizlik, yolsuzluk, anti-demokratik uygulamalar ve gelir adaletsizliği gibi yapısal sorunlar karşısında halkın başlatmış olduğu protesto gösterileri, kısa sürede Tunus, Mısır, Libya ve Bahreyn gibi ülkeleri etkisi altına almış ve uzun yıllardır iktidarda olan liderlerin yönetimden düşmesiyle sonuçlanmıştır. Bölgede başlayan bu değişim rüzgarı kısa süre geçmeden Suriye’ye de sirayet etmiş ve Mart 2011 tarihinde Suriye’nin Dera kentinde birkaç çocuğun rejim karşıtı duvara yazmış olduğu yazı sonrası hükümet güçleri çocukları tutuklamış ve ağır işkencelerden geçirmiştir. Çocukların yaşamlarını kaybetmesi başta Dera olmak üzere Suriye’nin birçok bölgesinde öfkeye yol açmış ve Suriye’nin farklı bölgelerinden insanlar meşru taleplerini dile getirmek için sokaklara dökülmeye başlamıştır. Ancak protestocuların silahsız olarak yürütmüş olduğu eylemlere Beşar Esad yönetiminin sert karşılık vermesi olayların ülke geneline yayılmasına yol açmış ve yabancı devletlerinde Suriye’deki siyasi krize dahil olması ile birlikte Suriye, 12 yılı aşkındır devam etmekte olan bir iç savaşa sürüklenmiştir. Yaşanan bu savaş neticesinde, Nisan 2023 tarihi itibarıyla 5.28 milyon Suriye vatandaşı dünyada mülteci duruma düşmüştür (UNHCR, 2023). Mülteciler, başta Türkiye olmak üzere Lübnan, Ürdün, Irak ve Mısır gibi komşu

ülkelere sığınmıştır. Türkiye, bu ev sahibi ülkelerle kıyaslandığında günümüzde 3.6 milyon kişiyi sınırlarında barındırarak 2015 tarihinden itibaren dünyada en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumuna gelmiştir (Ferris ve Donato, 2019, s.88).

Türkiye’de özellikle bu kitlesel göçten en fazla etkilenen bölgeler hem Suriye’ye coğrafi hem de kültürel yakınlığı nedeniyle Türkiye’nin Suriye’ye sınır illeri olmuştur. AKP hükümeti, Libya ve Mısır’daki anti-demokratik yönetimlerin Arap Baharı süreci ile birlikte devrilmiş olmasını göz önünde bulundurarak, Suriye’deki iktidarında uzun süre ayakta kalamayacağını ve yaşanan bu insani krizin kısa zamanda çözüme kavuşacağını düşünmüş ve buradan hareketle Suriye vatandaşlarına açık kapı politikası uygulamıştır (Donelli, 2018). Türk hükümeti Suriye’de savaş başladıktan sonra Türkiye’ye sığınan Suriyeli mültecilerin barınma sorununu çözmek amacıyla geçici barınma merkezi adı altında kamplar oluşturmaya başlamış ancak gelen insan sayısının giderek artması neticesinde kampların kapasitesi yetersiz gelmeye başlamıştır. Bunun üzerine Türk hükümeti Suriyeli mültecilerin kamp dışında yaşamalarına izin vermiştir. Günümüzde Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin neredeyse %90’ı kamp dışında Türk halkıyla iç içe yaşamlarını idame ettirmektedir (Işıkcı, 2017, s.40).

Türk hükümeti Suriye’den gelen kişileri ilk etapta misafir olarak adlandırmış ancak bu tanımlamanın hukuki bir karşılığının olmaması sebebiyle (Bozbeyoğlu, 2015) 30 Mart 2012 tarihinde çıkarılan 62 sayılı Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge ile gelen Suriyeliler geçici koruma altına alınmıştır (Orhan, 2014, s.11). Daha sonrasında 11 Nisan 2013 tarihinde 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) kabul edilerek Resmi Gazete’de yayınlanmış ve kanun bir yıl sonra yürürlüğe girmiştir. Kanunun 91. maddesi kapsamında Suriyeli mülteciler geçici koruma statüsü¹ altına alınmıştır. Buna göre, göç eden kişinin geçici koruma statüsünden faydalanabilmesi için üç koşulun sağlanması beklenmektedir. Bunlar, bireylerin kitlesel bir şekilde zorla yerinden edilmiş olması, ayrıldıkları ülkeye geri dönememeleri ve acil bir şekilde korumaya ihtiyaç duymalarıdır (Kaya ve Eren, 2015,

¹ Geçici koruma statüsü, beklenmeyen bir zamanda ortaya çıkan ve ivedi bir çözümün gerektiği kitlesel göç akınlarına karşı geliştirilmiş özel bir koruma statüsüdür (Kaya ve Eren, 2015, s.33).

s.48). Yine aynı Kanun kapsamında göç ve sığınma yönetiminin daha kurumsal bir çatı altında sürdürülebilmesi amacıyla Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) kurulmuştur. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, göç alanındaki mevcut hukuki ve idari yapının geliştirilmesi, göçün yönetimine ilişkin politikaların üretilmesi ve uygulanması ve insan ticareti mağdurlarının korunmasından sorumlu bir kurumdur (Demirhan ve Aslan, 2015, s.48). Türkiye'ye göç eden Suriye vatandaşları her ne kadar hukuki açıdan Türkiye'de geçici koruma statüsündeki bireyler olarak tanımlanmış olsalar da, haklı bir korku sebebiyle ülkelerinden ayrıldıkları ve geri dönemedikleri göz önünde bulundurularak bu çalışma kapsamında 'mülteci' olarak tanımlanmışlardır.

2.3. TÜRKİYE-SURİYE İLİŞKİLERİ VE SURİYE İÇ SAVAŞI

Suriye, Ortadoğu'nun bugünkü 'Bereketli Hilal' adı verilen bölgesinde yer alan merkez ülkelerden biri olup, bölgenin en eski medeniyetlerinden birine sahip bir ülkedir. Yavuz Sultan Selim döneminde Osmanlı İmparatorluğu'na bağlanan Suriye, yaklaşık olarak 400 yıl boyunca Osmanlı hakimiyetinde kalmış ancak Birinci Dünya Savaşı esnasında Arap vilayetlerinde Hicaz Emiri Şerif Hüseyin tarafından çıkarılan Arap isyanı neticesinde Osmanlı İmparatorluğu'ndan kopmuştur. Suriye ile Türkiye arasında ilişkileri etkileyen ilk mesele Hatay meselesi olmuştur.

Türkiye'nin kuruluşundan itibaren Türkiye-Suriye ilişkileri gergin seyretmiş ve Hatay meselesinin Türkiye lehine çözümlenmesinden sonra, Fırat ve Dicle nehirleri sularının paylaşımı, Türkiye'nin Soğuk Savaş yıllarında Amerika'ya yakın bir dış politika izlerken, Suriye'nin Sovyetler Birliği'ne yakın oluyor olması ve son olarak PKK sorunu iki ülke arasındaki ilişkilerin gidişatını belirleyen temel faktörler olmuştur. Suriye ekonomisinde tarımın önemli bir paya sahip olması sebebiyle Fırat ve Dicle sularının paylaşımı meselesi iki ülkeyi sık sık karşı karşıya getirmiştir. 1987 tarihinde iki ülke arasında bir protokol imzalanmış ve imzalanan bu protokol kapsamında Türkiye'nin Suriye'ye yıllık ortalama 500 metreküp su vermesi kararlaştırılmış ve karşılığında Suriye'den PKK'ya verdiği desteği kesmesi talep edilmiştir (Kıbaroğlu, 2004, s.35). Ancak Türkiye'nin tüm uyarılarına rağmen Suriye PKK'ya olan desteğini kesmemiştir. Özellikle Fırat-Dicle sularının paylaşımı konusunda Suriye'nin PKK meselesini pazarlık haline getirmek istemesi iki ülke arasındaki ilişkileri giderek gerginleştirmiş ve 1998 tarihinde iki ülke savaşın eşiğine

gelmiştir. Ancak 2000 yılında, Türkiye Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in de Hafız el-Esad'ın cenazesine katılması ile birlikte iki ülke arası ilişkiler giderek normalleşme sürecine girmiştir.

Özellikle 2002 yılında Adalet ve Kalkınma Partisi'nin iktidara gelmesiyle birlikte dönemin Başbakanlık Başdanışmanı daha sonrasında Dışişleri Bakanı görevini yürüten Ahmet Davutoğlu'nun ortaya koymuş olduğu 'komşularla sıfır sorun' politikası kapsamında Türkiye-Suriye ilişkilerinin düzeltilmesi ve karşılıklı ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Ocak 2004'te ilk kez bir Suriye Devlet Başkanı Türkiye'ye resmi ziyarette bulunmuştur (Raptopoulos, 2004, s.7). Yine Türk dizilerinin Suriye kanallarında gösterime girmesi, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Arap-İsrail meselesinde Araplardan yana tutum takınması ve Hamas gibi örgütlere verdiği destek Arap dünyasında Türkiye'ye duyulan sempatiyi arttırmıştır (Moubayed, 2016, s.71, 74). 2009 yılında iki ülke arasında Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi Antlaşması imzalanmış ve yine iki ülke arasında karşılıklı vize uygulaması kaldırılarak iki ülke vatandaşlarının 90 gün süresince vizeden muaf şekilde karşılıklı turistik ziyaretler gerçekleştirmesine hak tanınmıştır (Maden, 2011, s.37-38).

18 Aralık 2010 tarihinde Tunus'ta seyyar satıcılık yapan Muhammed Buazizi'nin kadın bir polis tarafından şiddet ve aşağınlamaya maruz kalması sonrası ve kısa süre sonra yaşamını kaybetmesi Tunus toplumunun tepkisine neden olmuş ve Tunus halkını uzun yıllardır ülkede devam eden işsizlik, yolsuzluk, ifade özgürlüğü ve enflasyon gibi sorunlara karşı ayağa kaldırmıştır. Tunus'ta başlayan protestolar sonucunda uzun yıllardır iktidarda olan Zeynel Abidin Bin Ali yönetimden uzaklaştırılmış ve Tunus'ta meydana gelen olaylar çok geçmeden başta Mısır olmak Libya, Bahreyn ve Yemen gibi ülkelere sıçramıştır. Zeynel Abidin Bin Ali ile başlayan süreç Mısır lideri Hüsnü Mübarek'in ve Libya lideri Muammer Kaddafi'nin de yönetimden uzaklaştırılmasıyla devam etmiştir.

Tunus'ta başlayan isyan dalgası çok geçmeden Suriye'yi de etkisi altına almış ve 15 Mart 2011 tarihinde, Suriye'nin Dera kentinde birkaç çocuğun duvara rejim karşıtı slogan yazdıkları iddiasıyla Suriye istihbarat teşkilatı Muhaberat çocukları tutuklanmış ve ağır işkencelerden geçirmiştir. Çocuklarını almak isteyen ailelere bir süre sonra çocuklarının işkence görmüş cenazeleri gönderilince Suriye'de protesto

gösterileri başlamış ve halk uzun yıllardır devam etmekte olan baskıya ve korkuya meydan okumaya başlamıştır. Suriye’de eşitlik, adalet, özgürlük ve demokrasi beklentisiyle başlayan barışçıl halk protestoları karşısında Beşar Esad hükümeti, ilk etapta bir kaç göstermelik reform yaparak protestoları kontrol altına almaya çalışmıştır. Ancak, Suriye’de korku duvarının bir kere yıkılmasıyla beraber halkın Esad iktidarının tamamen değişmesi yönünde harekete geçmesi, Şam yönetiminin tavrını kısa sürede sertleştirmiş ve iktidarı kaybetmeyi göze alamayan Baas yönetimi, rejim güçlerini devreye sokarak silahsız protestoculara karşı şiddet eylemlerine girişmiştir.

Tarihsel açıdan değerlendirildiğinde Suriye, her ne kadar 1946 yılında, tam bağımsızlığını elde eden bir devlet olmuşsa da ülkenin Sünni yöneticileri arasında süregelen rekabet, Suriye’nin siyasi açıdan istikrara kavuşmasını engellemiş ve Suriye, sık sık askeri darbelere sahne olmuştur. 1960 yılında, Arap sosyalizmi ideolojisi ile kurulan Baas Partisi Suriye’de iktidarı ele almış ve 1970 yılında o dönem Suriye Hava Kuvvetleri Komutanı olan Hafız Esad’ın Şükrü Kuvvetli’ye karşı yapmış olduğu askeri darbe neticesinde, Suriye’de 30 yıl sürecek olan Hafız Esad dönemi başlamıştır. Hafız Esad, yönetimini korumak için şiddete başvurmuş ve çeşitli Sünni muhalifleri öldürtmüştür. Yine Hafız Esad yönetimini konsolide etmek ve olası askeri darbelere karşı iktidarını koruyabilmek amacıyla, yönetimdeki kilit pozisyonlara kendi soyundan kişileri yerleştirmiştir.

Hafız Esad’ın 2000 yılında vefatıyla beraber yerine oğlu Beşar Esad’ın getirilmesi kararlaştırılmıştır. Beşar Esad, Suriye’ye döndüğü ilk yıllarda babasının otoriter ve baskıcı uygulamalarına karşı daha yumuşak bir iç siyaset izleme kararı almış ve o döneme kadar Suriye siyasetinde seslerini duyuramamış muhaliflerin kendilerini ifade etmelerine olanak tanıyacak şekilde Şam Baharı adı verilen demokratikleşme sürecini başlatmıştır. Ancak daha sonrasında, Baas yönetimine karşı muhalif kesimlerin örgütlenmeye başladığının hissedilmesiyle birlikte bu süreç tersine dönmüş ve Baas Partisi tarafından Şam Baharı’na dahil olan tüm muhalif kesimler tutuklamalara maruz bırakılmıştır (Salik, 2011, s.26).

Suriye iç savaşının altında yatan sebepler mercek altına alındığında, özellikle uzun yıllardır ülkede sürmekte olan yapısal sorunların bu sürecin belirleyicisi olduğu göze çarpmaktadır. Halkın yaşam standardının giderek düşmesi ve Suriye’de

yolsuzluğun giderek yaygın hale gelmesi, ülkede artan kira fiyatları, Suriye’de muhalif seslerin tamamının susturulmuş olması ülkede iç savaşı başlatan başlıca sebepler arasındadır. Yine, ülkede izlenen ekonomi politikalarının belirli çıkar çevrelerini memnun ederken, halkın büyük bir bölümünün beklenti ve ihtiyaçlarını görmezden gelmesi ve ülkede giderek artan barınma sorunu, Suriye toplumunun iktidara karşı duyduğu memnuniyetsizliği arttırmıştır (Goulden, 2011, s.197). Son olarak, ülke nüfusunun üçte ikisini oluşturan Sünnilerin ülkelerinin geleceği konusunda sınırlı söz sahibi olması ve Alevi azınlık yönetimi tarafından siyasetten izole edilmiş olmaları, Suriye halkında yönetime karşı biriken öfkesinin diğer bir sebebidir (Hof ve Simon, 2013, s.1).

Suriye iç savaşı başladığında Türkiye de dahil olmak üzere, birçok ülke Esad yönetiminin akıbetinin Tunus, Mısır ve Libya liderleri gibi olacağını öngörmüş ancak Şam yönetimi iktidarda kalabilmeyi başarmıştır. Bunun sebebi, Hafız Esad döneminden beri Suriye’de muhalif oluşumlara izin verilmemesi, Müslüman Kardeşler gibi güçlü muhalif seslerin kanlı bir biçimde susturulmuş olması ve bu olayların Suriye toplumunun hafızasında açtığı korkulardır. Buna ilaveten, savaşın ilk dönemlerinde Suriye ordusundan ayrılarak kurulan Özgür Suriye Ordusu gibi oluşumlara zamanla yenilerinin eklenmesi ve bu sayının giderek artması Şam yönetimi karşısında muhalefetin giderek zayıf kalmasına sebep olmuştur (Erendor, 2016, s.352). Suriye muhalefetinin Şam yönetimi karşısında efektif ve bütüncül bir politika geliştirememesi kadar Rusya ve Çin’in Esad yanlısı tutum alması savaşın seyrini etkiledi. Suriye’ye bir uluslararası müdahalenin yapılıp yapılmaması gerektiği konusunda, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nde alınması düşünülen karar ve tedbirleri, Rusya ve Çin beraber veto etmiştir (Sandıklı ve Çakmak, 2014, s.27). Yine Rusya gibi İran’da Şam yönetiminin ayakta kalabilmesi için önemli düzeyde destek sağlamıştır.

Diğer yandan, Amerika Birleşik Devletleri’nin Suriye’ye uluslararası müdahale konusunda çekimser hareket etmesi Şam yönetiminin iktidarda kalmasını kolaylaştırmıştır. Savaşın ilk yıllarında, Amerika Birleşik Devletleri Şam yönetimini Suriye’de yaşanan insan hakları ihlalleri konusunda uyarmış ve Nisan 2011 tarihinden itibaren daha öncesinde uygulamakta olduğu siyasi ve ekonomik yaptırımları giderek ağırlaştıracağını açıklamıştır (Salik, 2011, s.26). Dönemin Amerikan Başkanı Barack

Obama, Suriye’de sivillere yönelik bir kimyasal silah saldırısını kabul edemeyeceklerinin ve bunun Amerika’nın kırmızı çizgisi olduğunun altını çizmiş, ancak 21 Ağustos 2013 tarihinde Şam’ın Doğu Guta bölgesinde Şam yönetimi tarafından sivillere kimyasal silah kullanıldığında dünya kamuoyuyla birlikte Amerika’da bu olaya sessiz kalmıştır. Bu gelişme Esad yönetimini rahatlatmıştır (Erendor, 2016, s.356). Buna ilaveten, Suriye muhalefetine Şam yönetimine karşı yeknesak bir mücadele verememesi ve zamanla muhalifler içerisinde radikal oluşumların ortaya çıkabileceği endişesi Amerikan hükümetinin Şam yönetimine kötünün iyisi biçiminde yaklaşmasına sebep olmuştur (Mercan, 2012, s.192). Ayrıca, Suriye ordunun Baas yönetimi ile yakın bağları Esad yönetiminin ayakta kalmasını sağlayan bir diğer unsur olmuş (Nelson, 1998, s.29) ve ülkedeki Alevi vatandaşlar, Sünni cihatçıların iktidara geldiği koşullarda Suriye’de güvenliklerinin tehlike altında olacağı endişesiyle Esad yönetimine destek vermişlerdir (Harris, 2015, s.14).

2.4.TÜRKİYE’YE YÖNELİK SURIYELİ GÖÇÜ

Türk hükümeti, Suriye’de ilk halk protestoları başladığında Şam yönetimiyle diplomatik ilişkilerini kesmemiş ve Beşar Esad’a Suriye halkının meşru taleplerine olumlu karşılık vermesi gerektiği konusunda telkinlerde bulunmuştur. Ağustos 2011 tarihinde Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu Suriye’de çatışmaların bir an önce durdurulması ve taraflar arasında uzlaşının sağlanması amacıyla dönemin Başbakanı Erdoğan tarafından Suriye’ye gönderilmiştir. Erdoğan yapmış olduğu açıklamalarda, Suriye’de yaşananları Türkiye’nin bir iç meselesi olarak gördüğünü ifade etmiş ancak yapmış olduğu bu açıklama Suriye hükümeti tarafından tepki görmüştür (Salik, 2011, s.27). Eylül 2011 tarihinden itibaren, dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan artık Suriye’deki yönetimin meşruiyetini yitirdiğini ve Suriye’ye yaptırımlar uygulayacaklarını ifade etmiştir. Çok geçmeden Türk hava sahası askeri ekipman taşıyan Suriye uçaklarına kapatılmıştır (Tür ve Hinnebusch, 2016, s.173). Ak Parti hükümeti, özellikle Suriye ile son yıllarda artan karşılıklı siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel işbirliğine güvenerek Şam yönetiminin Türkiye’nin reform taleplerini geri çevirmeyeceğine inanmış, ancak mevzu bahis Esad iktidarının varoluşu meselesine dönüşünce Şam yönetimi kendinden yana bir tutum takınmıştır (Aksu Kargın, 2016). Türk hükümeti ayrıca, Suriye’den gelen vatandaşlara açık kapı politikası uygulayacağını açıklamış ve Suriyeli muhaliflerin Esad yönetimine karşı

örgütlenmelerine destek vermiştir. 1-2 Haziran 2011 tarihinde, Suriye muhalefeti Antalya'da ilk buluşmasını gerçekleştirmiş ve 16-17 Temmuz 2011 tarihlerinde İstanbul'da Suriye muhalefetine ikinci buluşması gerçekleştirilmiştir (Salık, 2011, s.28-29). Ekim 2011 tarihinde, Suriye'deki muhalif gruplar İstanbul'da bir araya gelmiş ve Suriye Ulusal Konseyi (SUK) oluşturmuş ancak muhalifler etnik, mezhepsel ve ideolojik farklılıkları nedeniyle Şam yönetimine karşı yeknesak bir politika geliştiremediği için uluslararası toplumunda desteğini yeterince kazanamamıştır (Erendor, 2016, s.351).

Suriye'den Türkiye'ye yönelik ilk göç dalgası, Nisan 2011 tarihinde 252 kişilik bir grubun Hatay'ın Cilvegözü sınır kapısından geçerek ülkeye girişiyle başlamıştır (Erdoğan, 2017). Türk hükümeti Arap Baharı sürecini yaşayan diğer ülkelerdeki anti-demokratik iktidarların kısa bir zaman zarfı içerisinde yönetimden uzaklaştırıldığını dikkate alarak, aynı senaryonun Suriye içinde gerçekleşeceğini tahayyül etmiş ancak Suriye hükümeti beklenenin aksine iktidarda kalmıştır. Diğer yandan, Suriye'de her geçen gün rejim güçleri ile muhalif gruplar arasında artan çatışmalar, Türkiye'ye sığınan Suriyeli sayısında da bir artışı meydana getirmiş ve 2023 itibarıyla Türkiye'de kayıtlı Suriye vatandaşı sayısı 3.6 milyona ulaşmıştır.

Daha öncesinde de belirtildiği üzere, Türk hükümeti Suriye'deki insani krizin ilk başladığı dönemlerde, olayların kısa sürede son bulacağından hareketle gelen Suriye vatandaşlarının barınma ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla geçici barınma merkezi adı verilen kamplar oluşturmuştur. Kamplarda kalan Suriyeli mültecilere ücretsiz eğitim, sağlık, güvenlik, psiko-sosyal destek hizmetleri ile mesleki eğitim kursları vermeye başlanmıştır (Orhan, 2014). Ancak sığınma talep eden Suriye vatandaşı sayısının giderek artması ile birlikte kampların kapasitesinin bu insani krize cevap veremeyeceği anlaşılmış ve Suriyeli mültecilerin ülke içerisinde farklı noktalara yerleşmelerine izin verilmiştir (Erdoğan, 2020a). Türkiye, Temmuz 2012 tarihinde uluslararası koruma sağlayabilecekleri Suriyeli mülteci sayısının üst limitinin 100.000 kişi olduğunu belirtmiş ve bu sayı aşıldığı takdirde, Suriye içerisinde mültecilerin güvenli bir şekilde yerleşebilecekleri bir tampon bölge kurulması önerisinde bulunmuştur (Kirişçi ve Ferris, 2015). Ancak Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu tarafından getirilen bu öneri Birleşmiş Milletler'in daimi üyeleri olan Rusya ve Çin'in veto etmesi sebebiyle hayata geçirilememiştir.

Türkiye Suriye’de savaşın ilk başladığı dönemlerde, bu savaşın yaratmış olduğu insani krizin yükünü tek başına taşıyabileceğini belirterek uluslararası yardımlara sıcak bakmamıştır. Ancak zamanla, hem gelen kişi sayısının giderek artması hem de buna bağlı olarak Suriyeli mültecilere yapılan yardımların ülke ekonomisine yük getirmesiyle birlikte Türkiye 2012 yılında dış yardım çağrısında bulunmaya başlamıştır. Ayrıca 2015 yılı itibarıyla Türk hükümeti acil durumlar dışında Türkiye-Suriye sınırından geçişleri durdurduğunu açıklamıştır. Suriyeli mülteciler ilk Türkiye’ye geldiğinde, Türk toplumu da Ak Parti hükümeti ile benzer yönde, Suriye’deki çatışmaların kısa sürede sonlanacağını varsaymış ve gelen mültecilerin acil ihtiyaçlarının karşılanması hususunda hükümete destek vermiştir. Ancak zamanla Suriyeli mültecilerin ekonomik ve sosyal alanlarda yol açtığı etkiler Türk toplumu tarafından giderek daha hissedilir hale gelmiş ve bu durum toplumsal huzursuzluğu ve kaygıyı da beraberinde getirmiştir. Ekonomik açıdan değerlendirildiğinde, Suriyeli mültecilerin inşaat, tarım ve servis sektörü gibi düzensiz iş piyasasında çalışıyor olması, bu piyasada çalışan bazı Türk vatandaşların işsiz kalmasına yol açmış ve bu durum genelleştirilerek Türk toplumunda Suriyeli mültecilerin Türkiye’de işsizliğe yol açtığı algısı yaratmıştır (Aksu Kargın, 2016; Boyraz, 2015; Özipek, 2018). Bununla beraber Suriyeli mültecilerin bazılarının vergi denetimine tabi olmadan işyerleri açtıkları iddiaları, Türk vatandaşlarda Suriyelilerin iş piyasasında haksız rekabet yarattıkları düşüncesiyle onlara yönelik tepkinin artmasına sebep olmaktadır (Aksu Kargın, 2016). Ayrıca, Suriyeli mültecilerin kayıt dışı çalışmaları sebebiyle bu kişilerden vergi alınamıyor olması hem kamunun en temel finansman kaynağının azalmasına, hem de bazı firmaların ucuza ve sigortasız Suriyeli mülteci çalıştırmayı tercih ederken diğer firmaların bunu tercih etmemesi sebebiyle piyasada işletmeler arasında haksız rekabet yaratmaktadır (Yıldız ve Yıldız, 2017). Bunlara ilaveten, Suriyeli mültecilerin gelişile birlikte, özellikle sınır illerde barınma ihtiyacının artmasına bağlı olarak ev kiralarda ve ev satış bedellerinde artışlar meydana gelmiştir. Bu durum, özellikle orta ve alt gelir düzeyindeki Türk vatandaşları olumsuz etkilemiş, bazı Türk ev sahipleri ise Türk kiracılarını evden çıkararak evlerini daha yüksek kira bedeli talep ettikleri Suriyelilere kiralamayı tercih etmişlerdir (Aksu Kargın, 2016; Yıldız ve Yıldız, 2017). Ayrıca Suriyelilerin gelişile, ülkedeki sağlık ve eğitim gibi kamusal hizmetlere olan talebi arttırmış ve bu talep artışı bu sektörlerde görev yapmakta olan personelin sunduğu hizmetin kalitesinin düşmesine sebep olmuştur. Özellikle Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı sınır illerde

hastaneler giderek daha kalabalıklaşmış ve bunun sonucunda hem bu hastanelerde görev yapan sağlık personelinin iş yoğunluğunu artmış hem de verilen hizmetin kalitesi olumsuz etkilenmiştir.

Türkiye’de uzun yıllardır görülmeyen kızamık ve şark çıbanı gibi bazı hastalıklarda mültecilerin gelişiyile birlikte özellikle sınır illerde yeniden ortaya çıkmış ve bölgedeki çocuklara zorunlu aşılamaya gerçekleştirilmiştir (Aksu Kargın, 2016; Yıldız ve Yıldız, 2017). Özellikle park ve bahçe gibi kamusal alanlarda Suriyeli mültecilerin gruplar halinde dolaşmaları toplumsal tedirginliği yol açmış ve Türk vatandaşların sosyal yaşantılarını sınırlandırmasına sebep olmuştur (Aksu Kargın, 2016; Boyraz, 2015). Yine Suriyeli mültecilerin gelişi ile birlikte Türkiye’de çocuk gelinler ve çok eşlilik sorunu derinleşmiş ve Türk aile yapısının bozulmaya başladığı dile getirilmeye başlanmıştır (Aksu Kargın, 2018b; Yıldız ve Yıldız, 2017). Bunlara ilaveten, dilencilik (Dinçer vd., 2013; Erdoğan, 2014) ve çocuk işçiliği gibi Türkiye’de daha öncesinde var olan toplumsal sorunlar da Suriyelilerin gelişiyile birlikte daha da artmıştır (Aksu Kargın, 2016; Yıldız ve Yıldız, 2017).

Yapılan tüm bu değerlendirmelerle birlikte Suriyeli mültecilerin Türkiye’ye olumsuz bir takım etkileri kadar olumlu katkıları da olduğu belirtilmektedir. Suriyelilerin Türkiye’ye gelişinin emek piyasasındaki etkisini genel olarak değerlendirmek gerekirse, yukarıda bahsedildiği üzere, Suriyeliler tarım, imalat ve hizmet sektörlerinde ve emek yoğun işlerdeki açığı kapatmışlardır (Aksu Kargın 2016; Duruel, 2017; Korkmaz, 2018). Bunların yanı sıra, Yine bir çok Suriye vatandaşı sermayelerini Türkiye’ye taşımış ve Türkiye’de işletmeler kurmuşlardır (Ferris ve Kirişçi, 2016). Ancak madalyonun diğer yüzünden bakıldığında da, Suriyeli mültecilerin ihtiyaçları olması sebebiyle Türk vatandaşlardan çok daha düşük ücretlere, ağır ve sigortasız işlerde çalışmak zorunda olmaları emek sömürüsü yaratmaktadır (Balkan ve Tumen, 2016; Karasu, 2016; Kirişçi ve Ferris, 2016; Özipek, 2018). Suriyeli çocukların eğitim hayatından mahrum kalarak hane halkı gelirine katkı sağlamak için çalışmaya başlaması, ailelerin kızlarının namusunu korumak ve onları ekonomik açıdan güvence altına almak için erken yaşta evlendirmek zorunda kalması, Suriyeli ailelerin yüksek kira bedellerini karşılamak için birkaç aile bir arada kalmaları ya da sağlıksız koşullara sahip ve hastalığa davetiye çıkaran meskenlerde yaşamak zorunda kalmaları ve zaman zaman ayrımcılığa ve dışlanmaya maruz kalmaları

Suriyeli mültecilerin Türkiye’de yaşadıkları gündelik sorunlar arasındadır. Türkiye’de oldukça zor şartlar altında yaşamlarını idame ettirmeye çalışan Suriyeli mültecilerin medya vasıtasıyla da zaman zaman olumsuz temsillerle Türk toplumuna sunulması, toplumun Suriyelileri kabullenmesini zorlaştırmaktadır.

2.5. MEDYANIN KAMUOYU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ VE SURİYELİ MÜLTECİLERİN TÜRK MEDYASINDA TEMSİLİ

Günümüzde toplumlar, kitle iletişim araçları sayesinde dünyada olup biten gelişmelerden haberdar olabilmekte ve medya ‘gündem belirleme’ özelliği ile kamuyunun dünyada gerçekleşen sayısız olaydan hangileri üzerine odaklanacağını belirleyebilmektedir (McCombs ve Guo, 2014, s.252). ‘Çerçeveleme’ ise belli bir olayın belirli yönlerinin seçilerek o bölümlerin medyada ön plana çıkarılması anlamına gelmektedir (Entman, 1993, s.52). Diğer bir şekilde ifade edilecek olursa, gündem belirleme yönü ile medya, kamuyunun hangi konular üzerine odaklanacağına karar verirken; çerçeveleme ise, medyada ön plana çıkarılacak olan olgunun siyasi elitler tarafından nasıl sunulacağı ile ilgilenmektedir (Price ve Tewksbury, 1997, s.181). Dolayısıyla, siyasetçilerin ve medya ajanslarının bir olguyu nasıl çerçeveledirerek sunduğu kamuyunun güncel sorunlara ilişkin algısına da büyük ölçüde şekillendirmektedir (Nelson ve Kinder, 1996, s.1055). Yapılan araştırmalar, medyada mültecilerin ve göçmenlerin temsil biçimlerinin ev sahibi ülke halkının onlara ilişkin görüş ve tutumlarını etkilediğini ve onlara yönelik izlenecek politikalar konusunda belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır (Kosho, 2016). Örneğin, medya göçmenlere karşı duyarlı bir yaklaşım sergilemeyi tercih ettiği (Maio, Esses ve Bell, 1994) ve göç edilen toplum ile göçmenler arasında ortak huzurlu bir yaşamın önemini ve empatiyi ön plana çıkardığı takdirde, dezavantajlı gruplara ve göçmenlere yönelik algıları olumlu yönde değiştirme potansiyeline sahip olabilmektedir (Pandir, 2020, s.101). Diğer yandan, göçmenlerin ve mültecilerin göç edilen ülke açısından çeşitli sorunlara yol açtığıнын medyada vurgulanması tam tersi bir sonuç doğurarak ev sahibi toplum ile göçmenlerin karşılıklı uyumunu zorlaştırabilir. Örneğin, Schlueter ve Davidov’un (2013, s.187) İspanya’da yapmış oldukları araştırma, medyada sürekli göçmenlere yönelik olumsuz haber içeriklerine maruz kalan halkın göçmenleri kendi grubunun çıkarlarının tehdit olarak algıladığı belirlemiştir. Benzer şekilde mülteciler ile ilgili olumsuz içeriklere sahip haberler, ev sahibi toplumda kaygı ve düşmanlığı

körükleyebilmektedir (Brader, Valentino ve Suhay, 2008). Çağımızda yalnızca ana akım medya değil, sosyal medya araçları da toplumların yaşamına nüfuz etmekte ve bireyler bu iletişim araçları sayesinde yalnızca belirli konular hakkında bilgilenmekle kalmayıp aynı zamanda mevcut toplumsal, siyasi, ekonomik ve kültürel sorunlara karşıda bir algı ve tutum geliştirebilmektedir. Medyanın kamuoyunun algı ve tutumları yönlendirmedeki bu önemli rolü göz önünde bulundurulduğunda, Suriyeli mültecilerin Türkiye’deki sayısının oldukça fazla olması, Türk medyasının konuya olan ilgisini de arttırmış ve mültecilerin medya temsillerine ilişkin birçok akademik araştırma yürütülmüştür.

Örneğin, Çambay (2019, s.178) Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki dört dijital gazetede ('Hürriyet', 'Sabah', 'Posta' ve 'Sözcü') nasıl temsil edildiğini analiz etmiş ve mültecilerin çoğunlukla hırsızlık, cinsel taciz, cinayet ve bulaşıcı hastalıklar gibi olumsuz etiketlerle ilişkilendirildiğini ve ülkedeki sosyoekonomik sorunlardan sorumlu tutulduğunu belirlemiştir. Çobaner (2015, s.42-44), dört ulusal gazeteyi ('Hürriyet', 'Birgün', 'Radikal' ve 'Yeni Şafak') analiz ederek Suriyeli çocukların ana akım medyada nasıl temsil edildiğini incelemiş ve haberlerde Suriyeli çocuklara ilişkin en yaygın temaların ‘mağduriyet’, ‘yoksulluk’, ‘şiddet’ ve ‘istismar’ gibi ağır yaşam koşulları olduğunu ifade etmiştir. Kuş (2016, s.110) BBC Servisi'nin Facebook'ta Suriyeli mültecilerle ilgili haberlere kullanıcıların yaptığı yorumları değerlendirmiş ve mültecilere yönelik nefret söyleminin yaygın olduğunu, Suriyelilerin çoğunlukla terörist ve cihatçı gibi etiketlemelere maruz kaldığını tespit etmiştir. Kardeş, Banko ve Akman’ın (2017, s.197) Türkiye’nin en popüler sosyal paylaşım bloglarından biri olan Ekşi Sözlük üzerinde yapmış oldukları araştırmalarında, kullanıcıların Suriyeli mültecileri entry’lerinde en çok hangi temalarla ilişkilendirdikleri incelemiş ve kullanıcılarda mültecilerin Türk toplumu açısından bir güvenlik sorunu yarattığı ve toplumsal huzursuzluğa sebep olduğu algısının yüksek olduğunu belirlemiştir. Türkiye’deki internet sözlüklerinde (‘Ekşi Sözlük’ ve ‘Uludağ Sözlük’), Suriyeli mültecilere yönelik ötekileştirici bir dilin kullanılıp kullanılmadığına ilişkin 60 girdi inceleyerek yürütülen bir diğer araştırmada sözlük yazarlarının en çok üzerinde durduğu girdilerin Suriyelilerin Türk toplumunun sosyo-kültürel dokusunu bozan ve topluma külfet getiren bir kitle olduğu yönünde olduğu belirlemiştir (Nelik ve Yıldız, 2022). Ünal (2014), Türk halkının Suriyelilere yönelik tutumunu anlamak için bloglarda ve haberlerin altında Türk kullanıcıların Suriyeli mültecilerle ilgili

yorumlarını analiz etmiş ve vatandaşların Suriyelileri ulusal güvenliğe, ekonomiye ve toplumun etnik dokusuna yönelik bir tehdit olarak algıladığını ortaya koymuştur. Kurt (2019), Youtube’da Suriyelilere ilişkin paylaşılan ve en çok izlenen üç videoyu incelemiş ve yapmış olduğu araştırma neticesinde videolar aracılığıyla Suriyelilere yönelik nefret söylemlerinin geliştirildiğini ve videoların içeriğinde Suriyeli mültecilere hakaret ve iftira içeren söylemlerin olduğunu belirlemiştir. İşçi ve Uludağ’ın (2019, s.15), Youtube’da yayınlanmış sokak röportajları üzerinden yapmış olduğu araştırmalarının sonuçlarına görüşme yapılan Türk vatandaşların büyük bir bölümünün hükümetin izlemiş olduğu açık kapı politikasının Türkiye için bir güvenlik açığı yarattığını ve mültecilerin ülkedeki suçların ve salgın hastalıkların artmasının müsebbibi olarak değerlendirildiğini ortaya koymuştur. Suriyeli mültecilerin hem ana akım medya hem de alternatif medyadaki temsilinin incelendiği bir diğer çalışmada, Suriyeli mültecilerin Hürriyet ve Habertürk gibi ana akım medya mecralarında, zaman zaman kaçak ve ekonomik yük olarak temsil edilirken, Bianet ve Sendika.org gibi alternatif medyada, mağdur ve mazlum olarak temsil edildiği belirlemiştir (Şen, 2017, s.37). Yaylacı ve Karakuş (2015) 2014 yılı boyunca üç gazetede ('Hürriyet', 'Yeni Şafak' ve 'Cumhuriyet'), Suriyeli mültecilerle ilgili çıkan haberleri incelemiş ve gazetelerdeki Suriyeli mültecilerle ilgili temsillerin siyasi partilerin yaklaşımlarıyla doğrudan ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Pandır, Efe ve Paksoy (2015), Türkiye’de yüksek tirajlı beş gazetede ('Hürriyet', 'Sabah', 'Sözcü', 'Posta' ve 'Zaman') 2014 yılında Suriyeli mültecilerle ilgili çıkan haberleri değerlendirmiş ve haberlerin bir bölümünde mültecilere yönelik tutumun tarafsız olduğunu ve mültecilerin mağdur olarak temsil edildiğini, ancak zaman zamanda mültecilerin ülkeye tehdit arz eden bir kitle olarak sunulduğunu tespit etmiştir. Doğanay ve Keneş’in (2016) yazılı basında Suriyeli mültecilerin nasıl sunulduğuna ilişkin yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre, Suriyelilerin yazılı basın tarafından hükümetin izlemiş olduğu politikaların eleştirilmesi için bir araç kullanıldığı, mültecilerin savaş mağduru olduğu gerçeğinin giderek göz ardı edilerek onlara yapılan harcamaların ön plana çıkarılarak Türk toplumuna yük oldukları yaklaşımının altının çizildiği belirtilmiştir. Özetlenecek olursa, Türkiye’de Suriyeli mültecilerin sayısının yıllara göre giderek artması yukarıda da tartışıldığı üzere hem Türk toplumunu ekonomik, sosyal ve kültürel açılardan etkilemiş hem de basının konuya olan ilgisini arttırarak bu alandaki akademik çalışmalara hız kazandırmıştır.

2.6. SİYASETTE GÖÇ OLGUSU VE TÜRK SİYASETİNDE SURİYELİ MÜLTECİLER MESELESİ

Günümüzde uluslararası göç, hem göç veren hem de alan ülkeleri yalnızca sosyoekonomik ve kültürel açılardan değil, siyasi açılardan da etkilemektedir. Günümüzde zorunlu göç hareketlerinin nasıl yönetileceği meselesi küresel siyasetin ana gündem maddelerinden birini oluşturmaktadır (Betts, 2009, s.1). Özellikle son dönemlerde göç olgusu, Avrupa devletlerinin de üzerinde öncelikli durduğu siyasi meseleler arasında yerini almaya başlamış ve Avrupa’da kurulan radikal ve sağ kanat partiler göçün siyasallaşmasında öncü rol oynamıştır (Krzyżanowski, 2018). Özellikle gelen göçün yoğunluğundaki artış ve bununla birlikte vatandaşların mevcut durumdan memnuniyetsizliği Avrupa’da aşırı sağcılığın yükselmesinde etkili olmuştur (Knigge, 1998, s.249). 2000’li yıllardan itibaren Almanya, Hollanda ve Danimarka gibi ülkelerde bazı sağ ve sol partiler ekonomik sorunlarla boğuşmakta olan orta sınıfın temsilcisi oldukları iddiasıyla göçmen karşıtı politikaları ön plana çıkararak halktan oy devşirmeye çalışmışlardır (Deniz, 2014, s.179-180). Diğer yandan seçmenler ise, göç gibi karmaşık meselelere ilişkin değerlendirmelerde bulunurken destekledikleri siyasi partilerin bu konuya ilişkin görüş ve yaklaşımlarından etkilenmeye müsaitlerdir (Hellwig ve Kweon, 2016). Diğer şekilde ifade edilecek olursa, bir kitlenin partisine duyduğu bağlılık ve bu bağlılığın yoğunluğu, göçmenlere karşı ayrıştırıcı bir tutumun izlenip izlenmeyeceği hususunda belirleyici olabilmektedir (Gravelle, 2018). Semyonov, Rajzman ve Gorodzeisky (2006, s.426) 1988-2000 yılları arasında 12 Avrupa ülkesinde yabancılara olan yaklaşımın nasıl olduğu tespit etmek istedikleri çalışmalarında, sağ kanat partilere olan desteğin yoğun olduğu bölgelerde göçmen-karşıtı yaklaşımlarında daha yoğun olduğu tespit etmişlerdir. Özellikle yerel yönetimlerde ön saflarda yer alan aşırı sağ partiler, 11 Eylül saldırısıyla birlikte daha da görünür olmuşlardır. Alman Ulusal Demokrat Partisi (NPD), başlangıçta küreselleşme ve çokkültürlülük karşıtı söylemlerle kendini var etmiş, ardından tüm sosyal ve ekonomik problemlerin kaynağının göçmenler olduğunu öne sürmüştür (Öner, 2014). Bu durum sadece Almanya için geçerli olmamış, Hollanda da aşırı sağın sert söylemlerinden nasibini almıştır. 1980’li yıllarda küreselleşmeyle birlikte entegrasyon politikalarına ağırlık veren Hollanda, 1990’lı yıllarda politikalarını daha da güçlendirmiştir. Azınlıkların daha da aktif katılımlarıyla birlikte göçmenler kamuoyunda daha görünür hale gelmiş, birtakım çevreler ise bu durumdan rahatsız

olmaya başlamıştır. Ve yine büyük kırılma olan 11 Eylül sonrasında Pim Fortuyn ile Geert Wilders gibi aşırı sağcı liderler ile göçmen karşıtlığı ve İslamofobi ülke gündeminin merkezine oturmuştur (Avcu, 2020, s.244).

Diğer yandan, her ne kadar göç olgusu hem ulusal hem de uluslararası siyasetin önemli bir parçası olmayı sürdürse de, en demokratik liberal devletlerde dahi yönetici sınıf, halktan göç politikası konusunda tavsiye almamakta, ancak izledikleri göç politikalarının sonuçlarına ilişkin halk değerlendirmelerini seçim sonuçlarında yansıtmaktadır (Freeman, 1995, s.884). Örneğin, Danimarka Halk Partisi'nin kısıtlayıcı sınır politikası ve çokkültürlülük karşıtı söylemleri partiyi iktidara taşıırken (Otto ve Steinhardt, 2014, s.67); Almanya Başbakanı Angela Merkel'in Suriyeli mültecilere yönelik izlemiş olduğu cömert göç politikası, bazı Alman vatandaşların oylarını göçmen karşıtı söylemlere sahip AfD'ye (Almanya İçin Alternatif Partisi) kaydırmasına yol açmıştır (Byrd, 2018).

Suriyeli mültecilerin Türkiye'de kalış süresinin uzamasıyla beraber toplumsal görünürlüklerinin giderek artması ve bu kitlesel göçün yönetimine ilişkin politikaların geliştirilmesi zorunluluğu mülteciler meselesinin Türk siyasetinde de yerini almaya başlamasına yol açmıştır. Özellikle göçün kitlesel bir niteliği sahip olması, Suriyeli mültecilerin gönüllü geri dönüşün giderek zorlaşması (Tuncel ve Ekici, 2019) ve son yıllarda Türkiye'de artmakta olan ekonomik ve güvenlik sorunlarının kaynağının Suriyeliler olarak değerlendirilmesi meselenin siyasallaşmasına zemin hazırlamıştır (Akman, 2022, s.105-106).

Bu araştırma kapsamında incelenecek olan Türkiye'deki altı siyasi partinin özellikleri değerlendirildiğinde, Kasım 2002 genel seçimlerinden itibaren Türkiye'de iktidarı elinde bulunduran Ak Parti, sosyal muhafazakar ve liberal bir siyasi yaklaşıma sahipken, muhalif kanatta yer alan CHP, seküler ve sol kesimi temsil etmektedir. Yine 2018 seçimleri sonrasında AKP ile Cumhur İttifakı içerisine giren Devlet Bahçeli liderliğindeki MHP, aşırı milliyetçi söyleme sahip olup sağ kanatta yer almakta ve MHP'den ayrılarak 2017 yılında Meral Akşener başkanlığında kurulmuş olan İYİ Parti'de sağ görüşlü olup milliyetçi bir söyleme sahiptir. 2012 yılında kurulan ve Mithat Sancar ve Pervin Buldan'ın eş başkanlığını yürüttüğü HDP, Kürt kimliği üzerinden siyaset yapan bir parti iken 2021 yılında Ümit Özdağ liderliğinde kurulan Zafer Partisi sağ çizgide yer alan, Türk milliyetçisi olarak nitelendirilebilecek ve

popülist söyleme sahip bir siyasi partidir.

2015 yılına kadarki dönem değerlendirildiğinde, Suriyeli mülteciler Türkiye siyasetinin gündeminde yoğun bir biçimde yer tutmazken, 2015'ten itibaren özellikle Türkiye üzerinden Avrupa'ya gitmeye çalışan mülteci sayısındaki artış, Suriyeliler meselesini daha fazla siyasetin gündemine taşımıştır (İçduygu, 2017, s.28). Örneğin, 2016 yılında yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, Adalet ve Kalkınma Partisi söylemlerinde Suriye'de yaşanan krizi insani açıdan değerlendirirken ve sığınma talep eden kişilere kapıların açılması gerektiğine vurgu yaparken; Cumhuriyet Halk Partisi mültecilerin ülke ekonomisine yük getirdiğinin altını çizdiği, Milliyetçi Hareket Partisi'nin ise mülteciler meselesini bir iç güvenlik sorunu olarak ele aldığı, Türkiye'nin tek başına mültecilerin yükünü omuzlamasının doğru olmadığı ve uluslararası örgütlerin bu konuda gereken adımlar atması gerektiği belirtilmiştir (Tuğsuz ve Yılmaz, 2016). CHP de MHP gibi söylemlerinde sıklıkla Suriyeli mültecileri bir güvenlik meselesi olarak değerlendirmekte ve mültecilerin Türkiye'de kalıcı olamayacaklarının ve geri gönderileceklerini vurgulamaktadır (İçduygu, 2017, s.39). Aydemir (2022), Türkiye'deki siyasi partilerin 2011-2019 yılları arasındaki grup konuşmalarını içerik analizine tabi tutmuş ve elde ettiği verilere göre muhalefet partilerinin Suriyeli mültecileri eleştirmekten çok AKP'nin izlemiş olduğu göç politikalarını hedef aldığını belirlemiştir. AKP, Suriye'de yaşanan siyasi gelişmelerin ve insani krizin sorumlusunu Beşar Esad yönetimi ve onun uyguladığı baskıcı politikaların sonucu olarak değerlendirirken (Devran ve Özcan, 2016); CHP ve MHP, Suriyeli mülteciler meselesini AKP'nin izlediği maceracı dış politikaya bağlamaktadır (Aydemir, 2022). Yine bu çalışmalarla paralel olarak yürütülen bir diğer akademik araştırma, Cumhur İttifakı içerisinde yer alan AKP ve MHP üyelerinin Suriyeli mülteciler meselesine insani bir bakış açısıyla yaklaştığını ve 'ensar-muhacir'² söylemi üzerinden Türk halkının Suriyelilere karşı daha toleranslı hareket etmesini beklediklerini ortaya koymuştur (Polat, 2018). Ancak aynı çalışmanın bulgularına

² Hz. Muhammed döneminde İslam'ı kabul edenler uğradıkları zulüm karşısında Mekke'den Medine'ye göç gerçekleştirmiş; Medine halkı gelen kişilere karşı korumacı bir tutum sergilemiş ve bu hadise tarihte hicret olarak nitelendirilmiştir. AK Parti, yapmış olduğu bu ensar-muhacir benzetmesi ile, Suriye'deki iç savaştan kaçan Suriye halkının Türk toplumunca hoşgörülü bir biçimde karşılanması gerektiğini ifade etmektedir (Çiçek, Arslan ve Baykal, 2019, s.151).

göre, CHP ile birlikte HDP'nin, Suriye'de patlak veren iç savaşın bu denli tırmanmasından AKP'nin dış politikasını sorumlu tuttuğu ve AKP'nin bölgede neo-Osmanlılık politikası güttüğünü düşündükleri belirlenmiştir (Polat, 2018, s.11).

Türkiye'de yaşamakta olan Kürt popülasyonun temsilcisi olarak siyasette yer alan HDP ise, Suriyeli mülteciler meselesini bir insan hakları sorunu olarak değerlendirmekte ve göçmen yanlısı bir tutum sergilemektedir (Yanasmayan, Üstübcü ve Kasli, 2019). Partilerin 2015 seçim bildirgeleri inceleyen bir araştırma, hem CHP'nin hem de HDP'nin yukarıda belirtildiği gibi, AKP hükümetinin göç politikasını eleştirdiği, CHP'nin hükümeti Suriyeli mültecilere ayrıcalık tanımakla, HDP'nin ise Suriyeli mültecilere hak temelli bir yaklaşım sergilenmediği konusunda hükümeti suçladığı belirlenmiştir (Yolcu, 2018).

Çiçek, Arslan ve Baykal'ın (2019) Haziran 2018 yılı seçim beyannamelerini inceledikleri çalışmalarında seçim beyannamelerinde CHP'nin Suriyeli mültecilerin Türkiye ekonomisine yük getirdiğine vurgu yaptığını ve mültecilerin Suriye'ye geri döndürülmesi için Esad hükümeti ile masaya oturmaya yeşil ışık yaktığını belirlemiştir. Ancak AKP'nin diğer muhalif partilerin aksine, geri gönderme meselesine gündeminde yer vermediğini tespit etmiştir. Diğer yandan, HDP'nin diğer muhalif partilerle kıyaslandığında seçim beyannamelerinde Suriyeli mülteciler meselesine bir insan hakları sorunu penceresinden yaklaştığı ve Suriyelilerin hükümet tarafından misafir olarak tanımlanmalarının onlar açısından hak kaybına yol açtığını dile getirdiği, İYİ Parti'nin ise meselenin çözümünü Türkiye'nin dış politikada atacağı somut adımlara ve çoklu iş birliğine bağladığı belirlenmiştir (Çiçek, Arslan ve Baykal, 2019). Yine diğer araştırmalarda, Çiçek vd.'nin (2019) araştırmasıyla uyumlu şekilde, hem İYİ Parti'nin hem de CHP'nin Suriyeli mülteciler meselesini çözmek için Esad rejimiyle müzakerelere başlayacağını (Demirtaş, 2020) ve CHP'nin seçimleri kazandığı takdirde Suriyeli mültecileri ülkelerine geri göndereceğini belirttiğini ortaya koymuştur (Şahin-Mencütek ve Tsourapas, 2023, s.7). Erdoğan'ın (2020b) Türkiye'nin 26 ilinde 2247 katılımcıyla yapmış olduğu araştırmaya sonuçlarına göre, Millet İttifakı'nı destekleyen kişilerin %81.8'inin, Cumhur İttifakı'nı destekleyenlerin %64'ünün Suriyeli sığınmacılara ilişkin tedirginliklerinin olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde bir diğer çalışmada, AKP seçmenlerinin Suriyeli mültecileri diğer partilerin destekçilerine kıyasla daha az tehdit olarak algıladığını ortaya koymuştur

(Getmansky, Sınmazdemir ve Zeitzoff, 2018, s.492).

2.7. BİR SOSYAL MEDYA ARACI OLARAK TWİTTER VE SURİYELİ MÜLTECİLERİN TWİTTER'DA TEMSİLİ

Daha öncesinde de belirtildiği üzere, medyada haberi üretmekten sorumlu olan kişiler gündem belirleme yöntemiyle hangi haberlerin ülke gündeminde yer alacağını belirleyebildiği gibi gündem çerçeveleme yoluyla da seçilen haberlerin nasıl bir çerçeve içerisinde sunulacağına da karar verme gücüne sahiptir. Eğer ki mevcut haberin hedef kitle tarafından belirli bir şekilde algılanması ve yorumlanması isteniyorsa, medya söz konusu haberi istediği biçimde çerçeveleyerek okuyucusuna sunabilmektedir. Örneğin, bir konuya ilişkin belli kısımlar haberde ön plana çıkarılarak kamuoyunun dikkati bu yöne kaydırılabilmekte veya belli kısımlar arka planda tutularak kamuoyunun konuya ilişkin bazı bilgileri edinmesi engellenebilmektedir. Sosyal medya araçları, günümüzde vazgeçilmez hale gelen iletişim mekanizmalarından biri olup, katılım yoluyla medya ile kullanıcı arasındaki mesafe azalmakta, şeffaflık özelliğiyle katılımcıların yorumları ve bilgi paylaşımları cesaretlendirilmekte, kullanıcılar arasında karşılıklı diyalogların oluşmasına ve başka bağlantı linklerinin kullanılarak diğer kişilere ve kaynaklara ulaşılması kolaylaştırılmaktadır (Mayfield, 2008, s.5). Günümüzde ana akım medya gibi Facebook, Twitter ve Instagram gibi sosyal medya kanalları da insanların günlük hayatının bir parçası haline gelmiştir. Bu popüler sosyal medya kanalları arasında bu çalışmanın odağında yer alan Twitter'ın 2023 yılı Ocak ayı itibarıyla dünya genelinde 556 milyon (We are Social ve Meltwater, 2023a), Türkiye'de ise 18,55 milyon aktif kullanıcısı bulunmaktadır (We are Social ve Meltwater, 2023b). Twitter kullanıcıları 280 karaktere kadar tweet atabilmekte, 'takip et', 'retweet' ve 'yorum yap' gibi özellikler sayesinde ideolojik olarak kendilerine yakın hissettikleri siyasi liderleri takip edebilme, görüş ve düşüncelerini daha fazla kullanıcıya ulaştırabilme ve yorum sekmesini kullanarak kendi duygu ve düşüncelerini paylaşabilme şansına sahiptir. Yine 'mention' özelliği ile kullanıcılar bir twitle başka bir kullanıcıya atıfta bulunabilmektedir (Koçyiğit, Polat ve Yılmaz, 2021). Twitter gibi sosyal medya araçları da yapı itibarıyla düşüncelerin küçük bir şablon içerisinde sunulması açısından çerçevelemeye müsait bir yapıya sahiptir (Savaş, 2015, s.161).

Sosyal medya, kullanıcıların fikirlerini ve duygularını filtrelemeye gerek

duymadan paylaşabilmeleri, dünyanın diğer bölgelerindeki insanlarla etkileşime geçebilmeleri ve çeşitli konulardaki tartışmalara aktif olarak katılabilmeleri açısından özgür bir ortam sağlamaktadır. Ancak diğer taraftan, sosyal medya mecralarının kullanıcılara anonim kalma seçeneği sunuyor olması ve yüz yüze etkileşimin olmaması, nefret söylemlerinin üretilmesini ve farklı görüşlere sahip kullanıcıların görüşleri nedeniyle linç edilmesini kolaylaştırabilmektedir (Aldemir, 2020, s.206; Kalav ve Fırat, 2017). Ayrıca, bu medya kanallarında ötekileştirme söylemlerinin kısa bir zaman zarfında dolaşıma giriyor olması nedeniyle söylemin gücü kartopu etkisi yaratabilmektedir (Küçük ve Koçak, 2020, s.279). Twitter, siyasi partiler ve siyasetçiler tarafından bir propaganda aracı (Güz, Yeğen ve Aydın, 2019) ya da mülteci ve göçmen karşıtı söylemlerin üretilip yeniden üretilbildiği bir platform (Kreis, 2017, s.512) olarak kullanılabilmekte ve kullanıcılar siyasi tartışmaların bir parçası olarak kolayca politize olabilmektedir (Ceng, 2018). Örneğin Türkiye'de Twitter kullanıcıları ideolojik açıdan kendilerine yakın hissettikleri siyasi parti liderlerinin görüşlerini Twitter üzerinden takip edebilmekte ve siyasi tartışmaların bir parçası olabilmektedir (Keskin ve Sönmez, 2015). Bu özelliği ile Twitter Türkiye'de Suriyeli mültecilerle ilgili siyasi kutuplaşmanın yaşandığı ve mültecilerin toplumun sosyo-ekonomik hastalıklarından sorumlu tutulduğu mikro bloglardan biridir (Karakuş Yetkin ve Arun, 2020).

Twitter'da Suriyeli mültecilerle ilgili söylemler üzerine de yürütülmüş çeşitli akademik araştırmalar mevcuttur. Örneğin Alikılıç, Gökaliiler ve Alikılıç'ın (2021, s.514) yapmış olduğu araştırma, bazı kullanıcıların Suriyeli mültecileri mağdur ve Müslüman kardeşler olarak algılamasına rağmen, kullanıcıların %63,6'sının mülteciler hakkında olumsuz görüşlere sahip olduğunu ortaya koymuştur. Yıldız (2018), 2017 yılının ilk altı ayında hem Türkiye'de yüksek tiraja sahip Hürriyet gazetesinde hem de Twitter'da Suriyeli mültecilerle ilgili çıkan haberleri incelemiş ve Twitter'da Suriyeli mültecilerle ilgili nefret söylemlerinin çevrimiçi gazetelere kıyasla daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Taşdelen'in (2020, s.571) Suriyeli mültecilerle ilgili çevrimiçi söylemleri #Suriyeliİstemiyoruz etiketi üzerinden analiz ettiği bir başka çalışmada, Türk vatandaşlar 'cesur', 'çalışkan' ve 'onurlu' gibi olumlu anolojilerle özdeşleştirilirken Suriyelilerin 'barbar' ve 'işgalci' olarak etiketlendiği görülmüştür. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Temmuz 2016'da Suriyeli mültecilere Türk vatandaşlığı verilebileceğine ilişkin yapmış olduğu açıklamasından sonra

#ÜlkemdeSuriyeliİstemiyorum etiketi Twitter'da en çok trend olan konu haline gelmiş ve Twitter söylemlerinin çok büyük bir bölümünün Suriyelileri bir an önce ülkelerine geri gönderilmesine yoğunlaştığı belirlenmiştir (Özerim ve Tolay, 2021, s.7-8). Bu çalışmanın bulgularının aksine, Bayram (2021, s.318) gençlik örgütlerinin Suriyeli mültecilere yönelik bakış açısını Twitter üzerinden analiz etmiş ve gençlik örgütü üyelerinin büyük bir bölümünün mültecileri 'muhtaç insanlar' ve 'savaş mağdurları' olarak değerlendirdiğini belirlemiştir. Son olarak Gökçe ve Hatipoglu'nun (2021) yapmış olduğu araştırma, Mayıs-Ağustos 2016 ayları arasında Twitter kullanıcılarının Suriyeli mültecilere ilişkin meselelerdeki yaklaşımlarını incelemiş ve kullanıcılarda Suriyeli mültecilere ilişkin en fazla güvenlik endişelerinin olduğu ve mültecilere vatandaşlık verilmesi noktasında kullanıcıların genelinin olumsuz yaklaştığı belirlenmiştir.

3. BÖLÜM: YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi ve eleştirel söylem analizi ile birlikte kullanılmıştır. *Söylem analizi*, konuşma ve metinlerle ortaya atılan düşüncelerin detaylı bir biçimde incelenerek söylemin içerisinde verilmeye çalışılan mesajları analiz etmeyi amaçlayan bir yöntemdir (Ekşi ve Çelik, 2008). *Eleştirel söylem analizinin* bu çalışmada kullanılacak olmasının en temel sebeplerinden biri, medyada sunulan çoğu haberin ve onun içeriğindeki söylemlerin arka planda farklı mesajlar içeriyor olmasıdır. Van Dijk'e göre söylem, yalnızca ideolojilerin oluşturulmasında ve değiştirilmesinde önemli rol oynamamakta (1990), aynı zamanda belirli hakim gruplar tarafından önyargılar ve stereotipler üreten ve yeniden üreten bir içeriktir (Van Dijk, 1990). Örneğin, kitle iletişim araçlarının iktidarın kontrolünde olduğu koşullarda iktidar yalnızca bilginin ne kadarının kamuoyu ile paylaşacağına karar vermemekte aynı zamanda kitlelere üstü kapalı bir biçimde kendi ideolojisini de dayatabilmektedir. Diğer bir şekilde ifade edilecek olursa iktidar, haberlerde kullandığı söylem vasıtasıyla kendi ideolojisini kitlelere benimsetmeyi amaçlamaktadır (Günay, 2022). Wodak ve Matouschek'e göre (1993, s.233) eleştirel söylem analizinin temel amacı söylemin içerisinde yer alan toplumsal önyargıları açığa çıkarmaktır çünkü önyargı söylem üzerinden inşa edilmektedir. Buna göre göçmenler sıklıkla ev sahibi toplumun sosyoekonomik çıkarlarına zarar veren, haksız rekabet yaratarak ev sahibi ülke halkının ekonomik çıkarlarını zedeleyen, farklı kültürleri ve düşünce biçimleri nedeniyle kültürel dokuya tehdit arz eden, suça eğilimli olmaları sebebiyle kamu güvenliğine risk oluşturan kişiler olarak sunulabilmektedir (Wodak ve Matouschek, 1993, s.234).

Teun Van Dijk, söylemlerin bağımsız birer özne olmadığını, söylemlerin bizzat ideolojilerle bir bütün olduğunu savunmuştur (Van Dijk, 2003, s.15). İdeolojiler bir fikirler silsilesinin bütünleşik halde dışavurumu olarak tanımlanırsa, söylemler de ideolojilerin aynasıdır demek yerinde bir tanımdır. Van Dijk, ideolojilerin söylemler vasıtasıyla belirli kalıplara, yönlendirmelere sıkıştırıldığını ve böylece söylemin hakim grupların ideolojik tutumlarının bir aparatı haline geldiğini belirtmektedir. Bu aparat, hakim grubun birbirine bağlı kalmasını, kendinden olmayanlara karşı direnç oluşturmalarını ve hükmettikleri grupları yönlendirmelerini kolaylaştırmaktadır. Böylece, hakim gruplar söylemler yoluyla dış grupları marjinalleştirip bir suçun

unsuru haline getirerek dışlayabilmektedir (Van Dijk, 2003, s.42).

Dolayısıyla söylemin nasıl yapılandırıldığı görünürün arkasında verilmek istenen mesajları veyahut kamuoyunda yaratılmak istenen algıyı anlamak açısından önemlidir. Söylemler yoluyla toplumsal sorunlar merkeze alınıp anlamlandırılmaya çalışılır fakat bu anlamlandırmanın asıl hedefinin iktidar ilişkileri olduğu açıktır. Diğer bir şekilde ifade edilecek olursa Van Dijk'e göre söylem toplumsal alanda ideolojinin yeniden üretimine aracılık etmektedir (Sallan Gül ve Kahya Nizam, 2021, s.192). Nitekim, Van Dijk üretilen söylemin amacını anlamak amacıyla anlamı sorgulamış ve söylemin ne şekilde sunulduğunun yanı sıra tüm bu sorgulama süreçlerinin hangi eylem ile sonuçlandığını tespit ederek sosyal, siyasal ve toplumsal mesajları açığa çıkarmıştır (Gül ve Nizam, 2021, s.194). Özetle eleştirel söylem analizi, haberin içeriğindeki söylemlerde hangi ideolojilerin hakim olduğunu ve hakim grupların haber içeriklerini nasıl kendi lehlerine yönlendirdiğine odaklanmaktadır. Van Dijk eleştirel söylem analizinde sınıflandırmasını şu şekilde yapmıştır: Van Dijk (2003) ideolojik çözümlemeleri birtakım kategorilere ayırmıştır: **Yük Teması:** Göçün sık sık ekonomik, sosyal ve kültürel bir yük haline geldiği söylemi, **Sınıflandırma:** Mültecileri kategorileştirerek gerçek mülteci sahte mülteci sınıflandırmasına gidilmesi, **Karşılaştırma:** Hakim grup ile mültecilerin yaşam şartlarının ya da günlük yaşantılarının karşılaştırılması, **Karşı Gerçeklik:** Mültecilerin varlıklarının gelecekte sonru teşkil edebileceği konusunda uyarı niteliğinde söylemler üretilmesi, **Yadsıma:** Mültecilerin olumlu ya da olumsuz etkilerini söylerken arka planda olumsuz görüşün diri tutulması, **Mesafe Koyma:** Mülteciler ile yerel halk arasına bir çizgi çekerek 'bizler' ve 'onlar' ayrımının güçlendirilmesi, **Dramatikleştirme:** Asıl mağdurun mülteciler değil hakim grup olduğu düşüncesi, **Empati:** Söylemlerde daha çok mağdur grubun yerine kendini koyarak anlayışlı olmaya vurgu yapma, **Örtmece:** Söylemler ile anlatılmak isteneni yumuşatarak ikna etme, **Kanıtsallık:** Söylemlerin iddiasını kuvvetlendirmek için çeşitli kurumları ve kurumların verilerini kanıt gösterme, **Örneklerle Açıklama:** Söylem sahibinin iddia ve görüşlerini örnek göstererek algıyı pekiştirme, **Genelleştirme:** Söylemlerin çoğunluğu kapsadığını iddia ederek algıyı pekiştirme, **Abartma:** Egemen grubun mültecilerin kötü eylemlerini abartarak bu alana dikkat çekmeye çalışması, **Yasadışılık:** Mültecilerin çoğunun ülkede yasa dışı bulunduğu ve bunun tehlike arz ettiğinin vurgulanması, **Metafor Kullanımı:** Mültecilerin olumsuz birtakım benzetmelerle söylemlerde sunulması,

Ulusal Övünç: Göç üzerinden kendi etnik kimliğini övme, **Sayı Oyunu:** Söylemlerde birtakım rakam ve istatistiksel veriler paylaşarak söylemleri güçlendirme, **Olumsal Kendini Savunma:** Söylemlerde kendi partisinin ya da ideojik grubunun olumlu özelliklerini savunma, **Popülizm:** Yük temasıyla kesişmekle birlikte kitlelerin siyasi tutumunu kendine lehine çevirme amacı ön plandadır (s. 15-100). Bu çerçevede hazırlanan çalışmada, Türkiye’deki altı siyasi partinin Adalet ve Kalkınma Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, İYİ Parti, Halkların Demokratik Partisi ve Zafer Partisi’nin ve parti liderlerinin Nisan 2011-Nisan 2023 tarihleri arasında resmi Twitter hesaplarından atmış oldukları tweetleri önce içerik analizi ile sınıflandırılmış sonrasında ise eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir.

3.1. VERİ TOPLAMA

Çalışmada günümüz Türk siyasetinde ön plana çıkmış altı partinin (Adalet ve Kalkınma Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, İyi Parti, Halkların Demokratik Partisi ve Zafer Partisi) kurumsal Twitter hesaplarındaki ve parti liderlerinin Suriyeli mültecilere ilişkin attıkları tweetler incelenmiştir. Araştırmada, Suriyeli mültecilerin Türkiye’ye ilk giriş yaptığı tarih olan Nisan 2011 tarihinden itibaren 12 yıllık zaman zarfı içerisinde, adı geçen partilerin Twitter hesaplarında “mülteci, sığınmacı, göçmen, Suriyeli, yabancı uyruklu” anahtar kelimeleri ile arama yapılmıştır. Yapılan çevrimiçi arama neticesinde Suriyeli mültecilerle ilgili olmayan tweetler araştırmanın dışında bırakılmış ve yalnızca Suriyeli mülteciler ile ilgili olanlar değerlendirmeye alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda AK Parti’nin doğrudan Suriyeli mültecilere ilişkin toplam 129, CHP’nin 169, İYİ Parti’nin 72, HDP’nin 100 ve Zafer Partisi’nin 328 Twitter içeriğine sahip olduğu belirlenmiştir.

3.2. VERİ ANALİZİ

Çalışmada incelenen twitler öncesinde bir dosyaya aktarılmış ve daha sonrasında AK Parti, MHP, CHP, İYİ Parti, HDP ve Zafer Partisi olmak üzere altı ayrı başlık altında ayrıştırılmıştır. Her bir siyasi partinin ve siyasi parti liderinin Suriyeli mültecilere ilişkin söylemlerinin olduğu ana kodlar çıkarılmış böylece söylemlerde hangi temaların ön plana çıktığı belirlenmiştir. Ayrıca partilerin twitlerinde Suriyelilerin en çok hangi kavramlarla (‘Suriyeli’, ‘mülteci’, ‘göçmen’,

‘sığınmacı’ ve ‘yabancı uyruklu’) tanımlandığı da belirlenmiştir. Son olarak partilerin Suriyeli mültecilere yönelik duygu durumu da değerlendirilmiş ve söylemlerde mültecilerin nasıl temsil edildiği analiz edilmiştir. Yapılan analiz neticesinde, Türkiye’de hangi siyasi partilerin Twitter söylemlerinde Suriyeli mülteciler meselesiyle yakından ilgilendiği, en çok hangi temalara ağırlık verdiği ve söylemlerini nasıl yapılandığı değerlendirilmiştir.

4.BÖLÜM: BULGULAR

4.1. ADALET VE KALKINMA PARTİSİNİN VE PARTİ LİDERİNİN SURİYELİ MÜLTECİLERE İLİŞKİN TWEETLERİNİN ANALİZİ

Tablo 1. Temalarına Göre Adalet ve Kalkınma Partisi Tweetleri

Temalar	TWEET YÜZDESİ(%)	TWEET SAYISI
Türkiye'nin İnsani Yaklaşımına Övgü	24,8%	32
Avrupa Birliği'nin Göç Politikasına Eleştiri	24%	31
Beşar Esad Yönetimine Eleştiri	15,5%	20
Mülteci Meselesinde Yük Paylaşımına Vurgu	12,4%	16
Sınır Ötesi Operasyon/Güvenli Bölge Oluşturma	8,5%	11
Ana Muhalefet Partilerine Eleştiri	7%	9
Mültecilerin Ekonomik Yük Olarak Değerlendirilmesi	3,1%	4
Partinin Göç Politikası	2,3%	3
Mültecilere Yapılan Yardımlar	1,5%	2
Ensar-Muhacir Söylemi	0,8%	1
TOPLAM	%100	129

2011-2022 yılları arasında Adalet ve Kalkınma Partisi'nin resmi Twitter hesabından ve Parti lideri Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın resmi Twitter hesabından yapmış olduğu paylaşımlar değerlendirildiğinde Suriyeli mültecilere ilişkin toplam 129 tweete ulaşılmıştır. 129 tweetin içeriği değerlendirildiğinde tweetlerin %24.8'inin (n:32) Türkiye'nin insani yaklaşımına övgü, %24'nin (n:31) Avrupa Birliği'nin göç politikasına eleştiri, %15.5'inin (n:20) Beşar Esad yönetimine eleştiri, %12.4'ünün (n:16) mülteci meselesinde yük paylaşımına vurgu, %8.5'inin (n:11) sınır ötesi operasyon/güvenli bölge oluşturma, %7'sinin (n:9) ana muhalefet partilerine eleştiri, %3.1'inin (n:4) mültecilerin ekonomik yük olarak değerlendirilmesi, %2.3'ünün (n:3) Adalet ve Kalkınma Partisi'nin göç politikası, %1.5'inin (n:2) mültecilere yapılan yardımlar ve %0.8'inin (n:1) ensar-muhacir

söylemi ile ilgili olduğu belirlenmiştir.

AK Parti, Suriye iç savaşının başından itibaren Suriyeli mültecilere yönelik açık kapı politikası uyguladığı ve mültecilere karşı korumacı bir tutum sergilediği için bu durum Twitter söylemlerinde en çok bahsi geçen temaların başında yer almıştır. AK Parti sıklıkla Twitter söylemlerinde mülteci meselesinde insan haklarını öncelleyerek diğer devletlerle kıyaslandığında oldukça cömert bir sınır politikası izlediklerini ve Suriye'deki siyasi gelişmelere kayıtsız kalmadıklarını şu şekilde ifade etmiştir. Van Dijk, söylemin güç ilişkilerinin kurgulanmasında önemli bir araç olduğunu ifade etmekte ve söylemde sıklıkla kendini olumlu yönlerden sunma karşıdakini ise negatif yönleriyle söylemde ön plana çıkarmanın hakim olduğunu belirtmiştir.

AK Parti'nin Twitter söylemleri incelendiğinde hem Beşar Esad hükümeti hem de AB ülkeleri Suriyeli mülteciler meselesinde insan hakları konusunda eleştirilmekte ve Avrupa Birliği ülkeleri Türk hükümeti tarafından Suriyeli mülteciler meselesinde sorumluluk almaktan kaçınan öteki olarak tanımlanırken, Türkiye ise mültecilere karşı duyarlı bir kimliğiyle nitelendirilmektedir.

'Kimse bize Mısır ve Suriye'ye **neden bu kadar ilgi gösteriyorsunuz** diyemez. Bir kere biz akrabayız, tarihsel köklerimiz var.' (22.08.2013)

'En başından bugüne kadar **vicdanlı** ve **insan odaklı** bir dış politikayla Suriye'ye yaklaştık. **Onlara topraklarımızı açtık.**' (28.01.2014)

'Türkiye mülteci konusunda **çok cömert** davranmıştır' (07.03.2016)

AK Parti hükümeti, ilk etapta bu kitlesel göçü tek başına yönetebileceğine inanmış ve dış yardıma sıcak bakmamış ancak zamanla Türkiye'nin Suriye içerisinde bir güvenli bölge oluşturma çabaları sonuç vermeyince ve gelen mülteci sayısı giderek artınca, Türkiye dış yardım taleplerinde bulunmaya başlamıştır. AK Parti hükümetinin 2015 yılından itibaren paylaşmış olduğu tweetler değerlendirildiğinde izlemiş olduğu cömert göç politikasının giderek ağırlığını hissetmeye başladığı ve yük paylaşımına vurgu yaptığı görülmektedir. Özellikle Avrupa Birliği'nin Suriyeli mülteciler konusunda yük paylaşımı konusundaki ilgisiz tutumu AK Parti'nin Twitter söylemlerinde en fazla yer tutan meselelerden biri olmuş ve tweetlere şu şekilde

yansıdığıdır:

‘Biz **2.5 milyon Suriyeli** kardeşimizi misafir ederken **bir an bile tereddüt etmedik.**’ (06.01.2016)

‘Suriyeli mültecilerde **sadece Türkiye'nin sorumluluğunda** gibi algılandı.’ (10.02.2016)

AK Parti hükümeti tweetlerinde Türkiye’yi insan haklarına değer veren ve Suriyeli mültecilere karşı korumacı bir politika izleyen ve bunu yaparken de bir an bile tereddüt etmeyen bir yönetim olarak inşa ederken, AB ülkelerini teoride demokrasi ve insan hakları savunucusu ancak pratikte insan haklarını uygulamaktan uzak, sorumluluktan kaçan bir öteki olarak tasvir etmiştir. Yine AK Parti’nin tweetlerinde gelen mülteci sayısının büyüklüğüne vurgu yapması ve mültecileri söylemlerinde kardeş olarak nitelendirilmesi, bu denli bir kitlesel göç karşısında bile Türkiye’nin olumlu tavrının sürdüğünü vurgulamaktadır. Yine AK Parti’nin tweetlerindeki aktör tanımlamasına bakıldığında Suriyeli mültecilerin mazlum, savaşın kurbanları olarak sunulduğu görülmektedir. Ak Parti’nin paylaşmış olduğu tweetlerde Suriyeli mültecilere yönelik insancıl yaklaşımın yanı sıra mültecilerin yaşadıkları drama dikkati çekmek ve yük olmadıkları vurgusunu ön plana çıkarmak için farklı söylem tekniklerinden de faydalanılmıştır:

‘Zalim **Esed'in zulmünden kaçan** Suriyeli kardeşlerimiz buraya **keyifleriyle gelmediler. Ölüm endişesi içinde geldiler.**’ (25.05.2013)

‘Bugüne kadar Türkiye olarak Suriyeli sığınmacılar için **25 milyar dolar harcama yaptık helali hoş olsun. Daha fazlasını da yaparız.**’(31.12.2016)

Yukarıda belirtilmiş olan Ak Parti Twitter paylaşımları değerlendirildiğinde AK Parti’yi izlemiş olduğu göç politikasından dolayı eleştirenlere karşı **Empati** söyleminin ön plana çıkarıldığı görülmekte ve bununla birlikte mültecilerin sıklıkla ev sahibi ülkelere yük oldukları algısının tersi yönünde bir söylemin geliştirildiği görülmektedir. Mültecilere 25 milyar dolar yardım yapıldığının açıkça kamuoyunun tepkisinden çekinilmeden dile getirilmesi ve gerekirse mülteciler için daha fazla yardımlarında yapılabileceği, AK Parti’nin Suriyelilere yönelik izlediği cömert göç politikasının arkasında durduğunu göstermektedir.

Ancak 2016 yılından itibaren AKP hükümetinin tweetleri incelendiğinde AB ülkelerine yönelik bir yumuşamanın olduğu gözlemlenmektedir. Suriye iç savaşı başladığı günden itibaren Türkiye Suriyeli mülteciler meselesinde olabildiğince sorumluluğun büyük bir bölümünü omuzlarken, Avrupa Birliği ülkelerinin soruna olan insani yaklaşımı sınırlı düzeyde kalmış ve daha çok sınırlarını güçlendirme ve Türkiye'ye maddi yardımda bulunarak sorunu dışsallaştırma yoluna gitmiştir (Düvell, 2013). Eylül 2015 tarihinde ailesiyle birlikte Kanada'ya ulaşmaya çalışırken yaşamını kaybeden 3 yaşındaki Suriyeli mülteci Alan Kürdi'nin cansız bedeninin Türkiye'nin Bodrum sahiline vurması ile birlikte Suriyeli mültecilerin yaşadıkları insani dram dünya kamuoyunda farkındalık yaratmış ve Avrupa Birliği ülkelerinin insan haklarına olan bakış açısını sorgulatmıştır. Gelişen bu durum karşısında Suriyeli mültecilerin dramı dünya kamuoyunda daha yüksek sesle tartışılmaya başlanmış, başta Almanya olmak üzere İsveç gibi Avrupa ülkeleri Suriyeli sığınmacılara uluslararası koruma sağlayacaklarını açıklamış ve Almanya Şansölyesi Angel Merkel Suriyeli mültecilere açık kapı politikası uygulamıştır. Ancak Merkel'in uygulamış olduğu bu cömert göç politikası diğer Avrupa Birliği ülkelerinden gereken desteği görmemiş ve Avrupa Birliği ülkeleri kendi milli çıkarlarını göz önünde bulundurarak ulusal göç politikalarına yönelmiştir (Benkova, 2017, s.1). Her ne kadar Almanya ve İsveç, Suriyeli mültecilerin Avrupa Birliği ülkeleri içerisinde yeniden dağılımına ilişkin bir plan devreye sokmayı istediye de bu talep Macaristan, Slovakya, Romanya ve Çek Cumhuriyeti gibi devletler tarafından kabul edilmemiştir (Benkova, 2017, s.1). Bunun üzerine Angela Merkel Suriyeli mülteciler krizinin yönetilmesi konusunda 29 Kasım 2015 tarihinde Türkiye ile Ortak Eylem Planı hazırlanmasına karar verilmiştir (Müftüler-Bac, 2015). Almanya'nın özellikle bu planın hazırlanmasında öne çıkmasının sebebi Avrupa'ya yönelik gerçekleşen mülteci göçünün çok büyük bir bölümünün Almanya'ya yönelik olması ve Almanya'nın genellikle Avrupa Birliği konusunda ortak bir politika geliştirme hususuna önem veriyor olması ve mültecilerin kitlesel göçünün Avrupa içerisinde xenofobik ve İslamafobik tepkilere yol açacağından duyduğu endişedir (Erdoğan, 2021, s.55). Bunun üzerine Avrupa Birliği ülkeleri Mayıs 2015 tarihinde mülteciler krizinin yönetimi konusunda Türkiye ile ikili müzakerelere girmiş ve 29 Ekim 2015 tarihinde soruna ilişkin acil önlemlerin alınması kararlaştırılmıştır. Avrupa içerisine yönelen ve artan bu göç karşısında Almanya, Türkiye ile 2015 yılında bir Ortak Eylem Planı hazırlama kararı almıştır. Akabinde 18 Mart 2016 tarihinde taraflar arasında bir geri kabul antlaşması imzalanmış ve bu

antlaşma sayesinde AB ülkeleri sınırlarına dayanan düzensiz göçü kontrol altına alabilmişlerdir.

Bu antlaşmanın şartlarına göre, 20 Mart 2016 tarihi itibarıyla Yunan Adalarından Türkiye'ye geçen yeni düzensiz göçmenlerin Türkiye'ye geri gönderilmesine, Türkiye'ye geri gönderilen her bir düzensiz göçmen için 72.000 sayısını geçmemek şartıyla bir Suriyeli mültecinin Avrupa Birliği ülkelerinden birine yerleştirilmesine, Türkiye'nin deniz ve kara yoluyla Avrupa'ya gitmek isteyen düzensiz göçmenlerin geçişinin önlenmesine yönelik her türlü tedbiri almasına, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik müzakerelerinin hızlandırılmasına ve askıya alınmış olan başlıkların yeniden açılmasına, Türkiye'de geçici koruma altında bulunan Suriyeli mültecilerin temel ihtiyaçlarının karşılanabilmesi amacıyla ilk etapta 3 milyar avro olmak üzere toplamda 6 milyar avroluk yardım yapılmasına, Türkiye ile Avrupa Birliği arasında imzalanan Gümrük Birliği antlaşmasının şartlarının geliştirilmesine ve en geç Haziran 2016 tarihine kadar Türk vatandaşlar için vize zorunluluğunun kaldırılmasına karar verilmiştir (European Commission-Fact Sheet, 2016).

Türkiye ile AB arasında imzalanan geri kabul antlaşması neticesinde AKP hükümetinin Suriyeli mülteciler konusunda AB ülkelerine yönelik eleştirel söylemleri yumuşatmış ve bu durum tweetlere şu şekilde yansımıştır:

‘Göçmen krizinde **ortak bir perspektif** ile meseleye yaklaşıyoruz.’
(08.03.2016)

‘Avrupa mülteci krizine **olumlu yaklaşıma** başladı. Türkiye'nin **yükü paylaşılmalıdır**.’ (11.03.2016)

‘Türkiye-AB **ilişkilerini derinleştirerek** sığınmacı sorununu çözmek istiyoruz.’ (15.03.2016)

‘Avrupa Birliği ile **vardığımız mutabakat** uygulanabilirse göçmen geçişlerinde önemli bir sorun önlenilecektir.’ (19.04.2016)

‘**Türkiye ile AB** ve Almanya, Suriyeli çocuklar için **yan yanadır ve omuz omuzadır**.’ (23.04.2016)

Yukarıda da görüldüğü üzere, AKP hükümeti 2016 yılında AB ile yapılan bu

geri kabul antlaşması sonrasında AB ülkelerine olan eleştirilerini yumuşatmış ve öncesinde AB ülkelerini sorumluluk almaktan kaçınan ötekiler olarak betimlerken bu antlaşma sonrasında Türkiye'nin yükünü paylaşan, Türkiye'yle bu meselenin çözümünde omuz omuza hareket eden bir yapı olarak sunarak AB ülkelerini insan hakları konusunda Türkiye ile eşit statüye çekmiştir. Ancak her ne kadar AB ülkelerinden gelen bu dış yardım Türkiye'yi Suriyeli mültecilerin ihtiyaçlarını karşılama noktasında bir nebze rahatlatmış olsa da, Türkiye'nin Suriye'deki siyasi krizin başından itibaren mülteciler için yapmış olduğu harcamalar göz önünde bulundurulduğunda sunulan yardımın yetersizliği ortaya çıkmakta olup, aynı zamanda gelen bu dış yardım, muhalif siyasi partilerin AKP üzerindeki baskısını da azaltmamıştır (Aksu Kargın, 2023). Ayrıca bu antlaşma insan hakları savunucuları ve siyasetçiler tarafından Suriyeli mültecileri pazarlık konusu haline getirmesi açısından hukuksuz ve gayri ahlaki olarak değerlendirilerek eleştirilmiştir (Haferlach ve Kurban, 2017). Buna ilaveten Türkiye'nin bu antlaşmayı imzalaması Türkiye'de bazı kesimlerin tepkisini çekmiş ve Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi istenmeyen göçmenleri gönderebileceği bir tampon bölge olarak gördüğü algısı yaratmıştır (Erdoğan, 2021, s.230).

Ancak 2017 yılından itibaren AKP hükümeti tweetlerinde AB'yi yeniden eleştirmeye başlamış ve Suriyeli mülteciler konusunda Türkiye'nin AB devletleri tarafından yalnız bırakıldığını ifade etmiştir. Özellikle partinin tweetleri incelendiğinde Türkiye'nin göçmenlere kucak açan bir ülke olarak sunulduğu, AB'nin ise samimiyetsiz ve güven vermeyen öteki olarak nitelendirildiği belirlenmiştir. 2017 yılından itibaren AKP'nin Avrupa Birliği'ne yönelik tweetleri şu şekildedir:

'Acaba merak ediyorum Türkiye'de ne kadar göçmen var, **Avrupa'da ne kadar var?** Bunun cevabını biri bana versin.' (17.02.2017)

'Mülteci girişini engellememize rağmen **AB üzerine düşeni yapmamıştır.**' (27.03.2018)

'Avrupa Birliği ülkemizde yaşayan Suriyeli kardeşlerimiz için **vadettikleri sözlerde maalesef sınıfta kaldı.**' (31.03.2018)

2017 yılında AKP'nin AB'ye yönelik söylemleri değerlendirildiğinde Türkiye çok fazla göçmene ev sahipliği yapan, bunu sorun etmeyen ve AB ülkelerine karşı

düzensiz göç akışını keserek sözünü yerine getiren bir devlet olarak sunulurken, Avrupa'nın göçmen almaktan kaçınan ve kaçındığı gibi de Türkiye'ye verdiği sözleri yerine getirmeyen güvenilmez öteki olarak nitelendirdiği görülmektedir. Özellikle Geri Kabul Antlaşması'nda belirtilmesine rağmen Türk vatandaşlara vize muafiyetinin getirilmemesi, AB'ye üyelik müzakerelerinin yeniden başlatılması adı altında Suriyeli mültecilerin Türkiye'de kalmasının sağlanması ve bunlara ilaveten Suriyeli mülteciler meselesinin Türkiye'de giderek siyasallaşması ve AKP hükümetini bu bağlamda zorlaması, AKP'nin tweetlerinde AB'yi eleştirmesinin başlıca sebepleri olarak değerlendirilebilir.

AKP'nin tweetlerinde Suriyeli mültecilere ilişkin en fazla yer verdiği temalardan biri de Beşar Esad yönetiminin eleştirisi olmuştur. Yukarıda detaylı bir biçimde tartışıldığı gibi AKP hükümeti Suriye iç savaşı başladığı dönemde Şam yönetimini doğrudan eleştirmekten kaçınmış ve Esad iktidarına Suriye halkının reform taleplerini dikkate alması gerektiği konusunda tavsiyelerde bulunmuştur. Ancak Suriye iç savaşı Beşar Esad ve Baas yönetimi için bir varoluş meselesi haline dönüşmüş ve Şam yönetimi iktidarını sürdürebilmek adına halka yönelik şiddet eylemlerine girişmiştir. Bunun üzerine AKP hükümeti Suriye iktidarı ile bağlarını koparma kararı almış ve Suriye muhalefetini desteklemeye başlamıştır. AKP'nin Şam yönetimine olan sert tutumu tweetlerde şu şekilde ifade edilmiştir:

'Nice **fıravun** nice **nemrut** nice **diktatörler** bu dünyadan göçtüler Suriyeli kardeşlerime **zulmedenler** er ya da geç bunların hesabını verecekler' (06.05.2012).

'Bizim Suriye halkıyla sorunumuz yok, Suriye'deki **gaddar** ve **diktatör** rejimle sorunumuz var' (14.05.2013).

'Suriye'deki **insanlık dışı katliam** yüz yıllarca unutulmayacak, Suriye meselesinde **dik duruş sergileyen** Türkiye'nin tavrı da hatırlanacaktır' (28.01.2014).

"Esed ile bir araya gelelim diyen **zavallılar** var. 1 milyon Suriyeli **kardeşimiz** devlet terörünün kurbanı oldu."(24.07.2018)

AKP'nin Şam yönetimini tanımlamak için paylaşmış olduğu tweetler

incelendiğinde Türk hükümeti ile Suriye hükümeti arasında bir ‘biz’ ve ‘öteki’ söylemi oluşturulmuş ve Beşar Esad hükümeti ‘firavun’, ‘diktatör’, ‘zalim’, ‘gaddar’ ve ‘katliam yapan’ öteki olarak nitelendirilirken, Türk hükümeti bu zulüm karşısında dik duran bir devlet olarak sunulmakta ve biz kimliği öteki karşısında güçlendirilmekte ve olumlanmaktadır. Diğer bir şekilde ifade edilecek olursa Van Dijk’in de belirtmiş olduğu gibi bizim iyi yönlerimiz ön plana çıkarılırken ötekinin kötü yanları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte AK Parti hükümeti kendisini izlemiş olduğu göç politikası yönünden eleştiren ve iktidar oldukları takdirde Esad ile masaya oturarak Suriyeli mültecileri ülkelerine göndermeyi vaat eden partileri de tweetlerinde eleştirmiş ve onları zavallılar olarak nitelendirmiştir. Suriye’den kaçan kişilerin devlet terörü kurbanı olduğunun altı çizilerek yine **Empati** vurgusu yapılmış ve halkına zulmeden bir yönetim karşısında kendilerinin izlemiş oldukları siyasi yaklaşımın doğru olduğu ön plana çıkarılmıştır.

2018 yılından itibaren AKP hükümetinin Twitter söylemlerinde bir takım dönüşümler meydana gelmeye başlamış ve AKP bir yandan mültecilere yönelik izledikleri cömert göç politikası konusunda geri adım atmazken diğer yandan Suriyeli mülteciler için Suriye içerisinde bir güvenli bölge oluşturulması ve mültecilerin ivedi bir şekilde ülkelerine güvenli geri döndürülmesini vurgulamaya başlamıştır. AKP’nin tweetlerinde bu değişim göze çarpmaktadır:

‘3,5 milyonu aşkın Suriyeliye ev sahipliği yapan bir ülke olarak, mültecilerin gönüllü ve **güvenli biçimde geri dönüşlerinin sağlanması** ve Suriye ihtilafına tüm paydaşların ortak bir zeminde bulunduğu kalıcı bir çözüm bulunması için çalışmaya devam edeceğiz’ (08.09.2018).

‘Barış Pınarı Harekatı ile, ülkemize yönelik terör tehdidini bertaraf edeceğiz. **Oluşturacağımız güvenli bölge sayesinde** Suriyeli sığınmacıların **ülkelerine dönmelerini sağlayacağız**. Suriye’nin toprak bütünlüğünü koruyacak, tüm bölge halkını terörün pençesinden kurtaracağız.’ (09.10.2019)

‘Kısa zamanda Münbiç’ten Irak sınırimıza kadar olan **bölgeyi güvenli hale getirip**, ilk etapta **1 milyon, daha sonra 2 milyon** Suriyeli sığınmacının kendi tercihleriyle **evlerine dönmelerini** temin edeceğiz.’ (15.10.2019)

‘**Güvenli bölgeye bir ila iki milyon** arasında Suriyeli sığınmacının **geri**

dönüşünü planlıyoruz.’ (18.10.2019)

Her ne kadar AKP Suriyeli mülteciler meselesinde, Suriye’de iç savaşın başladığı andan itibaren açık kapı politikası uygulamışsa da, özellikle 2018 yılında başlayan ekonomik kriz ve bunun halka yansımaları AKP hükümetini mültecilerin güvenli geri dönüşünün sağlanması gerektiği noktasına taşımıştır. Yine Haziran 2019 yerel seçimlerinde AKP’nin İstanbul gibi büyük şehirlerde belediye başkanlığını kaybetmesinin İstanbul’da yüksek oranda Suriyeli mültecinin yaşıyor olmasına bağlanması (Şahin-Mencütek ve Tsourapas, 2023, s.8) hükümetin mültecilerin geri dönüşlerini hızlandırmak istemesinde etkili olduğu düşünülebilir. Yine Suriyeli mültecilere yapılan milyarlarca dolarlık yardımların ve harcamaların basında sık sık yer alması ve özellikle 2018 tarihinden itibaren Türkiye’nin bir ekonomik krizle karşı karşıya oluyor olması (Tümtaş, 2020, s.22) AKP hükümeti tarafından Suriyeli mültecilerin geri gönderilmek istenmesinin altında yatan nedenler olarak değerlendirilebilir. Özellikle Suriye’nin kuzeyinde artan PYD tehdidine karşı Türk Silahlı Kuvvetleri 24 Ağustos 2016 tarihinde Fırat Kalkanı Operasyonu’nu başlatmıştır. Suriye’deki iç savaşın yaratmış olduğu bölgedeki otorite boşluğu Suriye’nin kuzeyinde PYD terör örgütünün güçlenmesini sağlamış ve Türkiye açısından bu örgütün PKK’nın bir uzantısı olduğunun düşünülmesi ve bölgede bu tür örgütlerin varlığının hem bölgenin hem de Türkiye’nin milli güvenliği açısından sorun arz ediyor olması Türkiye’nin bu askeri harekatı gerçekleştirmesinde etkili olmuştur. Türk hükümeti bu askeri operasyon kapsamında hem Türkiye-Suriye sınır hattı boyunca kontrolü ele alan PKK/PYD unsurlarını etkisiz hale getirmek, hem İŞİD unsurlarını temizlemek hem de terör unsurlarından arındırılmış bu bölgede Suriyeli mülteciler için güvenli bir bölge oluşturarak onların geri dönüşlerini sağlamayı hedeflemiştir (Özdemir, 2017). 20 Ocak 2018 tarihinde de yine hem Türkiye’nin sınır güvenliğini sağlamak, hem de özellikle Afrin bölgesindeki İŞİD ve PKK/PYD terör unsurlarını temizlemek amacıyla Zeytin Dalı operasyonu adı altında ikinci bir askeri harekat başlatılmıştır (Özçelik ve Acun, 2018, s.18). Son dönemde yapılan askeri operasyonlarda Türk ordusuna Özgür Suriye Ordusu’da³ destek vermektedir. Sonuç

³ Özgür Suriye Ordusu, Temmuz 2011’de Suriye Hava Kuvvetlerinden istifa eden Riyad el-Esad ve ordudan ayrılan bir grup asker tarafından Esad hükümeti karşı oluşturulmuş muhalif bir askeri örgütlenmedir (Sandıklı ve Çakmak, 2014).

olarak 2018 yılından itibaren AK Parti'nin Twitter söylemlerinde Suriyeli mültecilerin geri gönderilmesi meselesini ön plana çıkarmasında hem AK Parti'nin siyasi açıdan muhalefet partilerinin eleştirilerine maruz kalması hem de AB ülkelerinden Suriyeli mültecilerin yükünün paylaşılması noktasında beklediği desteği görememesinin etkisi olduğu düşünülebilir. Öncesinde Türkiye'nin üzerine almış olduğu insani sorumluluğun büyüklüğünü Avrupa Birliği ülkelerine göstermek için mültecilerin sayıları tweetlerde belirtilirken, 2018 sonrasında sayılara yapılan vurgunun Türk kamuoyunun gözünde yakında Suriyeli mülteciler meselesinin son bulacağını göstermek amaçlı olduğu düşünülmektedir. AKP'nin söylemlerinde 1 ila 2 milyon arasında Suriyeli mültecinin ülkelere geri gönderileceğinin altının çizilmesi ve sayıların büyüklüğünün ortaya konulması hükümetin mültecileri geri göndermek için gereken çalışmaları yaptığını kamuoyunun gözünde vurgulamaya ve kamuoyunun mültecilerin kalıcı olmadığına ilişkin ikna edilmesi olarak değerlendirilebilir.

Yine 2020 yılından itibaren AKP'nin paylaştığı tweetler değerlendirildiğinde, partinin Suriyeli mülteciler meselesinin yönetimi konusunda Avrupa Birliği'nden beklediği desteği göremediği için Suriyeli mültecilerin sorumluluğunu ilk yıllara kıyasla daha ağır hissetmeye başladığı ve Avrupa Birliği'ne olan eleştirilerini giderek sertleştirdiği göze çarpmaktadır:

'Hiçbir Avrupa ülkesinin Suriye'deki çatışmalara ve insani drama kayıtsız kalma lüksü yoktur.' (09.03.2020)

'Parti Sözcümüz Ömer Çelik: Eğer Türkiye, Suriye'den kaçan mülteci kardeşlerimizi ölümden kurtarmak için topraklarını açmasaydı, bunların hepsi Avrupa'ya gitseydi, bugün ortada Avrupa demokrasisi diye bir şey kalmazdı.' (13.07.2020)

'AK Parti Sözcüsü Ömer Çelik: Türkiye bundan sonra mülteci akınını tek başına karşılayamaz. Avrupa'daki ve diğer yerlerdeki dostlarımız ve müttefiklerimiz 'Türkiye nasılsa bu yükü çekiyor' diye şimdiye kadar mükellefiyetlerini yerine getirmediler.' (23.12.2019)

2020 yılı sonrası AKP hükümetinin hem AB ülkelerini eleştirmeye devam ettiği ve Suriyeli mültecilerin sorumluluğunun Türkiye'nin omuzlarında olduğunun altı çizilmektedir. Söylemlerde sayılara yer verilerek yükün büyüklüğü ön plana

çıkarılmakta ancak bu sürecin bu şekilde devam edemeyeceği vurgulanmaktadır. Türk hükümeti savaşın başladığı andan itibaren Suriye'deki insanı drama kayıtsız kalmamış bir yönetim olarak sunulmakta ama AB ülkeleri verdikleri sözleri yerine getirmeyen ve sorumluluğu Türkiye'nin üzerine kaydıran öteki olarak tanımlamaktadır.

Son olarak şunu belirtmek gerekir ki, AKP'nin atmış olduğu tweetler değerlendirildiğinde partinin iç siyasetteki söylemlerinde Suriyeli mültecileri Türk ekonomisine bir yük olarak gördüğü yaklaşımının neredeyse yok denecek kadar az olduğu ve mültecilerin savaş mağduru oldukları yaklaşımından hareketle empatinin ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Yalnızca Türkiye'nin AB ülkelerine uluslararası yardım çağrısında bulunduğu dönemlerde Suriyelilerin bir yük olduğu vurgusu ve mültecilere yapılan yardımların fazlalığı vurgulanmaktadır. Yine AKP'nin 2022 yılı içerisindeki tweetleri incelendiğinde söylemlerde Suriyeli mültecilerin halen misafir olarak nitelendirildiği görülmekte ve izlenen politikaların mültecileri Türkiye'de kalıcı hale getirmekten çok gönüllü geri döndürmeye yönelik olduğu belirlenmiştir.

Suriyeli mültecilerin Türk siyasetinde son yıllarda daha fazla siyasetin bir aracı haline gelmesiyle birlikte AKP hükümeti bu konuda her ne kadar Avrupa Birliği'ni Suriyeli mülteciler konusunda kayıtsız kalmakla suçlasa da, muhalefet partilerinin tüm eleştirilerine rağmen izlemiş olduğu göç politikasının arkasında durduğu da gözlemlenmektedir. Her ne kadar Suriyeli mültecilerin gelişi Türk toplumunda bir takım olumsuz etkiler yaratmış olsa, AKP hükümeti mültecilere açık kapı politikası uyguladığı için dış politikasında herhangi bir hata olduğunu düşünmemekte aksine muhalefet partilerinin Suriyeli mülteciler üzerinden siyaset yapmasını ve siyasi çıkarları için Beşar Esad ile görüşülebileceği fikrini kabul etmemektedir. Yine AKP hükümetinin söylemlerinde Avrupa Birliği'nin Suriyeli mültecilerin yönetimi meselesinde kayıtsız kalması ve Türkiye'ye gereken desteği vermemesi eleştirilmektedir. Türkiye her ne kadar Suriye krizinin ilk yıllarında Suriyelilerin ihtiyaçlarının karşılanması noktasında Türkiye'nin bölgesel bir güç olarak bu sorumluluğu tek başına taşıyabileceğini göstermek istemiş olsa da sürecin uzaması ve gelen mülteci sayısının her geçen gün artmasıyla birlikte AKP hükümeti 2013 yılından itibaren yükün paylaşılması noktasında başta Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere diğer devletlerin taşın altına eline koyması gerektiğinin altını çizmiştir.

4.2. CUMHURİYET HALK PARTİSİ'NİN VE PARTİ LİDERİNİN SURİYELİ MÜLTECİLERE İLİŞKİN TWEETLERİNİN ANALİZİ

Tablo 2. Temalarına Göre Cumhuriyet Halk Partisi Tweetleri

Temalar	TWEET YÜZDESİ(%)	TWEET SAYISI
Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Dış Politikasına Eleştiri	32,5%	55
Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Göç Politikasına Eleştiri	16%	27
Suriye'deki Sınır Ötesi Operasyonlarda Şehit Verilmesi	10,7%	18
Suriyeli Mültecilerin Geri Gönderilmesi	8,9%	15
Avrupa Birliği ile Yapılan Geri Kabul Antlaşması'na Eleştiri	4,7%	8
Avrupa Birliği'nin Göç Politikasına Eleştiri	4,1%	7
Suriyeli Mültecilerin Emek Sömürüsüne Maruz Kalması	3,6%	6
Suriyeli Mültecilerin Haklarının Korunmasına Vurgu	3,6%	6
Suriyeli Mültecilerin Ekonomik Yük Olarak Değerlendirilmesi	3%	5
Suriyeli Mültecilerin Kamu Düzenini Bozuyor Olduğu Düşüncesi	2,4%	4
Suriyeli Mültecilere Ayrıcalık Tanındığının Düşünülmesi/Türk Vatandaşların İkinci Plana İtildiğinin Düşünülmesi	2,4%	4
Sınır Güvenliğinin Bozulması	1,8%	3
Suriyeli Mültecilerin Türkiye'de Rahat Hareket Etmesi	1,2%	2
Suriyeli Mültecilere Türk Vatandaşlığı Verilmesi	1,2%	2
Suriyeli Mültecilerin Suça Karışması	1,2%	2
Suriyeli Mülteciler Meselesinde Yük Paylaşımına Vurgu	1,2%	2
Suriyeli Mültecilere Oy Kullandırıldığı İddiası	0,6%	1
Suriyeli Mültecilerin Vergi Vermemesi	0,6%	1
Suriyeli Mültecilerin Demografik Yapıyı	0,6%	1

Bozdukları Düşüncesi		
	%100	169

2011-2022 yılları arasında Cumhuriyet Halk Partisi'nin resmi Twitter hesabından yapılan paylaşımlar değerlendirildiğinde Suriyeli mültecilere ilişkin toplam 169 tweete ulaşılmıştır. 169 tweetin içeriği değerlendirildiğinde tweetlerin %32.5'inin (n:55) Adalet ve Kalkınma Partisi'nin dış politikası, %16'sının (n:27) Adalet ve Kalkınma Partisi'nin göç politikasına eleştiri, %10.7'sinin (n:18) Suriye'deki sınır ötesi operasyonlarda şehit verilmesi, %8.9'unun (n:15) Suriyeli mültecilerin geri gönderilmesi, %4.7'sinin (n:8) Avrupa Birliği'nin geri kabul antlaşmasına eleştiri, %4.1'inin (n:7) Avrupa Birliği'nin göç politikasına eleştiri, %3.6'sının (n:6) Suriyeli mültecilerin emek sömürsüne maruz kalması, %3.6'sının (n:6) Suriyeli mültecilerin haklarının korunması, %3'ünün (n:5) Suriyeli mültecilerin ekonomik yük olarak değerlendirilmesi, %2.4'ünün (n:4) Suriyeli mültecilerin kamu düzenini bozuyor olduğu düşüncesi, %2.4'ünün (n:4) Suriyeli mültecilere ayrıcalık tanındığının/Türk vatandaşların ikinci plana itildiğinin düşünülmesi, %1.8'inin (n:3) sınır güvenliğinin bozulması, %1.2'sinin (n:1) Suriyeli mültecilerin Türkiye'de rahat hareket etmesi, %1.2'sinin (n:2) Suriyeli mültecilere Türk vatandaşlığı verilmesi, %1.2'sinin (n:2) Suriyeli mültecilerin suça karışması, %1.2'sinin (n:2) Suriyeli mülteciler meselesinde yük paylaşımına vurgu yapılması, %0.6'sının (n:1) Suriyeli mültecilere oy kullandırıldığı iddiası, %0.6'sının (n:1) Suriyeli mültecilerin vergi vermemesi ve %0.6'sının (n:1) Suriyeli mültecilerin demografik yapıyı bozdukları düşüncesi ile ilgili olduğu belirlenmiştir.

CHP'nin Suriyeli mültecilere ilişkin atmış olduğu tweetler incelendiğinde, en fazla üzerinde durulan temanın AKP hükümetinin almış dış politika kararları olduğu göze çarpmaktadır. CHP, Suriye'nin parçalanmasından Esad yönetimi kadar AKP'nin dış politikasını da sorumlu tutmakta ve Suriye'deki insani krizin şiddetlenmesinde AKP hükümetinin de rolü olduğunu iddia etmektedir. CHP'nin 2012-2013 yılları arasında paylaşmış olduğu tweetler incelendiğinde Partinin AKP'nin izlemiş olduğu dış politikaya olan yaklaşımı şu şekilde yansımıştır:

'Suriye bir parçalanma sürecini yaşıyor ve bu AKP'nin izlediği politika nedeniyledir.' (14.08.2012)

‘Suriye’de **akan kanın iki sorumlusu** vardır; birinci sorumlu Esad’dır, **ikinci sorumlu Recep Tayyip Erdoğan’dır.**’ (08.10.2012)

‘Suriye politikası **kanayan yara** haline geldi. Hiç kimse bir diğer ülkenin iç işlerine karışamaz. Buna hakkı yok.’ (12.02.2013)

CHP’nin paylaşmış olduğu tweetler değerlendirildiğinde, yargılama yapıldığı görülmekte ve her ne kadar Suriye’deki iç savaşın sebebi Şam hükümetinin barışçıl protestolara şiddetle karşılık vermesi ve ülkedeki yapısal sorunları çözmemesi olsa da, CHP söylemlerinde Suriye’deki insani krizin şiddetlenmesinde en az Suriye hükümeti kadar AKP hükümetini de sorumlu tutarak genel bir çıkarımda bulunmaktadır. Yine CHP söylemlerinde ironiye başvurmakta ve AKP hükümetinin Esad hükümeti düştüğü takdirde Emevi Camii’nde namaz kılacağını belirttiği ifadeye atıfta bulunarak bunun gerçekleşmediği gibi Türkiye’nin mülteci krizi ile karşı karşıya kaldığını vurgulamaktadır. CHP söylemi güçlendirmek amacıyla mültecilerin sayısının fazlalığına vurgu yapmakta ancak buna ilişkin güvenilir kaynaklardan alıntı yapmamakta, mültecileri ise Türkiye’ye zarar veren ve vermeye devam eden kanayan bir yara metaforuna benzeterek olumsuz noktalarına yapısal vurgu yapmaktadır.

Parti her ne kadar söylemlerinde dönem dönem mültecilerin haklarına karşı duyarlı davrandığını göstermeye çalışsa da, genel bağlamda değerlendirildiğinde mültecilerin bir yük olarak algılandığı tweetler öne çıkmaktadır:

‘Genel Başkanımız @kilicdaroglu : "Ben Türkiye’de **esnaf ikinci sınıftır** dediğim zaman bazı çevreler bana kızıyor. Suriyeli kardeşlerimiz geliyor dükkan açıyor. Vergi stopaj vermiyor. Bağkur primi ödemiyor ama siz veriyorsunuz. Sizin adınıza biz itiraz ediyoruz"’ (10.03.2019)

‘Parti Sözcümüz Faik Öztrak: “Bilim Kurulu bu haftanın çok kritik olduğunu söylüyor. En azından bu hafta sokağa çıkma yasağı kararı almaktan kaçınılmamalıydı. **4 milyon suriyeli için 40 milyar dolar harcayan** devletimiz, kendi milletine bir hafta bakamayacak durumda mı?’ (30.03.2020)

‘Parti Sözcümüz Faik Öztrak: “**Dünya üzerindeki her 3 Suriyeli’den birine** biz bakıyoruz. **Şehitlerimiz... İnsani, mali, askeri kayıplarımız...** Bu kadar bedeli niçin ödedik? Arap baharı neden **Türkiye’nin kışı oldu?**” (06.03.2021)

CHP yukarıdaki ilk Twitter söyleminde karşılaştırmaya gitmiş ve örneklerle açıklama yoluyla asıl mağdurun/kurbanın Suriyeli mülteciler değil Türk vatandaşlar olduğu belirtilmiş ve söylemde dramatikleştirme vurgusunu ön plana çıkarılmıştır. Yine ikinci tweet incelendiğinde CHP hem mültecilerin hem de onlara yapılan harcamaların sayısına vurgu yaparak mültecilerin hem nüfus bakımından bir tehdit hem de ekonomik açıdan bir yük olduğunu vurgulamaya çalışmıştır. Parti sayıları öne çıkararak mültecilerin çokluğunun büyük tehlike arz ettiğini vurgulamaktadır. Ancak diğer yandan Türkiye’de yasal yollardan Türk ortaklarla kurulan bir çok Suriyeli yatırımının olduğu ve bunların Türkiye ekonomisine olan olumlu katkıları söylemde yer verilmeyerek yadsıma yoluyla gizlenmiştir. Son tweet değerlendirildiğindeyse CHP’nin abartma ve metafor kullanımı yoluyla Suriyeli mültecileri sorunsallaştırdığı görülmektedir. Özellikle dünyada her 3 mülteciden birinin Türkiye’de olduğunu belirtmesi gerçeği yansıtmamakta olup Türkiye’nin taşıdığı yükünün büyüklüğüne ve karşı karşıya kaldığı tehlikenin büyüklüğüne vurgu yapmaktadır. Yine bununla birlikte Aralık 2010’da Tunus’da başlayan ve Arap Baharı olarak nitelendirilen değişim rüzgarının Türkiye’yi etkilememesi beklenirken Türkiye için bir kışa dönüştüğünün belirtilmesi, Suriyeli mültecilerin Türkiye’ye olumsuz bir hava getirdiğine göndermede bulunmaktadır. Yine Partinin atmış olduğu diğer tweetlerde incelendiğinde, ‘akın’, ‘sel’ gibi metaforlarla Suriyeli mültecileri tanımladığı görülmektedir.

CHP, AKP hükümetinin Suriye’de izlemiş olduğu dış politika ve göç politikasının eleştirisini yapmanın yanı sıra tweetlerinde Suriye’de yapılan sınır ötesi askeri operasyonlarda şehit verilmesini de eleştirmiş ve Suriyeli mültecilerin ülkelerini savunmaları gerekirken onlar adına Türk askerinin Suriye’de savaşmasını AKP’nin izlemiş olduğu yanlış dış politika kararlarına bağlamıştır. Partinin konuya ilişkin atmış olduğu tweetlerde hem AKP hükümeti hem de Suriyeli mülteciler sınır ötesi yürütülen askeri operasyonlardaki insani kayıplardan sorumlu tutulmuştur:

‘Genel Başkanımız Kemal Kılıçdaroğlu: “3.5 milyon Suriyeli var Türkiye’de. **Onların gençleri denize girecek, eğlenecekler, benim gencecik filinta gibi evlatlarım** Suriye’de şehit olacak. Hiç kimseye düşman değilim ama Türkiye’yi bu hale kimler getirdi onu sorgulamak istiyorum!’ (19.06.2019)

‘**Bizim evlatlarımız Suriye’de şehit oluyor, Suriyeli gençler burada iş**

bulup çalışıyor. Bu düzene HAYIR diyoruz!’ (23.02.2021)

AKP hükümeti hem Suriye’nin kuzeyinde artan PYD tehdidini ortadan kaldırmak hem de Suriyeli mültecilerin gönüllü geri dönüşlerini sağlayabilmek amacıyla Suriye’nin kuzeyinde bir güvenli bölge oluşturma çalışmalarına başlamış ve bu kapsamda Suriye’nin kuzeyine Fırat Kalkanı, Barış Pınarı ve Zeytin Dalı Harekatı olmak üzere üç askeri operasyon yürütülmüştür. Suriye’nin kuzeyinde Suriyeli mülteciler için bir güvenli bölgenin oluşturulmak istenmesi ve bu amaç doğrultusunda yapılan askeri operasyonlarda Türk askerlerinin yaşamını kaybetmesi sebebiyle, CHP bu durumun sorumlusunu AKP hükümeti olarak değerlendirmektedir. Söylemsel açıdan değerlendirildiğinde Türk askeri Suriye’de savaşarak Suriyeli mültecilerin vatanlarını kurtarmaya çalışırken yaşamını kaybeden cesur bir kimliği ile betimlenirken, Suriyeli mülteciler kendi vatanlarını korumak için herhangi bir mücadeleye girişmeyen, keyif düşkün öteki olarak nitelendirilerek olumsuzlanmıştır. Dolayısıyla söylemde Suriyeli mültecilerin olumsuz yönlerine vurgu yapılarak tüm Suriyeliler rahatlarına düşkün bir kesim olarak sunulmuş ve Suriyeliler arasında Suriye’de savaşan bir kesimin olduğu bilgisi verilmeyerek genelleştirmeye gidilmiştir. Yine tweetlerde CHP, Suriyeli mültecilerin sayısına vurgu yapılmış ancak bu kadar kalabalık olmalarına rağmen vatanlarını savunmaktan kaçındıklarının altı çizilmiştir.

CHP’nin Suriyeli mültecilere ilişkin atmış olduğu tweetlerde üzerinde ağırlıklı olarak durduğu hususlardan biri de AKP hükümetinin AB ile imzalamış olduğu geri kabul antlaşmasıdır. Parti, AKP hükümetini hem Suriyeli mültecileri pazarlık konusu haline getirdiğini hem de Suriyelilerin Türkiye’de kalıcı olmasına yol açtığı hususunda eleştirmektedir. CHP’nin bu konuya ilişkin paylaşmış olduğu tweetler şu şekildedir:

‘Gn. Bşk. @kilicdaroglu: Türkiye’yi **mülteci bakım evi** yapan anlaşmaya imza attılar. 6 milyar avro verelim hepsine siz bakın diyemediler!’ (22.03.2016)

‘CHP Gn Sekreteri @kamilsindir: Davutoğlu **mülteci pazarlığını** matah bir şeymiş gibi sunuyor!’ (11.05.2016)

‘Genel Başkanımız Kemal Kılıçdaroğlu: “3 milyar avroya **insan ülkesini satar mı?** ‘Geri kabul anlaşmasını imzalamayın’ dedik, imzaladılar. Şimdi İçişleri

Bakanı çıkmış ‘AB, Türkiye’yi **göçmen deposu** yapmak istiyor’ diyor. Günaydın beyefendi. O anlaşmayı imzalayana söyle sen onu.’ (10.05.2022)

CHP’nin yukarıda paylaşmış olduğu tweetler değerlendirildiğinde hem Geri Kabul Antlaşması sebebiyle hem AKP’nin hem de AB ülkelerinin eleştirildiği göze çarpmaktadır. CHP, Avrupa Birliği’nin 6 milyar avro karşılığında Suriyeli mülteci krizinin yönetimi konusunda Türkiye’yi tek başına bıraktığını ve mültecilerin Türkiye’de kalmasını sağladığı için eleştirmekte ve bunun sorumlusunu AKP hükümetinin kararlarına bağlamaktadır. Söylemlerde seçilen göçmen deposu, mülteci bakım evi gibi benzetmeler kullanılmış ve Suriyeli mülteciler Avrupa Birliği tarafından istenmeyen ve yükü Türkiye’nin üzerine kaydırılmış bir kitle olarak sunulmuş ve mültecilere ilişkin hak temelli bir yaklaşımdan kaçınılmıştır. Ancak diğer yandan CHP, AKP hükümetini mültecileri pazarlık konusu yaptığı konusunda eleştirirken Suriyeli mültecileri yaşamları üzerinde söz sahibi olması gereken bireyler olarak sunmuştur. Yine lexical stil açısından tweetler incelendiğinde Suriyeli mülteciler Türkiye tarafından bakılıp, beslenecek kitleler olarak olumsuz biçimde sunulmuştur.

Partinin Suriyeli mültecilere ilişkin paylaşmış olduğu tweetler genel olarak değerlendirildiğinde her ne kadar Suriyeli mültecilerden söylemde kardeş ifadesiyle bahsedilse de söylemin devamında mültecilerin Türkiye’yi olumsuz etkilediği sıklıkla vurgulanmaktadır. CHP, Suriyeli mülteciler üzerinden AKP hükümetini Suriye’de izlemiş olduğu dış politikayı ve göç politikasını yargılamakta ve AKP’nin Suriyeli mülteciler için yaptığı fedakarlıkları kendi halkı için yapmadığı algısı oluşturmaya çalışmaktadır. Böylece CHP, hem mültecileri bir yük teması içerisinde sunmakta hem de popülist söylemlerle bütünleştirmektedir.

CHP’nin Twitter söylemlerinde sıklıkla dile getirdiği noktalardan biri de iktidar oldukları takdirde Suriyeli mültecileri ülkelere geri gönderilecekleridir. Suriyelilerin ülkelere geri gönderilmesi meselesi yalnızca CHP tarafından değil diğer muhalif partiler tarafından da siyasette araçsallaştırılmaktadır ve CHP Suriyeli mültecilere AKP tarafından Türk vatandaşlığı verildiğini ve bunun sebebinin AKP’nin iktidarda kalabilmek için Suriyeli mültecilere oy kullandıracağı beklentisi olduğunu ileri sürmektedir. Her ne kadar Türkiye’de Suriye vatandaşlarının bir bölümü vatandaşlık verilmiş olsa da bu uygulama Türkiye’de Vatandaşlık Kanunu şartları

çerçevesinde gerçekleşmektedir. Ayrıca Suriyeli mülteciler Türkiye’de hukuki açıdan geçici koruma statüsü altındadır. Dolayısıyla mültecilerin tamamına Türk vatandaşlığı hakkının tanınmış olması durumu söz konusu değildir. Ancak Suriyelilerin sayısının Türkiye’de 3.5 milyona yakın oluyor olması ve AKP’nin mültecilere açık kapı politikası uygulamış olması diğer ana muhalefet partilerini seçimlerde AKP’yi destekleyebilecekleri noktasında endişelendirmektedir.

CHP bunlara ilaveten Suriyeli mültecilerin özellikle sayısının çok fazla olması sebebiyle Türkiye’nin demografik yapısını bozacakları yönünde endişe taşımaktadır. Suriyeli mültecilerin sayısının giderek artıyor olması ve Suriyeli kadınların doğum oranlarının yüksekliği Türk toplumunda zaman zaman azınlık durumuna düşebilecekleri endişesi yaratmakta ve bu algı CHP tarafından Twitter söylemlerinde şu şekilde ifade edilmektedir:

‘Ülkemizin mahallelerini emperyalistlere peşkeş çektin, milyonlarca sığınmacı ile devletin **demografisini değiştirdin**. #Unutmayacağım!’ (11.09.2021)

‘Grup Başkanvekilimiz Engin Özkoç: “90 yılda gelen sığınmacı sayısı 2 milyon, son 10 yıldaki politikalarla şimdi sığınmacı sayısı 8 milyon. **Pek çok ülke nüfusundan fazla... Memleketin başına belayı sardılar** nasıl halledecekleri konusunda fikirleri yok. Planları yok. Ama bizim var!’ (20.04.2022)

Söylemlerde yine Suriyeli mülteciler AKP hükümetinin dış politikasını ve açık kapı politikasını eleştirmek için araçsallaştırılmakta ve milyonlarca, 90 yılda 2 milyon son 10 yılda 8 milyon gibi sayısal ifadelerle tehditin büyüklüğüne dikkat çekilmeye çalışılmaktadır. Yine Suriyeli mülteciler parti tarafından memleketin başına sarılmış bir bela metaforuyla olumsuz şekilde yapılandırılmıştır.

Sonuç olarak değerlendirildiğinde, AKP’nin Twitter söylemlerinin aksine CHP’nin söylemlerinde Suriyeli mültecilere ilişkin yük temasının ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Suriyeli mülteciler, hükümetin ayrıcalıklar tanıdığı, vergi vermeyen, Türkiye’nin ekonomisine yük getiren, ülkenin güvenliğini ve kamu düzenini tehdit eden, demografisini bozan kitle olarak sunulmaktadır. Yine AKP’nin izlemiş olduğu açık kapı politikası ve Suriye’de izlemiş olduğu dış politika CHP tarafından eleştirilmekte, Türkiye’nin karşı karşıya kalmış olduğu bu kitlesel göç hareketinin

sorumlusu AKP olarak değerlendirilmekte ve özellikle AB ile yapılan geri kabul anlaşmasının Türkiye'yi Suriyeli mülteciler meselesinde daha yalnız bıraktığı ve mültecilerin Türkiye'de bir takım sorunlara yol açtığı düşünülmektedir.

4.3. MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ'NİN VE PARTİ LİDERİNİN SURİYELİ MÜLTECİLERE İLİŞKİN TWEETLERİNİN ANALİZİ

Tablo 3. Temalarına Göre Milliyetçi Hareket Partisi Tweetleri

Temalar	TWEET YÜZDESİ(%)	TWEET SAYISI
Sınır Ötesi Operasyonlarda Şehit Verilmesi	34%	16
Suriyeli Mültecilerin Geri Gönderilmesine Vurgu	14,9%	7
Beşar Esad Hükümetine Eleştiri	12,8%	6
Avrupa Birliği'ne Eleştiri	8,5%	4
Suriyeli Mültecilerin Ekonomiyi Olumsuz Etkilemesi	4,3%	2
Suriyeli Mülteci Sayısının Fazlalığı	4,3%	2
Ana Muhalefet Partilerine Eleştiri	4,3%	2
Suriyeli Mültecilerin Haklarına Vurgu	4,3%	2
Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Göç Politikasına Eleştiri	2,2%	1
Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Dış Politikasına Eleştiri	2,2%	1
Sınır Güvenliği Sorunu	2,2%	1
Suriyeli Mültecilere Türk Vatandaşlığı Verilmesi	2,2%	1
Suriyeli Mültecilere Ayrıcalık Tanındığının Düşünülmesi/Türk Vatandaşların İkinci Plana İtildiğinin Düşünülmesi	2,2%	1
Suriyeli Mültecilerin Milli Güvenliği Olumsuz Etkisi	2,2%	1
TOPLAM	100	47

2011-2022 yılları arasında Milliyetçi Hareket Partisi'nin resmi Twitter hesabından ve Parti lideri Devlet Bahçeli'nin resmi Twitter hesabından yapmış olduğu paylaşımlar değerlendirildiğinde Suriyeli mültecilere ilişkin toplam 47 tweete ulaşılmıştır. 47 tweetin içeriği değerlendirildiğinde tweetlerin %34'ünün (n:16) Suriye'ye yönelik sınır ötesi operasyonda şehit verilmesi, %14.9'unun (n:7) Suriyeli mültecilerin geri gönderilmesi, %12.8'inin (n:6) Beşar Esad hükümetinin eleştirisi, %8.5'unun (n:4) Avrupa Birliği'nin eleştirisi, %4.3'ünün (n:2) Suriyeli mültecilerin ekonomiyi olumsuz etkilemesi, %4.3'ünün (n:2), Suriyeli mültecilerin sayısının fazlalığı, %4.3'ünün (n:2) ana muhalefet partilerinin eleştirisi, %4.3'ünün (n:2) Suriyeli mültecilerin haklarına vurgu, %2.2'sinin (n:1) Adalet ve Kalkınma Partisi'nin göç politikasının eleştirisinin, %2.2'sinin (n:1) Adalet ve Kalkınma Partisi'nin dış politikasının eleştirisi, %2.2'sinin (n:1) Suriyeli mültecilere Türk vatandaşlığı verilmesi, %2.2'sinin (n:1) Suriyeli mültecilere ayrıcalık tanındığının düşünülmesi/Türk vatandaşların ikinci plana itildiğinin düşünülmesi ve %2.2'sinin (n:1) Suriyeli mültecilerin milli güvenliği olumsuz etkileri ile ilgili olduğu belirlenmiştir.

MHP'nin Suriyeli mültecilere ilişkin söylemleri değerlendirildiğinde MHP'nin milliyetçi bir parti niteliği taşımasına bağlı olarak özellikle Suriye'de sınır ötesi operasyonlarda şehit verilmesi hususuna önem verdiği görülmektedir. MHP'de CHP gibi Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye geldikleri ilk yıllarda Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı bu kitlesel göç akınını AK Parti hükümetinin Suriye dış politikasında almış olduğu yanlış kararlara bağlamaktadır. Parti tarafından paylaşılan tweetlerde gelen mülteci sayısının fazlalığı üzerinde durulmuş ve Suriyeliler bir sorun olarak nitelendirilmiştir:

'3 milyona yakın Suriyeli sığınmacının kontrolsüzce ülkemize alınması sıkıntılara sebep olmuştur.' (23.03.2016)

'Suriyeli mülteci sorunununda Türkiye'nin uyguladığı dış politikanın büyük payı var.' (13.07.2016)

Yine MHP bu yıllarda paylaşmış olduğu tweetlerinde diğer muhalefet partileri gibi AK Parti'nin AB ile Mart 2016 tarihinde imzalamış olduğu geri kabul antlaşmasını eleştirmiş ve AB ülkelerini Türkiye'ye karşı samimiyetsiz davranan

öteki olarak nitelendirirken, Türkiye'yi mülteci krizinde mağdur edilen ülke olarak tanımlamıştır:

‘MHP’li Halaçoğlu: Suriyeli Mülteciler **Ülke Ekonomisini Olumsuz Etkiledi.**’ (24.09.2012)

‘Koçdemir: **Avrupa Birliği** Suriyeli göçmen konusunda Türkiye'ye **iki yüzlü davranmaktadır.**’ (10.03.2016)

‘**Türkiye; mülteci deposu**, AB’nin sınır kapılarında bekleyen **kiralık bekçisi** olamayacaktır.’ (26.04.2016)

MHP, AKP’yi tweetlerinde AB’den maddi yardım karşılığında, AB’nin sınırlarını korumayı taahhüt ettiği için eleştirmekte ve Türkiye’nin içinde bulunduğu durumu kiralık bekçi metaforuyla açıklamaktadır. MHP’nin 2018 öncesi Twitter söylemleri değerlendirildiğinde yer yer Suriyeli mültecileri Bunun temel sebebi MHP’nin AKP ile 2018 yılından itibaren Cumhur İttifakı adı altında siyasi ittifak içerisinde bulunması ve dolayısıyla AKP’nin Suriyeli mülteciler konusunda izlemiş olduğu politikaları açıktan eleştirmek istememesidir. Ayrıca MHP, Twitter söylemlerinde Suriyeli mültecileri yük temasıyla da ilişkilendirmiştir.

Ancak MHP 2018 yılından itibaren AK Parti ile Cumhur İttifakı içerisine girince Suriyeli mültecilere ilişkin söylemleri giderek AK Parti ile paralellik göstermeye başlamıştır. MHP milliyetçi bir retoriğe sahip bir parti olması sebebiyle Suriye’deki askeri operasyonlarda hayatını kaybeden Türk askerlerine sıklıkla söylemlerinde yer vermiş ancak diğer yandan TSK’nın Suriye’de yapmış olduğu askeri operasyonları desteklemiştir. Diğer bir şekilde ifade edilecek olursa MHP, AK Parti ile siyasi ittifak içerisinde olması sebebiyle Suriyeli mülteciler konusunda diğer muhalefet partileri kadar sert söylemlerden kaçınmış, ancak hem AK Parti gibi hem de diğer muhalefet partileri gibi Suriyeli mültecilerin ivedi bir şekilde ülkelerine döndürülmeleri gerektiğinin altını çizmiştir. MHP’nin Suriye’de bir güvenli bölge oluşturulmasına ilişkin yaklaşımları tweetlerine şu şekilde yansımıştır:

‘TSK’nın yürüttüğü Fırat Kalkanı Operasyonu sonucu **260 bin Suriyeli**, Suriye’nin **kuzeyine dönmüştür**. Bölgede altyapı çalışmaları, insanca yaşama şartları oluşturuldukça **Suriyeli misafirler** hızla vatanlarına döneceklerdir.’

(30.11.2018)

‘Ali Muhittin TAŞDOĞAN: **Kahraman Mehmetçik’in** Barış Pınarı Harekâtı Allah’ın izniyle başarıyla sonuçlanacaktır. **Suriyeli misafirlerimiz** oluşturulan güvenli bölgeyle **vatanlarına dönecekler** ve böylece coğrafyamızda yaşanan **bu tarihî insanlık dramı Türk’ün eliyle çözüme ulaşacaktır.**’ (22.10.2019)

‘Suriye’de **yurtlarından yuvalarından kopanların** güvenli ve gönüllü şekilde, insana yaraşır bir şekilde ikamet yerlerine dönüşleri konusunda her ülkenin yapacakları vardır ve acilen de sağlanmalıdır. **Türkiye’nin Suriye politikası doğrudur**, haktan ve hakikatten yanadır.’ (06.03.2020)

MHP’nin yukarıda atmış olduğu tweetler değerlendirildiğinde parti 2018 öncesi AK Parti’nin dış politika kararlarını eleştirirken, bu tarihten sonrasında AK Parti ile ittifak içerisinde olmasına bağlı olarak hükümetin izlemiş olduğu Suriye politikasını onayladığı göze çarpmaktadır. Yine söylemlerde Suriyeli mülteciler Türkiye’de sorunlara yol açan ve Türkiye’ye yük getiren bir kesim olarak değil insanlık dramının öznesi, yuvalarından koparılan mağdur kişiler olarak betimlenmiş ve kamuoyunun gözünde durumun insani yönüne vurgu yapılmış ve söylemde empati vurgusu ön plana çıkarılmaktadır. Bununla beraber Türk’ün izniyle Suriyelilerin vatanlarına döndürülecek olduklarının altının çizilmesi Türk kimliğinin cesur ve kahraman biz kimliğiyle olumlandığını göstermektedir. Suriyeli mültecilere yönelik herhangi bir olumsuz söylemin olmadığı ancak Suriye iç savaşının üzerinden 12 yıl geçmesine rağmen mültecilerin halen Türkiye’nin misafirleri olduklarının vurgusunun yapılması, hak temelli bir yaklaşımın yokluğuna işaret etmektedir. Bunlara ilaveten MHP, AK Parti’nin yaklaşımıyla uyumlu biçimde tweetlerinde Suriye’deki Esad yönetiminin meşruiyetini kaybettiğine inanmakta ve Türkiye’deki diğer muhalefet partilerinin yaklaşımının aksine Esad ile görüşme fikrine sıcak yaklaşmamakta ve Esad yönetimini yüzbinlerce Suriye vatandaşının yaşamını kaybetmesinden sorumlu tutmaktadır:

‘Genel Başkanımız Devlet Bahçeli: Yansın Suriye, yıkılsın İdlib, **kahrolsun Esad.**’ (11.02.2020)

‘drtasdogan: **Zalimler** döktükleri **her damla kanın bedelini** elbette ödeyecektir. Zalim Esad rejimi yıkılmadan, **zalim cezasını bulmadan**

Suriye’ye huzur ve güvenliğin gelmeyeceği bir kez daha anlaşılmıştır.’
(04.02.2020)

Söylemlerden de anlaşılacağı üzere, MHP’nin paylaşmış olduğu tweetlerde Suriye yönetimi zalim öteki olarak sunulmakta ve her damla kan metaforuyla yaşamını kaybeden Suriye vatandaşlarına atıfta bulunmaktadır. Yine 2020-2022 yılları arasında partinin atmış olduğu tweetler değerlendirildiğinde bu yıllarda MHP’nin Suriyeli mültecilerin Türkiye’de olmasını eleştirmedeği ve onların insani durumuna vurgu yaptığı gözlemlenmektedir.

4.4. İYİ PARTİ’NİN VE PARTİ LİDERİNİN SURİYELİ MÜLTECİLERE İLİŞKİN TWEETLERİNİN ANALİZİ

Tablo 4. Temalarına Göre İYİ Parti’nin Tweetleri

Temalar	TWEET YÜZDESİ(%)	TWEET SAYISI
Sınır Ötesi Operasyonlarda Şehit Verilmesi	52,8%	38
Adalet ve Kalkınma Partisi’nin Göç Politikasına Eleştiri	11,1%	8
Adalet ve Kalkınma Partisi’nin Dış Politikasına Eleştiri	8,3%	6
Suriyeli Mültecilerin Ekonomiyi Olumsuz Etkilemesi	5,6%	4
Suriyeli Mültecilerin Demografik Yapıyı Bozdukları Düşüncesi	4,2%	3
Suriyeli Mültecilere Ayrıcalık Tanındığının Düşünülmesi/Türk Vatandaşların İkinci Plana İtildiğinin Düşünülmesi	4,2%	3
Avrupa Birliği’ne Eleştiri	2,8%	2
Suriyeli Mültecilerin Geri Gönderilmesine Vurgu	2,8%	2
Suriyeli Mültecilere Türk Vatandaşlığı Verilmesi	1,4%	1
Suriyeli Mültecilere Yapılan Yardımlar	1,4%	1
Beşar Esad Hükümetine Eleştiri	1,4%	1

Suriyeli Mültecilerin Suça Karışması	1,4%	1
Sınır Güvenliği Sorunu	1,4%	1
TOPLAM	100	72

MHP'den ayrılarak Meral Akşener genel başkanlığında 2017 yılında kurulan İYİ Parti'nin Suriyeli mültecilere ilişkin Twitter söylemleri değerlendirildiğinde Suriyeli mültecilere ilişkin toplam 72 tweete ulaşılmıştır. 72 tweetin içeriği değerlendirildiğinde tweetlerin %52.8'inin (n:38) Suriye'ye yönelik sınır ötesi operasyonlarda şehit verilmesi, %11.1'inin (n:8) Adalet ve Kalkınma Partisi'nin göç politikasına eleştiri, %8.3'ünün (n:6) Adalet ve Kalkınma Partisi'nin dış politikasına eleştiri, %5.6'sının (n:4) Suriyeli mültecilerin ekonomiye olumsuz etkileri, %4.2'sinin (n:3) Suriyeli mültecilerin demografik yapıyı bozdukları düşüncesi, %4.2'sinin (n:3) Suriyeli mültecilere ayrıcalık tanındığının düşünülmesi/Türk vatandaşların ikinci plana itildiğinin düşünülmesi, %2.8'inin (n:2) Avrupa Birliği'ne eleştiri, %2.8'inin (n:2) Suriyeli mültecilerin geri gönderilmesine vurgu, %1.4'ünün (n:1) Suriyeli mültecilere Türk vatandaşlığı verilmesi, %1.4'ünün (n:1) Suriyeli mültecilere yapılan yardımlar, %1.4'ünün (n:1) Beşar Esad hükümetine eleştiri, %1.4'ünün (n:1) Suriyeli mültecilerin suça karışması ve %1.4'ünün (n:1) sınır güvenliği sorunu ile ilgili olduğu belirlenmiştir.

Partinin, MHP gibi milliyetçi bir söyleme sahip olması sebebiyle en çok üzerinde durduğu temanın Suriye'de yapılan askeri operasyonlar neticesinde şehit verilmesi olduğu göze çarpmaktadır. İYİ Parti'de CHP gibi AKP'nin hem Suriyeli mültecilere yönelik izlemiş olduğu göç politikasını hem de Suriye meselesindeki dış politikasını eleştirmektedir. Bununla beraber partinin söylemlerinde Suriyeli mültecilerin yük oldukları algısı sık sık vurgulanmaktadır:

'AKP biterse Türkiye felakete sürüklenir" diyor. Ne olur? Dolar 6 lira mı olur? Enflasyon %50 mi olur? Para kalmaz, İşsizlik Fonu'na mı göz dikilir? **göçmen akınına uğrar, milletin rızkını 4 milyon Suriyeli'ye mi yedirilir?** 5.000 yıllık Türk devleti, senin gitmenle yıkılmaz!' (09.10.2018)

'Suriye'nin 2018 bütçesi **8 milyar dolar**. Yani Esad, **18 milyon Suriyeli'ye 8 milyar dolar harcıyor**. Bizim iktidarsa **4 milyon sığınmacıya 40 milyar dolar harcıyor!**

Esad sizden daha hesaplı. 4 milyon sığınmacı için **Esad’a bedeli neyse verelim o baksın.** #MilletinSesiMecliste’ (08.01.2019)

‘Suriyeli sığınmacılar **hem kriminal manada, hem de sosyolojik manada ülkemiz için büyüyen bir sorundur.** İktidar çok hızlı bir şekilde aracı devletleri aradan çıkarıp, Şam’la görüşmeli ve Esad’ın kendi insanlarını geri almasını sağlamalıdır.’ (31.10.2019)

Partinin attığı tweetlerdeki söylemler incelendiğinde Suriyelilerin gelişini olumsuzlamak ve tehlikenin büyüklüğüne vurgu yapmak için akın metaforuna başvurulduğu görülmektedir. Yine söylemde mülteciler bedavacı ve Türkiye’nin refahından hak etmediği halde pay alan bir kesim olarak sunulmakta ve tüm Suriyeli mülteci devlet yardımı alıyormuş gibi bir genelleştirmeye başvurulmuştur. Ayrıca Türk halkının ihtiyaçları için kullanılabileceği halde devlet gelirlerinin Suriyeli mültecilere harcandığının tweette belirtilmesi asıl mağdurun Türk vatandaşlar olduğu algısını dramatikleştirme yoluyla ön plana çıkarmaktadır. Parti gelen mülteci sayısına vurgu yaparak krizin büyüklüğü ortaya koymaya çalışmaktadır. CHP gibi İYİ Parti’de tweetlerinde Suriyelilerin ekonomiye yük getirdiğini belirtmekte bununla birlikte hem ülkenin demografik yapısını bozduklarını, hem sınır güvenliği sorunlarına yol açtıklarını hem de suça karışarak kamu düzenini bozduklarını belirterek mültecileri tehdit olarak sunmaktadır:

‘Suriyeli mülteciler, iktidarın bonkörlüğü sonucu, - Kilis, - Hatay, - Urfa, - Gaziantep’te **nüfus çoğunluğuna ulaşmak** üzere. Bu illerimizde **Suriyelilere ev sahibi, Türk vatandaşlarına ise misafir** muamelesi yapılıyor.’ (13.11.2018)

‘2040’ta Suriyelilerin sayısı 7,5 milyon olacak. Yani ülkemizde yaşayan **her 13 kişiden biri Suriyeli olacak.** Bu etnik yapı ile Türkiye’de millî devleti nasıl koruyacaksınız? Bir jeopolitik sarsıntıda sınır şehirlerimizin **millî bütünlükten kopma tehdidini** nasıl engelleyeceksiniz?’ (02.10.2018)

Suriyeli mülteciler Türkiye’ye göç ettikten sonrasında özellikle hem coğrafi hem de kültürel yakınlığı nedeniyle Kilis, Hatay, Gaziantep hem de Urfa gibi sınır illeri seçmişler ve bu durum bu illerde yaşayan Suriyeli mülteci sayısının yüksek olmasına yol açmıştır. Partinin tweetlerinde Suriyeli mültecilerin sayısının Türk vatandaşların sayısını geçtiği vurgulanarak abartı yoluna başvurulmakta ve kalıcı

oldukları takdirde Suriyelilerin ev sahibi Türk vatandaşları misafir metaforuna benzetilerek kurbanlaştırılmıştır. Yine ikinci tweette de benzer şekilde mültecilerin Türkiye’de kaldıkları takdirde sayılarının giderek artacağı ve uzun vadede hem ülkenin homojen yapısını hem de demografik yapısını bozacakları ileri sürülerek kamuoyundaki mültecilerin ülkenin bekası için tehdit oldukları algısı güçlendirilmeye çalışılmaktadır. Buna ilaveten parti söylemde abartıya kaçarak Suriyelilerin yaşadığı sınır illerin ileri vadede Türkiye’den kopabileceğini dahi iddia etmektedir.

Kısaca belirtilecek olursa, CHP gibi İYİ Parti’de Suriyeli mültecilerin geldikleri günden itibaren Türkiye’de bir takım ekonomik ve toplumsal sorunlara yol açtıklarının altını çizmekte ve özellikle Suriyeli mültecilerin sayısının artmasına bağlı olarak Türkiye’de çoğunluklu olarak yaşadıkları illerde demografik yapıya zarar vereceklerini belirtmektedir. Ayrıca Parti CHP gibi AKP hükümetinin Suriyeli mültecilere bir takım ayrıcalıklar tanıdığını ifade etmekte ve Suriyelilerin gelişyle birlikte Türk vatandaşların eskisi kadar rahat olamadığını ve kendi ülkelerinde ikincil bir statüye düştüğünü ifade etmektedir. Parti ülkedeki tüm bu dönüşümü tweetlerinde AKP’nin izlemiş olduğu yanlış politika kararlarına bağlamaktadır:

‘Milyonlarca Suriyeli göçmenin, 33 milyar dolar, yani 200 milyar liralık yükünü, milletimizin sırtına yüklemeye hakkınız var mıydı? Ama yaptınız. Milletimize harcamaya gelince, yük, öyle mi? Kendisi 46 yaşında emekli olmuş. Vatandaşımız söz konusu olduğunda, yük, öyle mi?’ (23.10.2018)

‘Suriye’den aracını getiren mültecilere, geçici sürücü belgesi şartı getirin. Dışarıdan getirilen araçlar için, bir Türk vatandaşı ne kadar vergi ödüyorsa, o kadar vergiyi Suriyeli mültecilerden de alın.’ (20.11.2018)

Paylaşılan tweetlerden de anlaşılacağı üzere söylemlerde mültecilere yapılan harcamalara vurgu yapılmış ve yük vurgusu yinelenmiştir. Mülteciler ile Türk vatandaşlar arasında bir mukayeseye gidilerek mülteciler geldikten sonrasında Türk vatandaşları ikincil plana düştüğü belirtilerek mültecilerin vatandaş açısından refahın paylaşımı noktasında rekabet yarattığı vurgulanmaya çalışılmış ve Türk vatandaşlar kurbanlaştırılmıştır. Böylece yük teması popülist söylemle bütünleştirilmiştir. Ayrıca mülteciler arasında her ne kadar Türk ekonomisine katkı sağlayan kesim varsa da söylemde bu bilgi verilmemiş ve vergilerini ödemeyerek haksız rekabete yol açtıkları

anlayışı vurgulanarak yadsıma yoluyla vergisini düzenli ödeyen ve Türkiye’ye olumlu katkıları olan Suriyeli mülteciler söylemde gözden gelinmiş ve genelleştirme yoluyla tüm Suriyelilerin bu şekilde hareket ettiği iddia edilmiştir. İYİ Parti de söylemlerinde CHP gibi iktidara gelindiği takdirde en kısa zaman zarfında suriyeli mültecilerin ülkelerine geri gönderileceklerinin altını çizmektedir. Son olarak parti milliyetçi bir söyleme sahip olması sebebiyle Suriyeli mültecilere Türk vatandaşlığı verilmesi konusuna oldukça eleştirel yaklaşmaktadır. Parti Suriyeli mültecilerin Türkiye’de daha da kalıcı olması olasılığını arttıran böyle bir uygulamanın olmaması gerektiğini ve bu durumun Türk kimliğine zarar vereceğinin altını tweetlerde çizmektedir:

‘Türkiye’de **yaşayıp bayramda Suriye’ye gideceklerine**, Suriye’de evlerinde yaşasınlar, bayramlarda buyursunlar gelsinler. Doğrusu budur. Olması gereken budur. İYİ Parti olarak Suriyeliler’e **Türkiye’de vatandaşlık değil, Suriye’de geri dönebilecekleri bir vatan vermek istiyoruz.**’ (02.11.2018)

Tweetlerde görüldüğü üzere bazı Suriyeli mültecilerin bayramlarda ülkelerine döndükleri belirtilerek aslında Suriye’de savaşın bittiği ancak bitmesine rağmen Suriyelilerin ülkelerine dönmediği ileri sürülmektedir. Ayrıca parti diğer muhalif partiler gibi Twitter söylemlerinde iktidar oldukları takdirde Suriyeli mültecileri ülkelerine geri göndereceklerinin altını çizmekte olup bu sorunu çözebilecek potansiyele sahip tek partinin kendilerinin olduğunu belirtmekte ve böylece halkın desteğini almayı amaçlamaktadır. Son olarak parti, AK Parti ve MHP’nin aksine Suriyeli mültecilerin geri dönüşünün sağlanması konusunda gerekirse Esad yönetimi ile masaya oturulabileceklerinin mesajını da üstü kapalı olarak tweetlerinde ifade etmektedir.

4.5. HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİNİN VE PARTİ LİDERİNİN SURIYELİ MÜLTECİLERE İLİŞKİN TWEETLERİNİN ANALİZİ

Tablo 5. Temalarına Göre Halkların Demokratik Partisi Tweetleri

Temalar	TWEET YÜZDESİ(%)	TWEET SAYISI
Adalet ve Kalkınma Partisi’nin Dış Politikasına Eleştiri	48	48

Suriyeli Mültecilerin Haklarına Vurgu	42	42
Kürt Meselesi	10	10
TOPLAM	100	100

2011-2022 yılları arasında Halkların Demokratik Parti'nin resmi Twitter hesabından yapmış olduğu paylaşımlar değerlendirildiğinde Suriyeli mültecilere ilişkin toplam 100 tweete ulaşılmıştır. 100 tweetin içeriği değerlendirildiğinde tweetlerin %48'sinin (n:48) Adalet ve Kalkınma Partisi'nin dış politikasına eleştiri ile ilgili olduğu, %42'sinin (n:42) Suriyeli mültecilerin haklarına vurgu olduğu, %10'unun (n:10) Kürt meselesi ile ilgili belirlenmiştir.

HDP'nin Twitter söylemleri incelendiğinde üzerinde en fazla durduğu hususun diğer ana muhalefet partileri CHP ve İYİ Parti'nin yaklaşımları ile paralel şekilde AKP'nin Suriye'de izlemiş olduğu dış politika eleştirisi olduğu göze çarpmaktadır. Parti AKP'nin Suriye'de izlemiş olduğu yanlış dış politika nedeniyle Türkiye'nin bu kitlesel göçe maruz kaldığını tweetlerinde şu şekilde ifade etmektedir:

'AKP, Suriye'de **barbar ordularını** destekleme **kararı alıncaya dek mülteci akını yoktu**. Davutoğlu bizatihi terörü örgütledi. #Demirtaş' (05.04.2016)

'İdlib'deki trajediden mülteciler değil iktidar sorumludur göçmen ve Mülteciler Komisyonumuz adına Gülsüm Ağaoğlu'nun açıklaması' (29.02.2020)

Parti Twitter söylemlerinde Suriye'deki Esad rejimini barbar olarak değil Kuzey Suriye'de askeri operasyonlar yapan AKP'yi barbar olarak nitelendirmektedir. Bunun sebebi AKP hükümetinin Kuzey Suriye'de yapmış olduğu askeri operasyonlar, burada ağırlıklı olarak Kürt popülasyonun yaşıyor olması ve bu insanlarla etnik bağlarının oluyor olmasıdır. Her ne kadar Türk hükümeti Kuzey Suriye'de PYD terör güçlerinin bölgede yaratmış olduğu güvenlik sorununun önlenmesine ve Suriyeli mültecilerin burada kurulacak olan güvenli bölgeye aktarılmasına yönelik bu operasyonları yürütüyorsa da, HDP Suriye'de Kürtlerin ağırlıklı olarak yaşadığı bu bölgede yapılan askeri operasyonları Kürtlerin zorla yerinden edilmesi olarak yorumlamakta ve bir işgal olarak değerlendirmektedir:

‘#Sancar: **IŞİD’E, ÖSO çetelerine sınırlarını açan, akın akın oraya gitmelerini sağlayan, Kürtler kazanım sağlamasın diye işgale başvuran, Efrîn’i Serêkaniyê’yi işgal eden iktidar politikaları** bugün bu ülkede bu kadar sayıda insanın sığınmacı olarak bulunmasının başlıca sebebidir.’ (19.04.2022)

Diğer yandan HDP, diğer ana muhalefet partilerinin aksine Türkiye’de yaşayan Suriyeli mülteciler meselesine insan hakları bağlamında yaklaşmakta ve Suriyeli mültecilerin Türkiye’de zor şartlar altında yaşamlarını idame ettirdiklerini ve mültecilere misafir yaklaşımından çok hakları olan bireyler olarak yaklaşılması gerektiğinin altı çizilmektedir. Özellikle Suriyeli mültecilerin iş piyasasında emek sömürüsüne maruz kaldıkları parti tarafından Twitter söylemlerinde vurgulanmaktadır:

‘Sebahat Tuncel: Başbakan övünüyor, "Türkiye’de bir milyon Suriyeli var.” **Peki sen o insanların koşullarını biliyor musun?**’ (29.04.2014)

‘#Demirtaş: Türkiye’nin doğudan ve Suriye’den gelenlere de mülteci hakkı tanınması lazım. **Yaşayabilecekleri insani koşullar yaratılmalı.**’ (12.07.2016)

‘#Temelli: mülteciler konusunda her geçen gün ciddi bir ırkçı söylem ülkeyi kaplamakta. **Mültecilerin haklarına da sahip çıkacağız. Onları mülteci yapan da, bu koşullarda çalışmaya mahkum eden de bu iktidardır, bu iktidarın savaş politikalarıdır.**’ (11.06.2019)

‘1 Mayıs’ta **açlığa terk edilen göçmen emekçileri unutmuyoruz!** göçmen ve mülteci Komisyonu Eş Sözcümüz Gülsüm Ağaoğlu’nun açıklaması.’ (28.04.2020)

HDP, söylemlerinde Suriyeli mültecileri mağdur edilen bir kesim olarak sunmakta ve kurbanlaştırmakta ve her ne kadar bu mağduriyetin kaynağı temelde Suriye’deki hükümet olsa da HDP tweetlerde bilgi eksiltimine giderek AK Parti hükümeti bu insani krizin sorumlusu gibi göstermektedir. Bununla beraber HDP’nin Twitter söylemlerinde mültecilere karşı olumlu ve hak temelli bir yaklaşımın olması sebebiyle empatinin ön plana çıktığı gözlemlenmektedir. Diğer muhalif siyasi partilerin büyük bir bölümü Suriyeli mültecilerin Türkiye’de ekonomiye bir yük getirdiğini ve işsizlik sorununu olumsuz etkilediğini belirtirken, HDP’nin soruna iki

perspektiften baktığı ve Suriyeli mültecilerin de emek sömürsüne maruz kaldığını belirttiği gözlemlenmiştir. HDP her ne kadar AK Parti Suriyeli mültecilere açık kapı politikası uygulamış olsa da kimlik siyaseti üzerinden AK Parti'yi eleştirmekte ve Türkiye'deki Kürt sorunu üzerinden Suriyeli mültecilerin haklarının korunmadığını ve zaman zaman insan hakları ihlalleriyle karşı karşıya olduklarının altını çizmektedir. Özellikle Türkiye'ye Suriye'den göç eden kişiler arasında Kürt kökenli kişilerinde bulunuyor olması HDP'nin gelen mültecilerin bir bölümüyle etnik bağlarının bulunması bağlamında onların haklarını savunmasını sağlamaktadır.

Yine HDP'de, hem AK Parti'nin hem de CHP, MHP ve İYİ Parti'nin dile getirdiği gibi Avrupa Birliği'nin Suriyeli mülteciler meselesindeki duyarsız yaklaşımını eleştirmektedir. Ancak diğer yandan HDP, diğer muhalefet partileri gibi AK Parti hükümetini Suriyeli mültecileri pazarlık konusu haline getirdiği için ve Avrupa Birliği tarafından kabul edilmeyen düzensiz göçmenleri almayı kabul ettiği için tweetlerinde eleştirmektedir:

'#Yüksekdağ: AKP-Saray iktidarı **çöktürme planını** uyguladı, **mülteci pazarlığı** karşısında da Batı dünyasıyla anlaştı.' (19.01.2016)

'#Temelli: Erdoğan'ın Almanya ziyaretinde ekonomi ön plana çıktı, **göçmen politikalarında yine pazarlık yapıldı**. Göçmen sorununun çözümü buradan geçmiyor. Bu yaklaşım sürerse **Ege ve Akdeniz, göçmen mezarlığı olmaya devam edecek**. Avrupa'ya sesleniyoruz; **bunun vebali boynunuzda olur**.' (29.09.2018))

'D. Dilan Taşdemir: Mülteciler konusunda **Avrupa başta olmak üzere bütün dünya ikiye bölünmüş bir tutum içerisinde**. Alan Kurdî üzerinden vicdanını temizleyenler bugün binlerce Alan Kurdî'nin benzer bir durumu yaşama riskini izliyor. Elinizi Suriye'den ve bu insanların hayatından çekin.' (06.03.2020)

Tweetlerde de vurgulandığı gibi HDP, AK Parti'nin para karşılığında AB ile anlaşmasını ve bu anlaşmanın hak temelli bir yaklaşımdan uzak olduğu belirtilmektedir. Söylemde yine göçmen mezarlığı metaforu kullanılarak, Ege ve Akdeniz'de yaşamını kaybeden ve kaybetmeye devam edecek olan göçmenlerin sorumluluğu AK Parti hükümetine ve Avrupa Birliği ülkelerine yüklenmektedir. Tweetlerde mülteciler hem AK Parti'nin hem de AB'nin izlemiş olduğu politikaların mağduru olarak sunulmaktadır.

kurbanlaştırılmaktadır.

4.6. ZAFER PARTİSİ'NİN VE PARTİ LİDERİNİN SURİYELİ MÜLTECİLERE İLİŞKİN TWEETLERİNİN ANALİZİ

Tablo 6. Temalarına Göre Zafer Partisi Tweetleri

Temalar	Tweet Yüzdesi (%)	Tweet Sayısı*
Suriyeli Mültecilerin Geri Gönderilmesine Vurgu	31,02%	85
Suriyeli Mültecilerin Ekonomiyi Olumsuz Etkilemesi	19,7%	54
Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Göç Politikasına Eleştiri	19,34%	53
Suriyeli Mültecilerin Suça Karışması	14,59%	40
Suriyeli Mültecilerin Demografik Yapıyı Bozdukları Düşüncesi	8,75%	24
Suriyeli Mültecilere Ayrıcalık Tanındığının Düşünülmesi/Türk Vatandaşların İkinci Plana İtildiğinin Düşünülmesi	7,29%	20
Suriyeli Mültecilerin Milli Güvenliği Olumsuz Etkisi	6,93%	19
Suriyeli Mültecilere Türk Vatandaşlığı Verilmesi	5,47%	15
Ana Muhalefet Partilerine Eleştiri	4,37%	12
Suriyeli Mültecilere Oy Kullandırıldığı İddiası	3,28%	9
Suriyeli Mültecilere Yapılan Yardımlar	3,28%	9
Sınır Güvenliği Sorunu	2,91%	8
Beşar Esad ile İşbirliği Yapma	2,55%	7
Suriyeli Mültecilerin İşsizlik Sorununa Yol Açması	2,55%	7

Sınır Ötesi Operasyonlarda Şehit Verilmesi	1,09%	3
Mülteci Haklarına Eleştiri	0,72%	2
Avrupa Birliği'ne Eleştiri	0,72%	2
Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Dış Politikasına Eleştiri	0,36%	1
Suriyeli Mültecilerin Sınır Dışı Edilmesi	0,36%	1
Suriyeli Mültecilerin Sosyal Uyum Sorunu	0,36%	1
Suriyeli Mültecilerin Haksız Rekabet Yaratması	0,36%	1
Suriyeli Mültecilerin Sigortasız İstihdamı	0,36%	1
TOPLAM	%100	274

* Bazı tweetler birden fazla tema ile ilişkili bulunmuştur.

Zafer Partisi 2021 yılında kurulan yeni bir parti olmasına rağmen Türkiye'deki diğer siyasi partiler ile kıyaslandığında Suriyeli mülteciler meselesini en fazla siyasetin gündemine taşıyan partilerin başında gelmektedir. Zafer Partisi'nin kurulduğu günden itibaren Twitter paylaşımları değerlendirildiğinde Suriyeli mültecilere ilişkin toplamda 274 tweetin atılmış olduğu belirlenmiştir. Bu tweetlerin içeriği değerlendirildiğinde %31.02'sinin (n:85) Suriyeli mültecilerin geri gönderilmesine vurgu, %19.7'sinin (n:54) Suriyeli mültecilerin ekonomiyi olumsuz etkilemesi, %19.34'ünün (n:53) Adalet ve Kalkınma Partisi'nin göç politikasına eleştiri, %14.59'unun (n:40) Suriyeli mültecilerin suça karışması, %8.75'inin (n:24) Suriyeli mültecilerin demografik yapıyı bozdukları düşüncesi, %7.29'unun (n:20) Suriyeli mültecilere ayrıcalık tanındığının/Türk vatandaşların ikinci plana itildiğinin düşünülmesi, %6.93'ünün (n:19) Suriyeli mültecilerin milli güvenliğe olumsuz etkileri, %5.47'sinin (n:15) Suriyeli mültecilere vatandaşlık verilmesi, %4.37'sinin (n:12) ana muhalefet partilerine eleştiri, %3.28'inin (n:9) Suriyeli mültecilere yapılan yardımlar, %3.28'inin (n:9), %2.91'inin (n:8) sınır güvenliği sorunu, %2.55'inin (n:7) Beşar Esad ile işbirliği yapma, %2.55'inin (n:7) Suriyeli mültecilerin işsizliğe yol açması, %1.09'unun (n:3) sınır ötesi operasyonlarda şehit verilmesi, %0.72'sinin (n:2) mülteci haklarına eleştiri, %0.72'sinin (n:2) Avrupa Birliği'ne eleştiri, %0.36'sının (n:1) Adalet ve Kalkınma Partisi'nin dış politikasına eleştiri, %0.3'ünün (n:1) Suriyeli

mültecilerin sınır dışı edilmesi, %0.36'sının (n:1) Suriyeli mültecilerin sosyal uyum sorunu, %0.36'sının (n:1) Suriyeli mültecilerin haksız rekabet yaratması ve %0.36'sının (n:1) Suriyeli mültecilerin sigortasız istihdamı ile ilgili olduğu belirlenmiştir.

Zafer Partisi'nin Suriyeli mültecilere ilişkin attığı tweetler değerlendirildiğinde en fazla gündeminde yer verdiği meselenin Suriyeli mültecilerin geri gönderileceği olduğu ve özellikle Suriyelilerin Türkiye ekonomisinde olumsuz etkiler yarattığının altının çizilerek geri dönüşlerinin zorunlu olduğunun vurgulandığı görülmektedir. Partinin Suriyeli mültecilerin geri gönderilmesine ve ekonomiye olan etkilerine ilişkin atmış olduğu bazı tweetler şu şekildedir:

'Elektrik faturalarınız arttı. Kızgınsınız. "Neden bu kadar yükseldi?" diyorsunuz. Var tabii bir nedeni. Suriye'de 5.1 milyon Suriyelinin yaşadığı bölgenin de elektrik parasını ödüyorsunuz. Zafer Partisi olarak Suriyelilerden, sığınmacılardan bahsederken, ekonomiden bahsediyoruz!' (01.02.2022)

'Zafer Partisi tarihin en büyük geri dönüş projesi ile 8 milyonu aşan sığınmacı ve kaçağı ülkelere yollayacak. Yeni milyonların gelmesini engelleyecek. Türk Milleti ülkesinde mülteci olmayacak. 100 milyar doları Türk halkı için harcayacağız.' (05.05.2022)

'13 milyon mülteci için harcadığımız 144.8milyar \$ ve 170 ülkeye 72Milyar \$ insani yardım yapılmamış olsaydı; kamu kuruluşları özelleştirilmeyecek, döviz garantili KÖİ anlaşmaları olmayacak, borç/faizi artmayacak, işsizlik olmayacak ve enflasyonun bu kadar yükselmeyecekti.' (30.11.2022)

Yukarıda Zafer Partisi'nin paylaşmış olduğu tweetler değerlendirildiğinde partinin her iki tweetinde de yük temasının ön plana çıkarıldığı görülme ve sayılara vurgu yapılarak mültecilere yapılan harcamaların büyüklüğüne dikkat çekilmek istenmektedir. Bununla birlikte parti söylemde abartıya başvurmakta Türkiye'de resmi rakamlara göre Suriyeli mültecilerle birlikte toplamda 4 milyon göçmen yaşamasına rağmen bu sayıyı iki katı olarak göstermekte yine aynı yıl içerisinde atılan iki tweet arasında hem mültecilerin sayısındaki hem de yapılan harcamaların sayısındaki tutarsızlık göze çarpmaktadır. Birinci tweet incelendiğinde mültecilerin kaçak olarak

tanımlanarak mültecilere söylemde yasadışılık kazandırılmaya çalışıldığı gözlemlenmekte ve Türk vatandaşlar için mülteci benzetmesi yapılarak asıl mağdurun vatandaşlar olduğu vurgulanarak söylemde kurbanlaştırma yoluna gidilmiştir. Ayrıca tweetlerde yalnızca Suriyeli mülteciler yapılan Türkiye ekonomisi olarak bir yük olarak sunulmakta ve yadsıma yoluyla Suriyeli mülteciler arasından Türkiye'ye yatırımlar yapan kesimler gizlenmektedir. Parti ayrıca söylemlerinde sık sık AKP'nin izlemiş olduğu hem göç hem de dış politikasını eleştirmekte ve Türkiye'nin karşı karşıya kalmış olduğu bu kitlesel göç akınının müsebbibini AKP olarak değerlendirmektedir.

Zafer Partisi'nin Suriyeli mültecilere ilişkin paylaşmış olduğu diğer tweetler incelendiğinde üzerinde en fazla durulan diğer temanın Suriyeli mültecilerin suça karıştıkları algısı olduğu görülmektedir. Zafer Partisi Twitter söylemlerinde Suriyeli mültecileri Türkiye'de asayiş bozan, ileride Türkiye'de kaldıkları takdirde Türkiye için tehdit arz edebilecek bir kitle olarak nitelendirmektedir. Zafer Partisi'nin bu konuya ilişkin atmış olduğu bazı tweetler şu şekildedir:

'Gün geçmiyor ki Suriyeliler yüzünden **bir asayiş sorunu** yaşanmasın. Dün, **Suriyeli** tarafından **gasbedilen Suriyeli** çocuğun öldürülmesinden sonra bugün, bir gencimiz konserde **Suriyeli** tarafından **bıçaklanarak öldürüldü**. **Büyük toplumsal sorunlar yaşanmadan istilacılar** gönderilmeli!' (30.10.2021)

'Bugün Suriyelilerin en fazla göç ettiği illerimizden biri olan Gaziantep Şahinbey'de yaşlı bir yurttaşımız para vermediği için **Suriyeli** tarafından **darpedildi**. Bugün yaşlı amcamıza **atılan tokatlar**, gelecekte milletimize **atılacak yumruk olmasın** diye mücadele etmeye devam edeceğiz!' (05.11.2021)

'Türkiye'ye planlı bir şekilde getirilen **sığınmacı** görünümlü **sapık ve katillerin** de aralarında bulunduğu milyonlarca kişi, bir çok Türk gencini **hayattan kopardı**. Ayşegül Aydın da onlardan biriydi. Öldürülmeseydi bugün o da sınava girecek, üniversite hayallerine kavuşacaktı.' (18.06.2022)

Partinin paylaşmış olduğu birinci tweet incelendiğinde genelleştirme yoluyla bir Suriyeli tarafından işlenmiş olan bir suçun tüm Suriyeli mültecilere mal edildiği görülmekte ve Suriyeliler kaldıkları takdirde ülkenin kamu düzenini bozacak bir kitle

olarak sunulmaktadır. Yine ikinci tweet örneğindeki söylemde Karşı Gerçeklik yoluyla gerçekleşen tek bir suç eyleminin ileride tüm Türk milletine yönelecek bir darbe olduğuna ilişkin bir çıkarımda bulunulmakta ve yumruk metaforu ile tehlikenin büyüklüğü konusunda kamuoyunun dikkati çekilmeye çalışılmaktadır. Parti ayrıca tweetlerde Suriyeli mültecileri ‘gaspçı’, ‘katil’, ‘istilacı’ ve ‘sapık’ gibi olumsuz şekilde betimlenmekte ve bunu gündelik asayiş vakalarından örnekler sunarak açıklamakta ve mültecileri sık sık yasadışılaştırmaktadır.

Zafer Partisi’nin söylemlerinde Suriyeli mültecilere ilişkin değindiği başlıca temalardan biri de Suriyelilerin Türkiye’de demografik yapıyı bozdukları yönündeki yaklaşımdır. Parti hemen gelen Suriyeli sayısının fazlalığını hem de mültecilerin doğum hızlarının yüksek olmasına bağlı olarak nüfuslarının her geçen gün arttığını ifade ederek bunun Türkiye açısından bir tehdit oluşturduğunun altını tweetlerde şu şekilde çizmektedir:

‘Bir mahalle düşünün, mahalledeki 11 bakkalın **3’ü Türk, 8’i Suriyeli!** Bu mahalleye **Türkler sığınmacı olarak** gitmiş olmalı değil mi? Yoksa bu mahalle Suriyeliler tarafından **işgal mi edildi?** Bu mahalle sizin değil **ama gitmezlerse 10 yıl içinde** sizin mahalleniz de böyle olacak!’ (29.07.2022)

‘Sevgili Kilisliler, AKP'nin ülkemize doldurduğu **13 milyon sığınmacı ve kaçak yüzünden**, Kilis'teki **Türkler azınlığa düştü. Kendi şehrinizde mülteci gibi yaşamak** zorunda bırakıldınız. 2023 seçimlerinde, Kilis yeniden Türk şehri olsun istiyorsanız, ZaferPartisi'ne destek verin!’ (30.10.2022)

Partinin konuya ilişkin atmış olduğu tweetler değerlendirildiğinde özellikle Suriyelilerin sayısının neredeyse Türk vatandaşların sayısını geçtiği Kilis şehri örneği kullanılmış ve mültecilerin bu şehirde ve ilerleyen zamanda Türkiye’deki varlığının ülke için demografik tehdit yaratacağı belirtilmiştir. Suriyeli mülteciler yaşadıkları savaş dolayısıyla herhangi bir mağduriyeti olmayan aksine Türkiye’yi işgal eden ve kaçak öteki olarak nitelendirilirken, Türk halkı bu savaştan dolayı mağdur olan biz kimliğiyle sunulmuş ve kurbanlaştırılmıştır.

Partinin diğer tweetleri değerlendirildiğinde Suriyeli mültecilerin söylemlerde yine sorunsallaştırıldığı görülmektedir. Suriyeli mültecilere Türkiye’de AK Parti hükümeti tarafından ayrıcalıklar tanındığı ve Türk halkının ikinci plana itildiği ve

mültecilerin milli güvenliğe tehdit oluşturduğu yaklaşımı partinin diğer öncelikli söylemleri arasındadır. Partinin bu konuya yaklaşımı tweetlerde şu şekilde ifade edilmiştir:

‘Gaziantep, **Türkiye'nin Filistin olmasını** istemiyor! Gaziantepçiler, Türkiye'de **kendilerini mülteci gibi** hissetmek istemiyor! Bu şehir **bir kez daha "Gazi" unvanı alacağı bir iç savaş tehlikesini** yaşamak istemiyor! Bu yüzden Gaziantepin Zaferi Türkiye'nin Zaferi olacak!’ (12.02.2022)

‘İşte bunu kastediyoruz! **Türk Milleti aç**. Yoksul vatandaşlar camilere girip yardım istiyor. Diyanet İşleri Vakfı ise Suriye’ye yardım ediyor. **Geçen hafta 500 ton kömür yollamışlardı**, bugün kamyonlar dolusu un yolla çıkıyor! **Türk Milleti aç kalsın, Suriyeliler'e bir şey olmasın!**’ (02.05.2022)

‘Türk insanının **kendi ülkesinde 2. Sınıf olması** sürecini yaşıyoruz. **Arapları üstün insan**, Arapçayı kutsal dil zanneden zihniyet **Türk Milletine kendi ülkesinde mülteci olma** hissini yaşıyor. **Herkes kendi vatanına dönecek**. Kurulan iç savaş ve bölünme komplosunu Zafer Partisi bozacak.’ (05.06.2022)

‘İç savaş travması yaşamış milyonlarca **sığınmacı ve kaçakla** birlikte, binlerce **terörist de** Türkiye'ye sokuldu. Düğmeye basmak ve **Türkiye'de bir iç savaş çıkarmak** için bir gün bekleniyor! Zafer Partisi olarak Türkiye'de iç savaş çıkarılmasına izin vermeyeceğiz.’ (03.11.2022)

Partinin konuya ilişkin atmış olduğu tweetler değerlendirildiğinde ilk tweette karşı gerçeklik yoluyla mültecilerin mağdur olmadığının altı çizilmekte ve bu durum böyle devam ettiği takdirde mültecilerin gelecekte Türkiye için tehdit olabilecekleri algısı güçlendirilmektedir. Yine Parti mültecilerin sayısına vurgu yaparak Gaziantep için bunun ileride sorun olacağının altını çizmekte ancak abartı yoluyla ileride burada bir iç savaşa evrilebileceği iddiasında bulunmaktadır. Ayrıca söylemde Gaziantep’in tarihsel süreçte göstermiş olduğu milli duyarlılık ön plana çıkarılarak Türklük kimliği cesur, savaşçı bir biz kimliği olarak Suriyeli kimliği karşısında ön plana çıkarılmaktadır. Yine son örnek tweette gelen Suriyelilerin hepsinin mağdur olmadığı ve aralarında teröristlerinde olduğunun altı çizilerek mültecileri milli güvenliğe bir tehdit olarak sunulmakta ve mültecilere ilişkin sahte ve gerçek mülteciler sınıflandırması yapılmaktadır. Parti ayrıca yukarıda belirtilen ikinci ve üçüncü tweet

örneklerinde doğrudan Türk vatandaşların ikinci plana itilmeye çalışıldığını belirtilmiş ve yine Suriyelileri mağdur olmayan öteki kimliğiyle Türk halkını ise onların savaşı nedeniyle mağdur edilmiş kitle olarak sunarak kurbanlaştırmıştır.

Zafer Partisi'nin söylemlerinde ön plana çıkardığı hususlardan biri de Suriyeli mültecilere Türkiye'de vatandaşlık veriliyor olması ve bunun amacının bu kişilere seçimlerde AKP lehine oy kullanılacağı anlayışdır.

'Türkiye önümüzdeki 8 ay sonunda muhtemel bir erken seçime gidecek. Peki Türkiye'de sonradan **vatandaşlık verilen** ve kendilerine sadece **ampule mühür basması öğretilen** kaç **yabancı** oy kullanacak? Kılıçdaroğlu'na göre çok değil, bize göre çok fazla. **1 oy seçimin kaderini değiştirecek!**' (15.08.2022)

'**İthal seçmen** ile Türk Milleti'nin elinden **seçme-seçilme hakkının alınmasına** Zafer Partisi direnecek. Kaderimizi **ülkesini terk eden Suriyeli**, Afgan belirlemeyecek. Erdoğan'ın ithal seçmen oyuyla iktidarda kalmasına izin vermeyeceğiz. Bütün seçmenlere çağrımız: **İthal seçmene diren.**' (22.10.2022).

Partinin atmış olduğu tweetler değerlendirildiğinde Suriyeli mültecilere yönelik yine yargılama tekniğiyle genel çıkarımların yapıldığı görülmektedir. Türkiye'de vatandaşlık hakkı verilen Suriyeli mülteci sayısı oldukça az olmakla birlikte genelleştirme yoluyla tüm Suriyeli mültecilere vatandaşlık veriliyormuş gibi bir algı yaratmaya çalışmış, mülteciler için ithal seçmen metaforunu kullanmış ve oy kullanacak Suriyeli sayısı çok olmamakla birlikte mülteciler Türk halkının seçme ve seçilme hakkını elinden alacak bir siyasal tehdit olarak sunmuştur. Yine tweetlerde mülteciler ülkelerini terk eden ve AK Parti'nin sembolü olan ampüle oy basmak karşılığında kendilerine vatandaşlık verilecek kişiler olarak olumsuzlanmıştır.

Zafer Partisi'nin Suriyeli mültecilerle ilgili Twitter söylemlerinde üzerinde durduğu diğer hususlar arasında Suriyeli mültecilerin Türkiye'de işsizlik sorununu körüklediği ve kendileri ülkelerinde savaşı sonlandırmak için herhangi bir mücadele belirtisi göstermezken Türk askerlerinin onlar adına Suriye'de savaşıyor olmasıdır. Parti tweetlerinde bu iki hususu şu şekilde yansıtmıştır:

‘Genel Başkan Yardımcımız Fikret Bayır; "Türkiye'de çalışabilir yaş gurubunda olan **sığınmacı** ve kaçak sayısı **4 milyon**, Türkiye'deki toplam işsiz sayısı **8 milyondur**. **Sığınmacı** ve **kaçakların** ülkelerine dönmeleri durumunda Türkiye'deki işsizlik oranı yüzde 50 azalacaktır."’ (25.07.2022)

‘Bu Suriyeli genç **Avclar sahilinde Suriye milliyetçiliği** yaparken **Mehmetçik Suriye**’de savaşıyor. Hepsini geri yollayacağız. **Git** bayrağını **Suriye**’de dalgalandır. Zafer Turizm **tek yönlü Şam seferlerine** Haziran 2023’de başlıyor.’ (10.09.2022)

‘İşte gerçek bu. **Suriyeli gençler askerlik yapmak istemediği için** Türk askerleri **Suriye**’de **şehit oluyor**. Bize ırkçı diyenler Türk Milleti’ne karşı düşmanlık yapan gerçek azınlık ırkçılarıdır. Zafer Partisi **Suriyeli gençler Türkiye’de nargile içsin** diye şehit olmasına izin vermeyecek.’ (03.12.2022)

Partinin konuya ilişkin atmış olduğu tweetler değerlendirildiğinde Suriyelilerin milliyetçilerini kendi ülkelerinde değil Türkiye’de sahillerde yaptıkları ifadesiyle ironi yapılmış ve Türk askeri onlar adına Suriye’de savaşan ve şehit olmayı göze alan güçlü biz kimliğiyle yapılandırılırken ve söylemde ulusal övünç vurgusu varken, Suriyeliler nargile içerek rahat hareket eden, askerlikten kaçan öteki olarak nitelendirilmiştir. Parti yine söylemlerinde temel amaçları olan Suriyelileri geri göndereceklerinin altını çizmiş ve kendilerine yönelik ırkçı eleştirileri kabul etmediklerini çünkü buradaki temel gayelerinin Türk milletinin istikbalini korumak olduğunu belirtmişlerdir. Bununla beraber parti, Türkiye’deki işsizlik sorununda da Suriyeli mültecilerin rol oynadığını ifade etmiş ve mülteciler Türkiye’de öncesinde de mevcut olarak bu sorun karşısında Suriyeliler tweetlerde şu şekilde sunulmuştur:

‘Genel İdare Kurulu Üyemiz Gamze Yıldırım; "Türkiye'de işsizlik artıyor, gençler iş bulamadığı için intiharı çözüm olarak görüyor. Peki AKP ne yapıyor; Türk Milleti'nin parasını **sığınmacı** ve kaçaklara harcıyor. Zafer Partisi, tüm **sığınmacı** ve kaçakları gönderecek gerekirse zorla!"’ (22.10.2022)

‘Türk gençlerini işsizliğe itip, **sığınmacı** ve kaçaklara istihdam yaratmaya çalışmak. Türk insanı ev tutamazken, **sığınmacı** ve kaçaklara evler yapmak. Türk Milleti'ni açlığa mahkum edip, devlet kaynaklarını sığınmacılara harcamak. Size terbiye sınırları içinde tepki vermek zor!..’ (27.10.2022)

Tweetlerden de anlaşılacağı üzere Suriyeli mülteciler Türkiye’de işsizlik sorununun temel nedenlerinden biri olarak sunulmaktadır. Her ne kadar Türkiye’de yapılan araştırmalar Suriyelilerin işsizlik sorunu üzerinde ciddi bir etkisi olmadığını yalnızca düzensiz iş piyasasında çalışan bazı Türk işçiler arasında işsizliğe yol açtığını ortaya koysa da (Aksu Kargın, 2016), Zafer Partisi söylemlerinde abartıya yer vererek işsizlik nedeniyle intihara yönelen gençler konusunda AK Parti hükümetinin gereken adımları atmak yerine Suriyeli mültecilere öncelik verdiğini iddia etmektedir. Yine söylemde mülteciler mağdur kişiler olarak değil kaçak olarak sunularak yasadışılaştırılmıştır.

Genel bağlamda değerlendirildiğinde Zafer Partisi’nin Suriyeli mülteciler konusunda neredeyse AK Parti ile taban tabana zıt bir yaklaşıma sahip olduğu ve hatta paylaşılan tweetler değerlendirildiğinde nefret söylemlerine varacak düzeyde sert ifadeler yer verildiği ve Suriyeli mültecilerin ötekileştirildiği göze çarpmaktadır. Partinin atmış olduğu tweetler incelendiğinde diğer ana muhalefet partilerinde olduğu gibi partinin söylemlerinde en fazla vurguladığı noktanın mültecilerin ülkelerine geri gönderilmesi hususu olduğu göze çarpmaktadır. Zafer Partisi twitter söylemlerinde Suriyeli mültecileri sıklıkla ekonomik tehdit, demografik tehdit, milli güvenliğe tehdit ve siyasi tehdit olarak nitelendirmiştir. Yapılan değerlendirmede parti söylemlerinde mültecilerin haklarına vurgunun ve onların yaşadığı ağır koşulların neredeyse hiç üzerinde durulmadığı belirlenmiştir.

Yapılan Twitter incelemesinde Zafer Partisi’nin Suriyeli mültecilere yönelik tutumunda objektif bir yaklaşımın olmadığı, mültecilerin Türkiye’ye gelmesine sebep olan zorunlu ve ağır koşulların tamamen göz ardı edildiği ve yaşadıkları sorunlara neredeyse hiç yer verilmediği aksine mağdur olan kesimin Türk halkı olduğunun belirtildiği görülmektedir. Ayrıca parti Suriyeli mültecilere yönelik söylemlerinde oldukça sert ifadeler kullanması sebebiyle ırkçılıkla suçlanabileceğini bilmekle beraber tweetlerinde söylemlerinin ırkçılık içermediğini şu şekilde savunmaktadır:

‘Genel Başkan Yardımcımız SeyitYucel06; "Biz **ortaçağ kafalı yabancı düşmanı** değiliz. Biz, ebed müddet Türk Devleti ilke ve ülküsüne bağlı Türk milliyetçileri olarak, Türkiye'nin **milli üniter yapısından** asla taviz vermeyecek **yeminli neferleriz**...Peki ya siz kimsiniz?’ (25.03.2022)

‘Ulusalcı “...” içinde tabii ki. Yoksa hiç bir gerçek ulusalcı/ milliyetçi Türkiye’nin **örtülü işgaline** karşı çıkanlara **ırkçı** ve/veya **orta çağ kafalı yabancı düşmanı** demez. Al birini vur ötekine.’ (01.04.2022)

Zafer Partisi yine tweetlerinde yargılama yoluna giderek Suriyeli mültecilerin göçünün Türkiye’nin üniter yapısını bozacağı ve hatta bir işgal niteliği taşıdığı çıkarımına ulaşmaktadır. Mülteciler söylemde istilacılar ve işgalciler olarak nitelendirililerek yine yasadışılaştırılmakta ve Zafer Partisi ve onun arkasından gelerek onun politikalarını destekleyenler ise ırkçı değil Türkiye’nin geleceğini koruyan gerçek milliyetçiler olarak nitelendirilerek olumsal kendini savunma yoluna başvurulmuştur. Böylece parti diğer siyasi partileri de milliyetçilik konusunda taviz veren ötekiler olarak nitelendirirken kendisini Türk devletinin ülküsüne sahip çıkan biz kimliğiyle tanımlamıştır.

5. BÖLÜM: TARTIŞMA VE SONUÇ

Göç olgusu tarihin ilk çağlarından itibaren insanların gerçekleştirdiği bir eylem olup günümüzde gelişen iletişim ve ulaşım ağları ile eskisine oranla çok daha fazla birey uluslararası göçün bir parçası haline gelmektedir. Bazı bireyler göç eylemini daha iyi yaşam standartlarına kavuşmak, refah düzeyi yüksek ülkelerde yaşamlarını idame ettirmek için gerçekleştirirken bazı insanlar ise savaşlar, iç çatışmalar, doğal afetler, siyasi istikrarsızlıklar ve insan hakları ihlalleri gibi mücbir sebepler nedeniyle bulundukları yerleri terk etme ihtiyacı hissetmektedir. 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 New York Protokolü kapsamında mülteci, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşü nedeniyle anavatanına dönemeyen birey olarak nitelendirilmektedir. Günümüzde uluslararası göçün parçası haline gelen insan sayısı arttıkça devletlerin sınır politikaları da bir o kadar daha kısıtlayıcı hale dönüşmektedir. Özellikle 2015 tarihinde Avrupa Birliği ülkelerinin sınırına bir milyona yakın sığınmacının dayanmış ve bu olay sonrasında Avrupa Birliği ülkeleri ulusal göç politikalarına yönelerek sınır güvenliği tedbirlerini arttırmıştır. Gerçekleşen bu göç sonrasında, bazı ülkelerde göçmen karşıtı politikalara sahip sağ partilerin başarı göstermesi, uluslararası göçün devletlerin hem ulusal politikalarında hem de siyasetinde önemli yer tuttuğuna işaret etmiştir.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin Mart 2023 yılında yayınlamış olduğu resmi rakamlara göre Türkiye'de 3.6 milyon Suriyeli mülteci yaşamaktadır. Türk hükümeti Suriye'de iç savaş başladığında ilk etapta bu sürecin çok uzun sürmeyeceğini ve Esad yönetiminin çok geçmeden iktidardan uzaklaştırılacağını varsaymış (Donelli, 2018) ancak beklenen gerçekleşmediği gibi, uygulanan 'açık kapı politikası' ile beraber Suriye'den Türkiye'ye yönelen insan sayısı her geçen gün daha da artmıştır (Kirişçi ve Ferris, 2015). Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne ve 1967 New York Protokolü'ne taraf olmakla beraber, her iki uluslararası sözleşmeyi de coğrafi çekince ile imzalamış olup yalnızca Avrupa'dan gelenlere mülteci statüsü tanıyacağını belirtmiştir.

Ancak Suriye'deki iç savaşın giderek uzaması ve derinleşmesi ile birlikte Türkiye'den iltica talep eden Suriyeli mülteci sayısının her geçen gün artması ve mültecilerin Türk toplumu üzerinde bir takım sosyal, ekonomik ve kültürel etkiler yaratmaya başlaması, yerel halkta Suriyeli mültecilere karşı tepkilerin oluşmasına

sebepe olmuştur. İlerleyen zamanlarda Suriyeli mülteciler meselesi Türk siyasetinde de yerini almaya başlamış ve özellikle Suriyeli mültecilerin Türkiye’de kalış süresinin beklenenden uzun sürmesi, mültecilerin toplum içerisindeki görünürlüğünün artması ve halkın Türkiye’nin son yıllarda yaşadığı ekonomik ve güvenlik sorunlarını Suriyeli mültecilere bağlaması, bu siyasallaşmaya zemin hazırlamıştır (Akman, 2022, s.105-106).

Günümüzde hem ana akım medyanın hem de sosyal medyanın toplumların algılarını ve düşüncelerini şekillendirmedeki önemli etkisi göz önünde bulundurulduğunda, her gün aynı anda milyonlarca kullanıcıya ulaşma potansiyeli sahip Twitter’da göçmen ve mültecilere ilişkin ne tür içeriklerin paylaşıldığı bir o kadar önem taşımaktadır. Suriyeli mültecilerin Twitter gibi sosyal medya araçlarında da nasıl temsil edildiğine ilişkin çeşitli çalışmalar yürütülmüş olup bu araştırma farklı ideolojik zemine sahip altı siyasi partinin Suriyeli mültecilere olan yaklaşımını söylemsel düzeyde sunması açısından farklılık arz etmektedir.

Bu araştırma kapsamında, Türkiye’de siyasette önde gelen altı siyasi partinin (AK Parti, CHP, MHP, İYİ Parti, HDP ve Zafer Partisi) ve parti liderlerinin resmi Twitter hesaplarında Suriyeli mültecilere ilişkin paylaşmış oldukları tweetler incelenmiş ve AK Parti için 129, CHP için 169, MHP için 47, İYİ Parti için 72, HDP için 100 ve Zafer Partisi için toplam 274 tweete ulaşılmıştır. Partilerin söylemlerinin içeriği değerlendirildiğinde, Suriyeli mültecilere ilişkin üç ana tutumun olduğu göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki mültecilere yönelik olumlu tutum içeren söylemler, ikincisi Suriyeli mülteciler üzerinden hükümetin göç politikasını ve dış politikasını eleştiren söylemler ve son olarak mültecilere karşı nefret içeren söylemlerdir. Araştırmanın konusu olan partiler arasında Zafer Partisi en geç kurulan parti olmasına rağmen Suriyeli mülteciler meselesini en fazla gündemine taşıyan parti olmuş ve ideolojik açıdan söylemlerini göçmen karşıtlığı üzerine kurgulamıştır. Yapılan değerlendirme neticesinde, MHP dışındaki diğer siyasi partilerin AK Parti hükümetini eleştirebilmek amacıyla Suriyeli mültecileri Türkiye siyasetinde araçsallaştırdığı belirlenmiştir. Bu araçsallaştırmanın yapılmasındaki temel gaye, Türk kamuoyunda Suriyeli mültecilerin Türkiye ekonomisine bir yük olduğu ve geldikleri andan itibaren toplumsal huzursuzluğa yol açtıkları algısını güçlendirerek AK Parti hükümetinin seçimlerde oy kaybına uğramasını sağlamaktır (Sarıbek, 2021, s.137). Özellikle 2021

yılında kurulan Zafer Partisi mültecilerin siyasette araçsallaştırılmalarının en belirgin örneklerinden biridir. Ayrıca Zafer Partisi göç meselesinin yalnızca yönetsel bir mesele olmadığını aynı zamanda siyasi partiler arasındaki yarışta da etkisinin olduğunu ortaya koyması açısından önem arz etmektedir (Akman, 2020).

Yapılan bu çalışma kapsamında siyasi partilerin ve parti liderlerinin Suriyeli mültecilere ilişkin atmış oldukları tweetlerin içerikleri değerlendirildiğinde AK Parti'nin paylaşmış olduğu tweetlerde üzerinde en fazla durulan hususun partinin Suriyeli mültecilere yönelik izlemiş olduğu cömert göç politikası olduğu göze çarpmaktadır. AK Parti hükümeti, Türk toplumunda Suriyeli mültecilere yönelik tepkileri yatıştırmak ve açık kapı politikasını meşrulaştırmak için zaman zaman 'ensar-muhacir' söylemini de kullanmıştır (Demirtaş, 2020). Bu söylem, Hazreti Muhammed'in güvenli bir şekilde yaşamak için destekçileriyle birlikte Mekke'den Medine'ye göç etmesine atıfta bulunmakta ve göç edenler *muhacir*, gelenleri karşılayan Medine halkı ise *ensar* olarak adlandırılmıştır (İnal ve Nohl, 2018, s.8). Bununla birlikte AK Parti'nin Twitter söylemlerinde en çok yer verdiği konuların başında Avrupa Birliği ülkelerinin Türkiye'ye Suriyeli mülteciler meselesinin yönetimi konusunda yeterli desteği sağlamaması gelmektedir. Tweetlerde Türkiye'nin Suriyeli mültecilerin yükünü tek başına yüklendiğinin altı sıklıkla çizilmekte ve Avrupa ülkelerinin bu insani kriz karşısında Türkiye'yi yalnız bıraktığı belirtilmektedir. Yine tweetlerde Türkler biz kimliği üzerinden misafirperver ve milyonlarca mülteciye kapısını açarak büyük fedakarlıklar altına girmiş bir millet olarak inşa edilirken, Avrupa ülkeleri insan haklarından uzak ve mültecilerin dramına karşı duyarsız öteki olarak nitelendirilmektedir. Özellikle 2016 yılına kadar AKP hükümeti Avrupa Birliği ülkelere yük paylaşımı konusunda eleştirel yaklaşmış ancak daha sonrasında Mart 2016'da taraflar arasında imzalanan Geri Kabul Antlaşması ile birlikte Avrupa Birliği ülkelerinin Türkiye'ye Suriyeli mültecilerin acil ihtiyaçlarının karşılanması noktasında altı milyar avro yardım yapacağını açıklamasıyla taraflar arasında ilişkiler yumuşama dönemine girmiştir. İmzalanan bu antlaşma sonrasında AKP hükümeti AB'ye ilişkin Twitter söylemlerini yumuşatmış ve ortak işbirliğine vurgu yapmaya başlamıştır. Ancak taraflar arasında imzalanan bu Geri Kabul Antlaşması ile birlikte Türkiye güvenli üçüncü ülke olarak tanımlanmış ve Suriyeli mültecilerin süresiz olarak Türkiye'de kalmalarının insan hakları bağlamında bir sıkıntı doğurmayacağı belirtilmiştir. 2017 yılından itibaren AKP hükümeti

tekrardan Avrupa Birliği'ni yük paylaşımı konusunda üzerine düşeni yeterince yerine getirmediği noktasında eleştirmeye başlamıştır. Özellikle Türkiye'nin son yıllarda Suriyeli mültecilere yapmış olduğu harcamalar göz önünde bulundurulduğunda Avrupa Birliği'nin önermiş olduğu maddi yardımın azlığı ve muhalif partilerin giderek Türkiye'de Suriyeli mültecileri siyasette daha fazla araçsallaştırmaya başlaması, imzalanan bu Geri Kabul Antlaşması'nın Türkiye'den çok Avrupa Birliği'ne fayda sağladığını ortaya koymuştur (Aksu Kargın, 2023).

2018 yılından sonra AKP'nin paylaşmış olduğu tweetler değerlendirildiğinde Suriye'nin kuzeyinde bir güvenli bölge oluşturularak Suriyeli sığınmacıların ülkelerine geri gönderilmelerinin öncelendiği belirlenmiştir. Bunun başlıca sebepleri: Suriye'de insani krizin beklenenden uzun sürmesi, Beşar yönetiminin iktidarda kalması, Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki varlığının giderek Türk halkındaki hoşnutsuzluğu arttırması, özellikle 2018 yılından itibaren Türkiye'nin ekonomik bir krizle karşı karşıya olması ve siyasi partilerin giderek Suriyeli mültecileri siyasette araçsallaştırmasıdır. Tüm bu etkenler, AK Parti hükümetinin Suriyeli mültecilerin geri dönüşünü hızlandırmak istemesinin altında yatan sebepler olarak değerlendirilebilir. AK Parti'nin tweetlerinde Suriyeli mültecilere ilişkin üzerinde durduğu temalardan biri de Beşar Esad yönetiminin eleştirisidir. AK Parti yönetimi tweetlerinde Beşar yönetimini *diktatör*, *zalim* ve *gaddar* öteki olarak nitelendirirken, Türk hükümeti bu zulüm karşısında dik duran bir devlet olarak sunulmaktadır. Sonuç olarak değerlendirilecek olursa, AK Parti'nin paylaşmış olduğu tweetlerde Suriyeli mültecilere yönelik izlenen cömert göç politikasından geri adım atılmadığı ve Türkiye'nin insan haklarına olan duyarlılığının vurgulandığı görülmektedir. Tweetlerde AKP Suriyeli mültecileri Türkiye'ye bir yük olarak göstermekten kaçınmış ve mültecilerin Türkiye'de yol açtığı ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlara değinilmemiştir.

Diğer yandan AK Parti'nin tweetleri Van Dijk'in ideolojik çözümleme kategorileri çerçevesinde değerlendirildiğinde partinin Suriyeli mülteciler meselesine yönelik kamuoyuna yapmış oldukları açıklamalarla tweetleri arasında paralellik olduğu belirlenmiştir. AK Partinin söylemlerinde empatinin, yük karşıtı söylemin ön plana çıktığı görülmektedir. Parti iç siyasette mültecilerin sayısını vurgulamaktan ve yük olarak sunmaktan kaçınırken, Avrupa Birliği ile ikili ilişkilerde Suriyeli

mültecilerin Türkiye ekonomisine getirdiği yük, gelen mülteci sayısı ve yapılan harcamaların büyüklüğüyle sık sık vurgulanmaktadır. Ayrıca AK Parti söylemlerinde mültecilere karşı izlenen cömert göç politikasını ve yapılan harcamaları ön plana çıkararak Avrupa Birliği ülkeleri karşısında kendini sağduyulu ‘biz’ kimliği ile bütünleştirmektedir.

2018 yılından beri AK Parti ile 'Cumhur İttifakı' adı altında koalisyon içerisinde olan MHP (Milliyetçi Hareket Partisi) Suriyeli mültecilere ilişkin toplamda 47 tweet paylaşmış olup, araştırma kapsamındaki siyasi partiler arasında mülteci sorununa en az ilgi duyan partidir. MHP, AK Parti ile siyasi ittifak içerisine girmeden öncesinde CHP gibi AK Parti’nin Suriye’de izlemiş olduğu dış politikayı ve açık kapı politikasını eleştirirken ve Türkiye’nin karşı karşıya kalmış olduğu bu kitlesel göç akınını AK Parti’nin almış olduğu siyasi kararlara bağlarken, AK Parti ile Cumhur İttifakı içerisine girdikten sonra bu söylemini değiştirmiştir. Ayrıca parti milliyetçi bir retoriğe sahip olması sebebiyle tweetlerinde Suriyeli mültecilere güvenli bir bölge oluşturup gönüllü geri dönüşlerini sağlamak amacıyla Suriye’nin kuzeyinde yürütülen askeri operasyonlarda yaşamını kaybeden Türk askerlerine yer vermiş ancak diğer muhalif siyasi partiler gibi Suriyeli mültecileri verilen kayıplardan sorumlu tutmamıştır. MHP’de AK Parti gibi Suriyeli mültecilerin ülkelere güvenli bir şekilde geri gönderilmesinden yana bir tutuma sahip olup CHP gibi mültecileri ekonomik, sosyal bir tehdit ve bir güvenlik tehdidi olarak değerlendirmemekte ve olaya insani bir kriz olarak yaklaşmaktadır. Diğer bir şekilde ifade edilecek olursa, MHP, AK Parti ile koalisyon hükümeti kurmadan önceki dönemde AK Parti hükümetinin izlemiş olduğu açık kapı politikasını diğer muhalif siyasi partiler gibi eleştirirken, Cumhur İttifakı sonrasında mültecilerin korunması için açık kapı politikası uygulanmasının gerekli olduğundan yana bir tutum takınmıştır. Sonuç olarak söylemsel düzeyde değerlendirildiğinde, MHP’nin Cumhur İttifakı öncesinde Suriyeli mültecilerin yük ile ilişkilendirdiği ve Türk halkını bu savaşın mağduru olarak kurbanlaştırdığı göze çarpmaktadır. Ancak 2018 sonrası söylemleri değerlendirildiğinde ise partinin AK Parti’nin politikalarını olumlu bularak ve destekleyerek olumsal kendini savunma içerisine girdiği ve AK Partinin izlemiş olduğu bu cömert göç politikasının gerekli olduğunun altını çizdiği görülmektedir.

Ancak diğer taraftan Türkiye'deki MHP hariç diğer siyasi partiler (CHP, İYİ

Parti, HDP ve Zafer Partisi) AK Parti hükümetini Suriyeli mülteciler meselesinin yönetimi konusunda eleştirmektedir. CHP'nin paylaşmış olduğu tweetler içerik bakımından bakımından değerlendirildiğinde partinin üzerinde durduğu en temel konunun AK Parti'nin Suriye'de izlemiş olduğu dış politika olduğu göze çarpmaktadır. CHP, AK Parti hükümetini Suriye'de izlemiş olduğu proaktif politika nedeniyle eleştirmekte ve Suriye'de yaşanan insani krizden Şam yönetimi kadar AK Parti hükümetini de sorumlu tutmaktadır. Yapılan araştırmalarda, hem CHP'nin hem de HDP'nin Suriyeli mülteciler sorununun kaynağını AK Parti hükümetinin Orta Doğu'da izlemiş olduğu maceracı dış politikaya bağladığı görüşünü desteklemektedir (Polat, 2018). Cumhuriyet Halk Partisi Suriyeli mülteciler meselesini çözmek konusunda Esad rejimiyle müzakerelere başlayacaklarını (Demirtaş, 2020) ve seçimleri kazanır kazanmaz Suriyeli mültecileri ülkelerine geri göndereceklerini belirtmektedir (Şahin-Mencütek ve Tsourapas, 2023, s.7). Cumhuriyet Halk Partisi'nin tweetlerinde üzerinde durduğu bir diğer husus Suriye'nin kuzeyinde yürütülen askeri operasyonlarda hayatını kaybeden Türk askerleridir. Parti tweetlerinde Suriye'de yaşanan iç savaşta ülkelerini koruma görevinin Suriye halkında olduğu halde onların rahatlarına düşkün olduklarını ve onların yerine Türk askerlerinin orada yaşamını kaybettiğini belirtmektedir. Yine parti Suriyeli mültecilerin ülke ekonomisine külfet oluşturduğunu ve iktidar oldukları takdirde mültecileri geri göndereceklerinin altını çizmektedir. Bunlara ilaveten CHP tweetlerinde AK Partinin AB ülkeleri ile imzalamış olduğu Geri Kabul Antlaşması'nı da eleştirmiş ve AB ülkelerinin bu antlaşma ile Suriyeli mültecilerin sorumluluğunu Türkiye'nin üzerine bıraktığını ifade etmiştir. Yine tweetlerinde CHP, Suriyeli mülteciler AK Parti tarafından ayrıcalıklar tanındığını ve Türk vatandaşların ikinci plana itildiğini belirtmiş ve Suriyeli mültecilerin gelmediği koşullarda onlara yapılan harcamaların Türk halkı için kullanılabileceğini, mültecilerin vergi vermeyerek ve gerekli yasal prosedürleri sağlamadan iş yeri açarak haksız rekabet yarattıklarını ifade etmiştir. CHP'nin tweetlerinde dile getirdiği diğer bir husus, iktidara geldikleri takdirde Suriyeli mültecileri ülkelerine geri gönderecekleridir. Yapılan analizde, CHP'nin Suriye'de bir savaşın olduğuna inanmadığı ve gerekirse mültecilerin geri gönderilmesi hususunda Esad yönetimi ile masaya oturmaya yeşil ışık yaktığı belirlenmiştir. Ayrıca mültecilerin Türk ekonomisine yük oldukları söyleminin yanı sıra CHP'nin tweetlerinde Suriyeli mültecileri ülkenin demografik yapısına ve güvenliğine de tehdit olarak gördüğü belirlenmiştir. Suriyeli mültecilere vatandaşlık verilmesi hususu

CHP'nin en çok eleştirdiği meselelerin başında gelmekte ve AK Parti iktidarının mültecileri bir oy deposu olarak değerlendirdiğinin altı çizilmektedir. Söylemsel açıdan değerlendirildiğinde AK Parti mültecilerin savaş mağduru olduklarını ve Türk toplumuna yük olmadıklarını vurgularken CHP mültecileri sıklıkla yük teması ile sunmakta ve savaşın asıl mağdurunun Suriyeli mülteciler değil Türk vatandaşlar olduğunu belirtilerek dramatikleştirme yoluna gitmektedir. Yine CHP sık sık olumsuz metaforlara ve mültecilerin popülasyonunun büyüklüğüne vurgu yaparak mültecilerin toplum üzerindeki yarattığı olumsuz etkilerin altını çizmekte ve popülizmi ön plana çıkarmaktadır. Bununla birlikte parti Suriyeli mültecilerin Türkiye üzerinde yarattığı olumsuz etkilere odaklanırken münferit olaylardan yola çıkarak genelleştirmelere de başvurmakta ve mültecilerin olumlu etkilerini söylemlerde yadsıtmaktadır.

Diğer yandan Suriyeli mültecilere yönelik en eleştirel söylemlerden birine sahip partilerin başında gelen İYİ Parti'nin mültecilere ilişkin toplamda 72 tweet paylaştığı belirlenmiş ve tweetlerde öncelikli olarak üzerinde durduğu meselenin diğer muhalif parti olan CHP gibi AK Parti'nin Suriye'de izlemiş olduğu dış politika kararlarının ve göç politikasının eleştirisidir. Yine İYİ Parti'de tweetlerinde CHP gibi Suriyeli mültecileri Türkiye'nin ekonomisi, demografik yapısı ve milli güvenliği için bir tehdit olarak değerlendirmekte ve iktidar oldukları noktada Suriyelilerin ülkelerine geri gönderileceklerinin altını çizmektedir. Bunların dışında MHP gibi milliyetçi bir söyleme sahip olan İYİ Parti Suriye'deki sınır ötesi operasyonlarda yaşamını kaybeden Türk askerlerine tweetlerde sıklıkla yer vermekte ve CHP gibi Suriyeli mültecilere bir takım ayrıcalıklar tanıdığını ve Türk vatandaşların ikinci plana itildiğini belirtmektedir. Son olarak MHP'de CHP gibi tweetlerinde Suriyeli mültecilere Türk vatandaşlığı verilmesi anlayışına karşı çıkmaktadır. Genel olarak değerlendirilecek olursa, ana muhalefette yer alan İYİ Parti'nin CHP ile paralel şekilde söylemlerinde yük temasına ağırlık verdiği ve bunu hem mülteci sayıları üzerinden hem de metaforlara başvurarak kamuoyunun gözünde gerçek kılmaya çalıştığı görülmektedir. CHP gibi İYİ Parti'de mültecilerin ülkelerine geri dönmeleri gerektiğinin altını çizerek popülist bir söylem geliştirmekte ve asıl mağdurun Türk halkı olduğunun altını çizerek dramatikleştirmeye başvurmaktadır. Son olarak İYİ Parti mültecilere ilişkin münferit olayları genelleştirerek mültecilerin toplumsal bir tehdit oldukları algısını güçlendirmeye çalışmakta, söylemde mültecilerin topluma olan olumlu katkıları yadsıma yoluyla gizlemektedir.

HDP'ye gelinecek olursa, parti Suriyeli mültecilere ilişkin toplamda 97 tweet paylaşmış ve paylaşmış olduğu tweetlerde en fazla AK Parti'nin Suriye'de izlemiş olduğu dış politika kararlarını eleştirmiştir. AK Parti'nin Suriye'nin kuzeyinde Suriyeli mülteciler için güvenli bölge çalışmaları yapmak istemesi ve bu kapsamda başlatmış olduğu sınır ötesi askeri operasyonlar, HDP'nin bu bölgede Kürt popülasyonun yaşaması ve yerlerinden edilecekleri endişesiyle en çok eleştirdiği husus olmuştur. HDP diğer muhalif siyasi partilerin aksine (CHP ve İYİ Parti) Suriyeli mülteciler meselesine hak temelli bakmakta olup Suriyeli mültecilerin Türkiye'de ağır koşullar altında yaşadıklarına dikkati çekmektedir. HDP tweetlerinde diğer muhalif partilerle paralel şekilde AB'nin Suriyeli mülteciler meselesinin yönetimi konusundaki tutumunu da eleştirmekte ve Türkiye'nin bu insani krizin yönetiminde yalnız bırakıldığını belirtmektedir. Genel olarak değerlendirilecek olursa, HDP'nin Twitter paylaşımlarında Suriyeli mültecilere yönelik empati vurgusunun ön plana çıktığı görülmektedir. Yine HDP, CHP VE MHP'den farklı olarak yaşanan bu iç savaşın mağdurunun Türk halkı değil Suriyeli mülteciler olduğunun altını çizmektedir.

Zafer Partisinin Twitter söylemleri değerlendirildiğinde yeni kurulmuş bir siyasi parti olmak birlikte partinin Suriyeli mültecilere yönelik en sert söylemlere sahip olduğu belirlenmiş ve ayrımcı, ötekileştirici ve ultra milliyetçi yapıya sahip söylemlerin tweetlerde ağırlıklı olduğu belirlenmiştir. Partinin atmış olduğu tweetler mercek altına alındığında göçmenlerin öteki olarak sunulduğu ve nefret söylemlerinin tweetlerde geniş yer bulduğu belirlenmiştir. Söylemlerin bu yönde şekillendirilmesi mültecilerin ülkedeki ekonomik, sosyal ve siyasi sorunların müsebbibi olarak algılanmalarına ve hedef gösterilmelerine sebep olma riski taşımaktadır (Kalav ve Fırat, 2017). Bununla beraber Suriyeli mültecilerin Zafer Partisinin söylemlerinde sık sık suçla ilişkilendirilerek sunulması veyahut münferit bir olayın tüm Suriyelilere mal edilmesi, Türk halkının gözünde mültecilerin toplumun huzurunu bozan kitleler olarak algılanmasına yol açmakta ve uzun vadede nefret suçlarına kadar gidebilecek sorunların zeminini hazırlamaktır. Yine partinin söylemlerinde sık sık mevcut iktidarın bu sorunun kaynağı olarak sunulduğu göze çarpmaktadır. Parti söylemlerinde mültecileri sürekli olarak kaçak olarak nitelendirerek yasadışılaştırmış ve mültecilerin sayılarını ve onlara yapılan harcamaları söylemlerde sık sık abartılı şekilde dillendirerek kamuoyunun algısında mültecileri daha da sorunsallaştırmıştır. Yine Zafer Partisi, toplumda Suriyeli mültecilerin karıştığı bazı asayiş vakalarına sık sık yer

vererek bunu tüm Suriyeli toplumuna genelleştirmiş ancak Suriyeli mültecilerin topluma olan olumlu katkılarını yadsımıştır. Son olarak parti Suriye’de yapılan askeri operasyonlarda Türklerin savaşçı yönüne vurgu yaparak ulusal övünç hususunu söylemde ön plana çıkarmış, mülteciler ise vatanlarına savunmaktan kaçınan kitleler olarak ötekileştirilmiştir.

Genel olarak değerlendirilecek olursa AK Parti Twitter söylemlerinde Suriyeli mültecilere yönelik izlemiş oldukları açık kapı politikasını savunurken, diğer muhalif partiler (CHP, İYİ Parti ve Zafer Partisi) izlenen bu politikanın Türkiye’yi ciddi bir kitlesel göçle karşı karşıya bıraktığını ve yanlış bir karar olduğunu belirtmektedir. MHP, AK Parti ile Cumhur İttifakı’na girmeden öncesinde diğer muhalif partiler gibi AK Parti’nin dış politikası eleştirirken, ittifak sonrasında AK Parti ile paralel bir söylem geliştirmiş ve açık kapı politikasının gerekli olduğunu savunmuştur. HDP ile Suriyeli mültecilere uygulanan açık kapı politikasına ilişkin olumsuz bir yaklaşım sergilememiştir.

AK Parti tweetlerinde Suriyeli mültecileri kardeş gibi olumlu benzetmelerle tanımlarken ve mültecilerin Türkiye üzerinde ekonomik, sosyal veyahut güvenlik bağlamında herhangi bir olumsuz etkisi olduğuna ilişkin bir fikir sunmazken, muhalif partiler (CHP, İYİ Parti ve Zafer Partisi) mültecilerin Türkiye açısından hem ekonomik, hem demografik tehdit hem de güvenlik tehdidi olduğunu belirtmiştir. MHP ise AK Parti ile paralel bir tutum sergileyerek Suriyeli mültecilerin insani durumuna vurgu yapmış ve gerçekleştirdikleri ittifak sonrasında mültecilerin Türkiye üzerinde yaratmış olduğu olumsuz etkilere tweetlerde vurgu yapmaktan kaçınmıştır.

24 Ağustos 2016 tarihinde Türkiye, hem Suriye’nin kuzeyinde ülkedeki otorite boşluğundan faydalanarak güçlenmeye çalışan PYD terör unsurlarını bölgeden temizlemek hem de burada bir uçuşa yasak bölge oluşturarak Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin ülkelerine güvenli gönüllü geri dönüşlerini sağlamak amacıyla Fırat Kalkanı operasyonunu başlatmıştır. Muhalif partilerin söylemlerinde (CHP, İYİ Parti ve Zafer Partisi) Türk askerleri Suriyeliler yerine Suriye’de savaşan kahramanlar ve onların yerine şehit olan kişiler olarak sunulurken, Suriyeliler doğrudan veya dolaylı olarak vatan haini olarak nitelendirilmiştir. Özellikle Türkiye’nin Suriye’de güvenli bölge oluşturmak ve Suriye’nin kuzeyinde artan PYD tehdidini ortadan kaldırabilmek amacıyla Fırat Kalkanı ve Barış Pınarı adı altında yürütmüş olduğu iki askeri

operasyonda şehitlerin veriliyor olması Türk toplumunda ve siyasi partilerin nezdinde Suriyeli mültecilere olan tepkileri arttırmıştır.

Genel olarak değerlendirilecek olursa Türkiye’deki ana muhalif partilerinin tweetlerinde Suriyeli mültecilere ilişkin en sık bahsi geçen temalardan birinin ekonomik yük olduğu görülmektedir. Suriyeli mülteciler Türkiye’nin kamusal hizmetlerinden ve ülkenin refahından hak etmediği halde faydalanan kitleler olarak sunulmaktadır. Suriyeli mültecilerin gelişyle birlikte özellikle sınır illerde kiraların artması ev sahipleri tarafından memnuniyetle karşılanmış, yine mültecilerin düşük ücretlere iş piyasasında çalışıyor olması işverenler tarafından olumlu karşılanmış ve mültecilerin istihdamını kolaylaştırmıştır (Aksu Kargın, 2016; Orhan, 2014, s.18). Ancak diğer taraftan bu durum Suriyeli mültecilerin Türk vatandaşların işlerini ellerinden alan ve işsizliğe yol açan bir grup olarak algılanmasına yol açmış ancak mültecileri düşük ücretlere, sigortasız çalıştıran işverenlere yönelik söylemlerde herhangi bir eleştiri yapılmamıştır. Yine muhalif partilerin tweetlerinde en çok öne sürülen yaklaşım Suriyeli mültecilere AK Parti hükümeti tarafından ayrıcalıklar tanındığı ve Türk halkının ikinci plana itildiğidir. Örneğin Konya’da yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre katılımcıların %48’inin Türk halkının hükümetin sağlık hizmetleri ve gıda yardımları gibi konularda Suriyeli mültecilere öncelik tanıdığını ve buna rağmen Suriyelilerin yeterince vefakarlık göstermedikleri algısına sahip olduklarını ortaya koymaktadır (Koyuncu, 2014, s.133). Ayrıca tweetlerde Suriyeli mültecilere ilişkin yanlış bilgilerin de olduğu, mültecilerin devletten maaş aldığı, ülkedeki suç oranlarını arttırdığı ve vergi ödemedikleri gibi söylemlerinde oldukça yaygın olduğu belirlenmiştir. Tweetlerde Suriyeli mültecilere ilişkin gerçeği yansıtmayan olumsuz ifadelerin sıklıkla yer alıyor olması, toplumda Suriyeli mültecilere karşı hoşnutsuzluğu arttırıcı bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Zafer Partisi’nin tweetlerinde görüldüğü gibi Türk halkının oyunu alabilmek adına mültecilere yönelik yabancı düşmanlığına ve nefrete varan söylemler halkın Suriyelilere yönelik tepkisini arttırarak Türk toplumunda mültecilere yönelik ötekileştirici, ayrımcı ve nefret içeren tutum ve davranışların artmasına sebep olabilir. Ayrıca mültecilerin siyasetin bir aracı haline getirilmesi onların da haklara sahip bireyler oldukları düşüncesini ev sahibi toplumun algısında giderek yıkmaktadır. Bununla beraber Suriyeli mültecilerin temsillerde muhtaç, mağdur temasıyla sunularak dramatize edilmesi de olumlu bir temsil anlamı taşımamaktadır. Özellikle

Suriyeli mültecilerin söylemlerde Türkiye'nin korumasına ihtiyaç duyan, devlet yardımlarına muhtaç bireyler olarak sunulması, görünür de Türk toplumundan onlara karşı anlayışlı olma beklentisini amaçlarken, aksine, hem Türk toplumu tarafından hem de mültecilerin kendileri tarafından topluma fayda sağlamayan kişiler oldukları algısını güçlendirme riski taşımaktadır. Son olarak mültecilerin söylemlerde sayılarla ifade edilmesi de mültecilerin tektipleştirilmesine ve sıradanlaştırılmasına sebep olmakta ve mültecilerin yaşadıkları deneyimler konusunda kamuoyuna yeterli bağlam bilgisi sunmamaktadır (Kolukırk, 2009).

Sonuç olarak belirtilecek olursa, Türkiye'de AK Parti iktidarının karşısında yer alan muhalefet partilerinin ortak tutumunun Suriyeli mültecileri AK Parti hükümetini eleştirebilmek amacıyla siyasette araçsallaştırdığıdır. Bu araçsallaştırmadaki temel neden de, mültecilerin Türkiye ekonomisi için bir yük olduğu ve geldikleri andan itibaren toplumsal huzursuzluğa yol açtıkları algısını Türk kamuoyunun gözünde güçlendirerek bu durumu AK Parti hükümetine karşı seçimlerde bir koz olarak kullanma ve partinin oylarını azaltma beklentisidir (Sarıbek, 2021, s.137). Ancak diğer yandan, Suriye'deki iç savaşın neredeyse 12 yılı aşkın süredir devam ettiği düşünüldüğünde Suriyeli mültecilerin Türkiye'de kalıcı olma ihtimali giderek güçlenmektedir. Dolayısıyla Suriyeli mültecilerin Türk toplumuna uyumunu artırıcı yönde uzun vadeli politikaların izlenmesi, Türk vatandaşlarda Suriyeli mültecilerin Türkiye için bir ekonomik, demografik tehdit ve güvenlik tehditi algısının kırılabilmesi ve Türk siyasetinde mültecilerin araçsallaştırılmalarının önlenmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda Türkiye'de Suriyeli mültecilere yönelik toplumda önyargı, kalıp yargı ve dışlayıcı tutum oluşturabilecek söylemlerden kaçınılması önem taşımaktadır.

Genel olarak partilerin paylaşmış oldukları tweetler incelendiğinde neredeyse hiç bir siyasi partinin tweetlerinde mültecilerin söylemlerine yer vermediği ve onların yaşadıkların sorunları onların dilinden kullanıcılara aktarmadığı belirlenmiştir. Suriyeli mültecilerin söylemlerde sessizleştirilmesi onların kendilerini savunabilmelerini imkansızlaştırmakta ve siyasetin bir aracı haline getirilmelerini de kolaylaştırmaktadır. Yine söylemlerde Suriyeli mültecilerin yaşadıkları zorluklara çok az yer verilmekte ve mültecilerin hak etmediği yerde Türkiye'nin sağlık ve eğitim gibi kamusal hizmetlerinden ücretsiz faydalanan ve ülkenin refahını küçülten bir kitle

olarak sunulduğu göze çarpmaktadır. Dolayısıyla partilerin Twitter söylemlerinde Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda olumsuz etkilerinin olduğunu kadar olumlu etkilerinin de olduğunu söylemlerinde ön plana çıkarmas, kamuoyunun konuya ilişkin daha eksiksiz bilgilendirilmesi açısından elzemdir. Örneğin Suriyeli mültecilerin gelişi ile birlikte başta tekstil ve dokuma gibi sektörlerle, Türk vatandaşların yapmayı tercih etmediği mevsimlik işlerdeki emek açığının Suriyeli mülteciler tarafından karşılandığı (Aksu Kargın, 2016; Duruel, 2017) ve Türkiye'ye geldikten sonrasında Suriye'deki sermayesini Türkiye'ye taşıyarak Türkiye'ye yatırım yapan çok sayıda Suriyelinin de olduğu konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesi ve Suriyeli göçünün yalnızca tek bir boyutunun olmadığına gösterilmesi önem arz etmektedir (Orhan, 2014). Son olarak bunlara ilaveten medyadaki mülteci temsillerinin tek taraflı sunulmaması ve mültecilerin kendi deneyimlerini de paylaşabilmeleri için onlara imkan sağlanması Türk toplumunun onların yaşadıkları koşullara ilişkin empati kurabilmelerine aracılık edecektir.

KAYNAKÇA

- Akcan, A. T. (2018). Türkiye işgücü piyasasında Suriyeli sığınmacıların yeri ve etkileri. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 8(2), 59-73.
- Akman, K. (2022). Suriyeli Sığınmacıların Siyasal Rekabete Etkileri ve 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçimleri: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(1), 98-116.
- Aksu Kargın, İ. (2016). *The Syrian refugees in Turkey: Their living conditions and the ways in which their presence has affected Turkish society* (Doktora Tezi, Indiana University).
- Aksu Kargın, İ. (2018a). Through the eyes of Turkish citizens: How the Syrian refugees affect Turkey and Turkish society. *Journal of History School (JOHS)*, (XXXIV), 1173-1197.
- Aksu Kargın, İ. (2018b). War Hits the Women: Marriage as Syrian Women's Coping Mechanism and its Impact on Turkish Women. *Electronic Turkish Studies*, 13(7).
- Aksu Kargın, İ. (2023). The Analysis of Responsibility-Sharing in the 2016 European Union–Turkey Refugee Deal. In *The European Union in the Twenty-First Century* (pp. 245-257). Emerald Publishing Limited.
- Aktel, M., & Kaygısız, Ü. (2018). Türkiye’de göç yönetimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(2), 579-604.
- Aldemir, A. (2020). Kötülüğün sıradanlığı ve sosyal medya: Twitter’da Suriyeli mülteciler örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (66), 200-219.
- Alikılıç, Ö., Gökaliler, E., & Alikılıç, İ. (2021). Nefret Söylemi Üzerinden Ötekileştirme: Twitter’da Mültecilere Yönelik Nefret Tipolojisi Analizi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (36), 501-520.
- Avcu, T. (2020). Avrupa’da aşırı sağ’ın yükselişinin göç politikalarına etkileri: Hollanda örneği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 235-247.
- Aydemir, N. (2022). Framing Syrian refugees in Turkish politics: a qualitative analysis on party group speeches. *Territory, Politics, Governance*, 1-19.
- Balkan, B., & Tumen, S. (2016). Immigration and prices: quasi-experimental evidence from Syrian refugees in Turkey. *Journal of Population Economics*, 29, 657-686.
- Başaran, D. (2017). *Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Krizi ve Güvenli Bölge Tartışmaları*. ANKASAM. 06 Ağustos 2023 tarihinde şu adresten erişilmiştir:

<https://www.ankasam.org/turkiyedeki-suriyeli-multeci-krizi-ve-guvenli-bolge-tartismalari/>

- Baykal, S., & Yılmaz, L. (2020). Yabancılar ve uluslararası koruma kanunu ile göç idaresi bağlamında Türkiye'nin yeni göç siyaseti. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 633-652.
- Bayram, P. (2021). Twitter'da Suriyeli mültecilerin temsili: Türkiye'deki politik gençlik üzerinden bir analiz. *Alanya Akademik Bakış*, 5(1), 301-323.
- Benkova, L. (2017). Europes Response to the Migration Crisis. *AIES: Hainburg*.
- Betts, A. (2009). *Forced migration and global politics*. John Wiley & Sons.
- Betts, A., Loescher, G., & Milner, J. (2017). Mülteci Koruma Siyaseti ve Pratiği. *Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. Koç ÖE (Çev.) İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınevi, İstanbul*, 1, 28-33.
- Boyras, Z. (2015). Türkiye'de göçmen sorununa örnek Suriyeli mülteciler. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 7(2), 35-58.
- Bozbeyoğlu, E. (2015). Mülteciler ve insan hakları. *Moment Dergi*, 2(1), 60-80.
- Brader, T., Valentino, N. A., & Suhay, E. (2008). Halkın göç karşıtlığını ne tetikler? Kaygı, grup ipuçları ve göç tehdidi. *American Journal of Political Science*, 52(4), 959-978.
- Bratram, D., Poros, M. V., & Monforte, P. (2017). *Göç Meselesinde Temel Kavramlar*. Hece Yayınları ve Dergileri.
- Byrd, H. (2018). The Rise in Negative Sentiment Against Immigrants in Germany: Economic Concerns or Something More? *Claremont-UC Undergraduate Research Conference on the European Union*, 2018(4). Retrieved March 20, 2019, from <https://scholarship.claremont.edu/urceu/vol2018/iss1/4>
- Cankara, Y. & Çerez, O. (2020). Tarihsel süreç içerisinde Afganistan'ın göç sorunu ve Türkiye'ye yansımaları. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 124(245), 447-460.
- Cenevre Sözleşmesi (1951). The 1951 Refugee Convention. Şu adresten erişilmiştir: <https://www.unhcr.org/about-unhcr/who-we-are/1951-refugee-convention>
- Ceng, E. (2018). Algı yönetimi aracı olarak Twitter kullanımına ilişkin siyasal bir analiz. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 663-689.
- Çambay, S. (2019). Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Dijital Gazetelerdeki Temsil Sorunu. *Electronic Turkish Studies*, 14(1).
- Çiçek, A., Arslan, E., & Baykal, Ö. N. (2019). 2018 Seçim Beyannamelerinde Suriyeli Göçmenler Sorununun Ele Alınışı ve Çözüm Önerileri. *Türkiye'de Toplum*,

Yerleşim ve Yönetim Tartışmaları, 146-156.

Çiçekli, B. (2007). *Yabancılar hukuku*. Seçkin Yayıncılık.

Çobaner, A. A. (2015). Çocuk Hakları Bağlamında Suriyeli Mülteci Çocukların Haberlerde Temsili. *Marmara İletişim Dergisi*, (24), 27-54.

De Haas, H., Castles, S., & Miller, M. J. (2019). *The age of migration: International population movements in the modern world*. Bloomsbury Publishing.

Demirhan, Y., & Aslan, S. (2015). Türkiye'nin sınır ötesi göç politikaları ve yönetimi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 23-62.

Demirtaş, B. (2020). Suriyeli Mülteciler ve Türk Siyasi Partileri: Yerel Çıkarlara Karşı Evrensel Değerler. *Kapak: Goran Jović, Ph. D., Yardımcı Doçent, Güzel Sanatlar Fakültesi, Belgrad Güzel Sanatlar Üniversitesi, "Kosova Savaşı", 2000, Belgrad, Sırbistan*, 150.

Deniz, O. (2022). Türkiye İran sınırında düzensiz göç ve göçmenlerin sınır geçme pratikleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Türkiye'nin Göç Siyaseti Özel Sayısı*, 21(Özel Sayı), 254-273.

Deniz, T. (2014). Uluslar arası göç sorunu perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 181(181), 175-204.

Devran, Y., & Özcan, Ö. F. (2016). Söylemlerin dilinden Suriye sorunu. *Marmara İletişim Dergisi*, (25), 35-52.

Dinçer, O. B., Federici, V., Ferris, E., Karaca, S., Kirişçi, K., & Çarmıklı, E. Ö. (2013). *Turkey and Syrian refugees: The limits of hospitality*. International Strategic Research Organization (USAK).

Doğanay, Ü., & Keneş, H. Ç. (2016). Yazılı basında Suriyeli 'mülteciler': Ayrımcı söylemlerin rasyonel ve duygusal gerekçelerinin inşası. *Mülkiye dergisi*, 40(1), 143-184.

Donelli, F. (2018). Syrian refugees in Turkey: A security perspective. *New England Journal of Public Policy*, 30(2).

Dost, S. (2014). Ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde ülkemizdeki Suriye'li sığınmacıların hukuki durumu. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(1), 27-69.

Doyuran, L. (2018). Medyatik bir çalışma alanı olarak eleştirel söylem çözümlemesi(televizyon dizileri örneğinde). *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 301-323.

Duruel, M. (2017). Suriyeli sığınmacıların Türk emek piyasasına etkileri fırsatlar ve

- tehditler. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 207-222.
- Düvell, F. (2013). Turkey, the Syrian refugee crisis and the changing dynamics of transit migration. *IEMed: Mediterranean yearbook*, (2013), 278-281.
- Ekşi, H., & Çelik, H. (2008). Söylem Analizi. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, C, 27, 99-117.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of communication*, 43(4), 51-58.
- Erdoğan, M. M. (2014). Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum araştırması. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi Araştırma Raporu (Kasım 2014).
- Erdoğan, M. M. (2017). *Urban Refugees from "detachment" to "harmonization": Syrian Refugees and Process Management of Municipalities: the Case of Istanbul*. Gafa Media.
- Erdoğan, M. M. (2020a). "Securitization from Society" and "Social Acceptance": Political Party-Based Approaches in Turkey to Syrian Refugees. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 17(68), 73-92.
- Erdoğan, M. M. (2020b). Açık kapı politikasından açık sınır politikasına Türkiye'deki Suriyeliler. *Erişim adresi: <https://www.uikpanorama.com/blog/2020/03/09/acik-kapi-politikasindan-acik-sinirpolitikasına-turkiyedeki-suriyeliler-murat-erdogan>*.
- Erdoğan, S. (2021). The European Union's Cooperation with the Accession Countries (Western Balkans and Turkey) to Deal with the Refugee Crisis. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 208-237. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/gad/issue/67537/801745>
- Erendor, M. (2016). *Suriye ve Türkmenler*. Bilgeoğuz.
- Ergüven, N. S. & Özturanlı B. (2013). Uluslararası mülteci hukuku ve Türkiye. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 62(4), 1007-1061
- Eroğlu, E. C., & Taşkiran, R. (2002). Sığınma hakkı ve mültecilerin durumu. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 1, 105-128.
- Ertuğrul, D. (2012). A test for Turkey's foreign policy: the Syria crisis. *Tesev's Foreign Policy Bulletin*, 1-2.
- European Commission - Fact Sheet. (2016). EU-Turkey Statement: Questions and Answers. Retrieved 29 April 2022, from https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/MEMO_16_963

- Ferris, E. & Kirisci, K. (2016). *The consequences of chaos: Syria's humanitarian crisis and the failure to protect*. Brookings Institution Press.
- Ferris, E. G., & Donato, K. M. (2019). *Refugees, migration and global governance: Negotiating the Global Compacts*. Routledge.
- Freeman, G. P. (1995). Modes of immigration politics in liberal democratic states. *International migration review*, 29(4), 881-902.
- Ganiyeva, S. (2014). Türk ve Rusya Federasyonu hukukunda mülteci ve sığınmacı kavramları arasındaki ayrım. *Dokuz Eylül Üniversitesi. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(2), 45-82.
- Geddes, A. (2001). International Migration and State Sovereignty in an Integrating Europe. *International Migration*, 39(6), 21-42. doi: 10.1111/1468-2435.00177
- Getmansky, A., Sınmazdemir, T., & Zeitzoff, T. (2018). Mülteciler, yabancı düşmanlığı ve iç çatışma: Türkiye'de bir anket deneyinden elde edilen kanıtlar. *Barış Araştırmaları Dergisi*, 55(4), 491-507.
- Geyik Yıldırım, S. (2018). Göç ve Afganlar: ‘İstikrarlı Mülteciler’. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 128-159.
- Goulden, R. (2011). Housing, inequality, and economic change in Syria. *British Journal of Middle Eastern Studies*, 38(2), 187-202.
- Gökçe, O. Z., & Hatipoglu, E. (2021). Syrian refugees, public attitudes, policy areas and political parties in Turkey: A systematic analysis of Twitter data. Giza: Economic Research Forum (ERF).
- Gölcü, A., & Dağlı, A. N. (2017). Haber söyleminde ‘Öteki’yi aramak: Suriyeli mülteciler örneği. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (28), 11-38.
- Gravelle, T. B. (2018). Partisanship, local context, group threat, and Canadian attitudes towards immigration and refugee policy. *Migration Studies*, 6(3), 448-467.
- Gül, S. S., & Nizam, Ö. K. (2021). Sosyal bilimlerde içerik ve söylem analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (42), 181-198.
- Günay, İ. E. (2022). Van Dijk’in eleştirel söylem analizi bağlamında Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki savaşa ilişkin Le Monde ve Le Figaro’da kullanılan haber başlık ve girişlerinin analizi. *Aksaray İletişim Dergisi*, 4(1), 47-65.
- Güngör, B. (2020). Söylem Yaklaşımı Üzerine Bir Kavram Çalışması Ve Eleştirel Söylem Analizi, *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi*, 02, 1-12.
- Güz, N., Yeğen, C., & Aydın, B. O. (2019). Dijital propaganda ve politik başarı: 24

- Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçiminin Twitter analizi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(2), 1461-1482.
- Haferlach, L., & Kurban, D. (2017). Lessons learnt from the EU-Turkey refugee agreement in guiding EU migration partnerships with origin and transit countries. *Global Policy*, 8, 85-93.
- Harris, W. (2015). Syria's Firestorm: Where From? Where To?. *Middle Eastern Studies/Ortadoğu Etütleri*, 6(2).
- Hellwig, T., & Kweon, Y. (2016). Taking cues on multidimensional issues: the case of attitudes toward immigration. *West European Politics*, 39(4), 710-730.
- Hof, F. C., & Simon, A. (2013). Sectarian violence in Syria's Civil War: Causes, consequences, and recommendations for mitigation. *paper commissioned by the Center for the Prevention of Genocide, United States Holocaust Museum, accessed, 23*.
- Işıkcı, Y. (2017). Türkiye'de kamu politikası olarak 2000 yılı sonrası uluslararası göç yönetiminin analizi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 25-47.
- İçduygu, A. (2017). Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar: "Siyasallaşan" bir sürecin analizi. *Toplum ve Bilim*, 140, 27-41.
- İçduygu, A., & Aksel, D. B. (2014). Two-to-tango in migration diplomacy: Negotiating readmission agreement between the EU and Turkey. *European journal of migration and law*, 16(3), 337-363.
- İçduygu, A., Erder, S. & Gençkaya F. Türkiye'nin uluslararası göç polititkaları, 1923-2023: Ulus-devlet oluşumundan ulus-ötesi dönüşümlere. Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi. (2014), https://mirekoc.ku.edu.tr/wp-content/uploads/2017/01/Tu%CC%88rkiyenin-Uluslararası%C4%B1-Go%CC%88c%CC%A7-Politikalar%C4%B1-1923-2023_.pdf
- İnal, K., & Nohl, A. M. (2018). Türkiye'de iltica sorunu ve siyasi kitle eğitimi: Hükümet Suriyeli mültecilerin kabulünü Türk vatandaşlarına nasıl dayattı? *Avrasya Antropoloji Dergisi*, 9(1), 1-17.
- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. (1948). Şu adresten <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/9a3bfe74-cdc4-4ae4-b876-8cb1d7eeae05.pdf>, 01 Haziran 2023 tarihinde erişildi.
- İşkân Kanunu, Kanun No: 2510, Kabul Tarihi: 14.06.1934, Resmi Gazete Tarih: 21 Haziran 1934, Sayı: 2733. (1934 Tarihli 2510 Sayılı İşkân Kanunu).
- İşçi, D. & Uludağ, E. (2019). Sosyal medyada Suriyeliler algısı: Youtube sokak

- röportajları üzerine bir inceleme. *Ulusa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi*, 3(1), 1-24.
- Kadir Has University Center for Turkish Studies. (2019). *Research on public perceptions on Turkish foreign policy*. 06 Ağustos 2023 tarihinde şu adresten erişilmiştir: <https://www.khas.edu.tr/en/research-on-public-perceptions-on-turkish-foreign-policy-2019/>
- Kalav, A., & Fırat, A. (2017). Amerikan Sosyal Medyasında Göçmen Karşıtlığı ve Dijital Nefret Söylemi: Twitter Özelinde Bir İnceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(Kayfor 15 Özel Sayısı), 2209-2222.
- Karakaya, C. ve Karakaya, E.N. (2021). Türkiye'nin Göz Ardı Edilen Göçmenleri: Afganlar. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 7(1), Yaz, s. 100-111.
- Karakuş Yetkin, M. & Arun, M. O. (2020). *Case studies of interactive radicalization: Turkey*. 30.07.2023 tarihinde erişilmiştir: http://www.dare-h2020.org/uploads/1/2/1/7/12176018/d2.2_turkey_report_on_interactive_radicalisation.pdf
- Karasu, M. A. (2016). Şanlıurfa'da Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Kentle Uyum Sorunu. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(3).
- Kardeş, S., Banko, Ç., & Akman, B. (2017). Sosyal medyada Suriye'li sığınmacılara yönelik algı: bir sözlük değerlendirmesi. *Göç Dergisi*, 4(2), 185-200.
- Kaya, İ., & Eren, E. Y. (2015). Türkiye'deki Suriyelilerin hukuki durumu: Arada kalanların hakları ve yükümlülükleri. SETA.
- Kaynak, M. (1992). *The Iraqi asylum seekers and Türkiye, 1988-1991*. Ankara: Tanmak Publications.
- Keskin, S., & Sönmez, M. (2015). Liderler ve Takipçileri: Siyasi Parti Liderlerinin Twitter Performansları ve Takip İlişkisi. *Selçuk İletişim*, 9(1), 339-362.
- Kıbaroğlu, A. (2004). Water for sustainable development in the Euphrates-Tigris river basin. In *2nd Asia Pacific Association of Hydrology and Water Resources Conference*, 2.
- Kirişçi, K. (2003, Kasım 1). *Turkey: A Transformation from Emigration to Immigration*. 12 Mayıs 2021 tarihinde Migration Policy web sitesinden alınmıştır: <https://www.migrationpolicy.org/article/turkey-transformation->

[emigration-](#)

[immigration#:~:text=Traditionally%2C%20Turkey%20has%20been%20know n,European%20countries%2C%20particularly%20West%20Germany](#)

- Kirişçi, K. & Ferris, E. (2015). Not Likely to Go Home: Syrian Refugees and the Challenges to Turkey— and the International Community. Center on the United States and Europe, Report no. 7. New York, NY: Brookings. Available at: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/Turkey-Policy-Paper-web.pdf>
- Knigge, P. (1998). Batı Avrupa'da aşırı sağcılığın ekolojik bağıntıları. *European Journal of Political Research*, 34(2), 249-279.
- Koçyiğit, İ., Polat, V., & Yılmaz, M. (2021). Sosyal Medya (Twitter) Paylaşımlarının Veri Madenciliği ile Duygu Analizi: Yalova İli Örneği.
- Kolukırmık, S. (2009). Mülteci ve sığınmacı olgusunun medyadaki görünümü: Medya politikası üzerine bir değerlendirme. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 1-20.
- Korkmaz, M. (2018). Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye işgücü piyasasına etkileri ve değerlendirmeler. *Sosyal Güvençe*, (13), 57-83.
- Kosho, J. (2016). Media influence on public opinion attitudes toward the migration crisis. *International Journal of Scientific & Technology Research*, 5(5), 86-91.
- Koyuncu, A. (2014). *Kentin yeni misafirleri Suriyeliler*. Çizgi Kitabevi.
- Kreis, R. (2017). # refugeesnotwelcome: Twitter'da mülteci karşıtı söylem. *Discourse & Communication*, 11(5), 498-514.
- Krzyżanowski, M. (2018). “We are a small country that has done enormously lot”: the ‘refugee crisis’ and the hybrid discourse of politicizing immigration in Sweden. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 16(1-2), 97-117.
- Kurt, G. (2019). Yeni medyada nefret söylemi: YouTube’da Suriyeli mültecilere karşı üretilen nefret söylemi üzerine bir araştırma. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 5(1), 1-20.
- Kuş, O. (2016). Dijital Nefret Söylemini Anlamak: Suriyeli Mülteci Krizi Örnek Olayı Bağlamında BBC World Service Facebook Sayfasına Gelen Yorumların Metin Madenciliği Tekniği ile Analizi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi | İstanbul University Faculty of Communication Journal*, (51), 97-121.
- Küçük, O., & Koçak, M. C. (2020). İnternet ve sosyal medya haberlerinde ötekinin (Suriyeli sığınmacılar) konumlandırılışı: Konya örneği. *İnsan ve Turizm*

- Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 275-288.
- Loescher, G. (1996). *Beyond charity: International cooperation and the global refugee crisis: A twentieth century fund book*. Oxford University Press.
- Maden, T. E. (2011). Türkiye-Suriye İlişkilerinde Suyun Rolü. *Middle Eastern Analysis/Ortadoğu Analiz*, 3(35).
- Maio, G. R., Esses, V. M., & Bell, D. W. (1994). The Formation of Attitudes Toward New Immigrant Groups 1. *Journal of Applied Social Psychology*, 24(19), 1762-1776.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and development review*, 19(3), 431-466.
- Mayfield, A. (2008). What is Social Media?, 2008. *Publisher Full Text*.
- McCombs, M. E., & Guo, L. (2014). Agenda-Setting Influence of the Media in the Public Sphere. *The handbook of media and mass communication theory*, 249-268.
- Mercan, M. H. (2012). Suriye: Rejim ve dış politika. *İstanbul: Açılım Kitap*.
- Moubayed, S. (2016). 'Milking the Male Goat'and Syrian-Turkish Relations. In *Turkey-Syria Relations* (pp. 89-97). Routledge.
- Müftüler-Baç, M. (2015). The Revitalization of the Turkish-European Union Relations: Old Wine in New Bottles?. *IPC-Mercator Policy Brief*, 1-13.
- Nelik, S., & Yıldız, G. İnternet Sözlüklerinde Biz ve Ötekiler: Ekşi Sözlük'teki Suriyeli Sığınmacılar Başlığı Üzerine Bir Araştırma. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 12(4), 1125-1139.
- Nelson, D. A. (1998). *Economic Liberalization in Syria: Prospects for Regime Stability and Democratization* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Naval Postgraduate School, Monterey, CA.
- Nelson, T. E., & Kinder, D. R. (1996). Issue frames and group-centrism in American public opinion. *The Journal of Politics*, 58(4), 1055-1078.
- Orhan, O. (2014). Suriye'ye komşu ülkelerde Suriyeli mültecilerin durumu: Bulgular, sonuçlar ve öneriler. *Ankara: Orsam*.
- Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM). (2012). *Küresel Göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye'nin Göç Politikalarının Gelişimi* (Rapor No:123). Ankara: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM).
- Otto, A. H., & Steinhardt, M. F. (2014). Immigration and election outcomes—

- Evidence from city districts in Hamburg. *Regional Science and Urban Economics*, 45, 67-79.
- Öner, S. (2014). Avrupa'da yükselen aşırı sağ, yeni 'öteki'ler ve Türkiye'nin AB üyeliği. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 13(1), 163-184.
- Özçelik, N & Acun, C. (2018). *Terörle mücadelede yeni safha zeytin dalı hareketi*. SETA. 06 Ağustos 2023 tarihinde şu adresten erişilmiştir: https://setav.org/assets/uploads/2018/04/Rapor_TEM.pdf
- Özerim, M. G., & Tolay, J. (2021). Sosyal medyada mülteci karşıtı söylemlerin popülist özelliklerini tartışmak: Türkçe Twitter'da Suriye karşıtı bir hashtag. *Mülteci Çalışmaları Dergisi*, 34(1), 204-218.
- Özipek, B. B. (2018). Suriyeli Sığınmacılar ve Türkiye Ekonomisi Evrensel Tecrübe Işığında Bir Etkiyi Konuşmak. *Utesav raporu*, 2018, 20.
- Pandır, M. (2020). Media portrayals of refugees and their effects on social conflict and social cohesion. *PERCEPTIONS: Journal of International Affairs*, 25(1), 99-120.
- Pandır, M., Efe, İ., & Paksoy, A. F. (2015). Türk basınında Suriyeli sığınmacı temsili üzerine bir içerik analizi.
- Pinedo, L. Türk işgücü piyasasında Suriyeli Mülteciler, *Uluslararası Çalışma Örgütü*. (2020), https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_739463.pdf
- Polat, R. K. (2018). Dini dayanışma, tarihsel misyon ve ahlaki üstünlük: AKP'nin Türkiye'deki Suriyeli mültecilere ilişkin söylemlerinde dış ve iç 'ötekilerin' inşası. *Critical Discourse Studies*, 15(5), 500-516.
- Price, V., & Tewksbury, D. (1997). News values and public opinion: A theoretical account of media priming and framing. *Progress in communication sciences*, 173-212.
- Raptopoulos, N. (2004). Rediscovering its Arab neighbours? The AKP imprint on Turkish foreign policy in the Middle East. *Les cahiers du RMES*, 1(1), 1-13.
- Sağiroğlu, A. Z. (2015). Türkiye'nin değişen göç karakteri. *Sosyoloji Divanı*, 6, 9-32.
- Salik, N. (2011). Beşar Esad Dönemi Suriye Dış Politikasında Pragmatizm ve Türkiye-Suriye İlişkilerinin Geleceği. *Middle Eastern Analysis/Ortadoğu Analiz*, 3(35).
- Sallan Gül, S. ve Kahya Nizam, Ö. (2021). "Sosyal Bilimlerde İçerik ve Söylem Analizi" *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2021 Sayı 42:Özel sayı 1, Denizli, ss. Ö181-Ö198.

- Sandıklı, A., & Çakmak, C. (2014). *Suriye'nin yeniden yapılandırılması*. Bilgesam Yayınları.
- Saribek, M. Z. (2021). East Within the East: Representation of Syrian Identity in Twitter as a Form of Self-Orientalism. *Uluslararası Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli Dergisi*, 4(1), 117-144.
- Savaş, S. (2015). Bütünleşik kurumsal iletişimin bir unsuru olarak çerçeveleme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (24), 148-167.
- Schlueter, E., & Davidov, E. (2013). Contextual sources of perceived group threat: Negative immigration-related news reports, immigrant group size and their interaction, Spain 1996–2007. *European Sociological Review*, 29(2), 179-191.
- Sekeris, P., & Vasilakis, C. (2016). The Mediterranean Refugees Crisis and Extreme Right Parties: Evidence from Greece. *MPRA* (Paper: 72222). University Library of Munich, Germany.
- Semyonov, M., Rajman, R., & Gorodzeisky, A. (2006). The rise of anti-foreigner sentiment in European societies, 1988-2000. *American sociological review*, 71(3), 426-449.
- Sert, D. (2014). Elements of uncertainty in Turkey's refugee system. *Turkish Policy Quarterly*, 13(1), 160-164.
- Şahin-Mencütek, Z., & Tsourapas, G. (2023). Devletler Mültecileri Ne Zaman Ülkelerine Geri Gönderir? Orta Doğu'dan Kanıtlar. *Küresel Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 8(1), ogac031.
- Taşdelen, B. (2020). Twitter'da Suriyeli mültecilere karşı çevrimiçi nefret söylemi: #Suriyelileriistemiyoruz. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 562-575.
- Tuğsuz, N., & Yılmaz, A. (2015). Siyasi partilerin mülteci politikaları. *SETA Perspektif*, (106).
- Tuncel, G., & Ekici, S. (2019). Göçün siyasal etkisi: Suriyeli göçmenlerin Türkiye siyasetine etkisi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 48-72.
- Tümtaş, M. S. (2020). *Nöbetleşe dışlanma: göç ve sosyal dışlanma döngüsü* (Vol. 477). İletişim Yayınları.
- Tür, Ö., & Hinnebusch, R. (2016). The political economy of Turkish-Syrian relations in the 2000s–The rise and fall of trade, investment and integration. Ö. Tür & R. Hinnebusch (Ed.), *Turkey-Syria Relations* (pp. 177-194). Routledge.
- Türkcan, B. (2017). Suriye Krizi Sonrası Göçün Türkiye'de Bölge Ekonomilerine

- Etkileri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), 769-795.
- UNHCR. (2023a). *Syria Emergency*. Şu adresten <https://www.unhcr.org/syria-emergency.html>, 01 Haziran 2023 tarihinde erişildi.
- UNHCR. (2023b). *Situation Syria Regional Refugee Response*. Şu adresten <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria/location/113>, 01 Haziran 2023 tarihinde erişildi.
- Uzunçayır, C. (2014). Göçmen karşıtlığından İslamofobiye Avrupa aşırı sağ. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 2(2), 131-142.
- Ünal, S. (2014). Türkiye'nin beklenmedik konukları: "Öteki" bağlamında yabancı göçmen ve mülteci deneyimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 6(3), 65-89.
- Üstübcı, A. (2017). Türkiye'de göç politikaların dönüşümü: Yasadışılığın Uluslararası Üretiminden Makbul Yabancıya?, *Toplum ve Bilim*, 140, 106-122
- Van Dijk, T. (2003). Söylem ve ideoloji: Çok alanlı bir yaklaşım. B. Çoban (Ed.), *Söylem ve ideoloji* (ss. 15-100). Su Yayınları.
- Van Dijk, T. A. (1990). Social cognition and discourse. *Handbook of language and social psychology*, 163, 183.
- We are Social & Meltwater. (2023a). *Digital 2023: Global overview report*. 30.07.2023 tarihinde erişilmiştir: <https://datareportal.com/reports/digital-2023-global-overview-report>
- We are Social & Meltwater. (2023b). *Digital 2023: Turkey*. 30.07.2023 tarihinde erişilmiştir: <https://datareportal.com/reports/digital-2023-turkey>
- Wodak, R., & Matouschek, B. (1993). We are dealing with people whose origins one can clearly tell just by looking': Critical discourse analysis and the study of neo-racism in contemporary Austria. *Discourse & Society*, 4(2), 225-248.
- Wright, T. (2002). Moving images: The media representation of refugees. *Visual Studies*, 17(1), 53-66.
- Yanasmayan, Z., Üstübcı, A., & Kaslı, Z. (2019). Under the shadow of civilizationist populist discourses. *New Diversities*, 21(2), 37-51.
- Yaylacı, A. F. ve Beldağ, A. (2018). Değerler Eğitimi ve Güncel Tartışmalar: Gazete Haberlerine İlişkin Bir Eleştirel Söylem Analizi. *Sakarya University Journal of Education*, 8(1), 139-155.
- Yaylacı, F. G., & Karakuş, M. (2015). Türkiye'deki Suriyeli mültecilere ilişkin algılar

ve gazete haberleri. *Migration Letters*, 12(3), 238-250.

Yıldız, E. (2018). Twitter'da ve çevrimiçi bir gazetede yer alan nefret söylemlerinin karşılaştırılması: Suriyeli Mülteciler örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 760-793.

Yıldız, T., & Yıldız, İ. (2017). Suriyelilerin Türkiye ekonomisinde kayıt dışı istihdama etkileri ve bunun yansıması olarak Türkiye'ye maliyetleri üzerine bir inceleme. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 30-46.

Yolcu, T. (2018). Türkiye'deki Muhalefet Partilerinin Göç Sorununa Yaklaşımlarına Yönelik İçerik Analizi. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(14), 678-695.

